This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

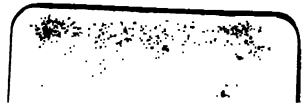

Clarendon Press Series

CORNELIUS NEPOS

OSCAR BROWNING

London

MACMILLAN AND CO.

PUBLISHERS TO THE UNIVERSITY OF

Oxford

Clarendon Press Series

CORNELIUS NEPOS

WITH ENGLISH NOTES

BY

OSCAR BROWNING, M. A.

FELLOW OF KING'S COLLEGE, CAMBRIDGE

AND ASSISTANT MASTER AT ETON COLLEGE

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

MDCCCLXVIII

2958. 6. f. 2

[*All Rights reserved*]

PREFACE.

ALTHOUGH Cornelius Nepos has often been edited as a classic of the Augustan age, the present edition does not pretend to be anything more than a school-book. The notes are intended for two classes of persons—learners and teachers. For the first I have thought it necessary to give such help as would enable them to learn the lesson with the assistance of a grammar and a dictionary. I may seem to some to have translated too many words into English, but experience has convinced me that a boy slowly learns the art of picking the right word out of a number given in a dictionary, and that translation into idiomatic English cannot be too much insisted upon from the first. For the teacher I have done my best to correct the mistakes of Nepos in history, and to notice his departure in language from classical usage. I have constantly referred to two books which are sure to be within the reach of every teacher, Madvig's Latin Grammar and Grote's History of Greece.

I must express my obligations to the edition of Nepos by Nipperdey with German notes, which leaves nothing to be desired as a school-book.

ETON,
May, 1868.

CONTENTS.

		Page		Page
Editor's Preface				v
Introduction				ix
Author's Preface	*Text*	1	*Notes*	143
Miltiades	„	3	„	144
Themistocles	„	10	„	148
Aristides	„	18	„	153
Pausanias	„	20	„	154
Cimon	„	24	„	157
Lysander	„	27	„	159
Alcibiades	„	30	„	160
Thrasybulus	„	39	„	165
Conon	„	42	„	167
Dion	„	46	„	169
Iphicrates	„	53	„	173
Chabrias	„	56	„	174
Timotheus	„	59	„	175
Datames	„	63	„	176
Epaminondas	„	72	„	179
Pelopidas	„	80	„	182
Agesilaus	„	84	„	184
Eumenes	„	91	„	186
Phocion	„	101	„	190
Timoleon	„	104	„	191
De Regibus	„	108	„	193
Hamilcar	„	111	„	194
Hannibal	„	114	„	195
Cato	„	124	„	198
Atticus	„	127	„	199

INTRODUCTION.

CORNELIUS NEPOS was a friend and contemporary of Cicero, Catullus, and Atticus. Cicero writes to Atticus (Epist. ad Attic. 16. 5) 'Nepotis Epistolam exspecto. Cupidus ille meorum? qui ea, quibus maxime γαυριῶ legenda non putet? Et ais, μετ' ἀμύμονα. Tu vero ἀμύμων. Ille quidem ἄμβροτος.' The meaning of the last clause evidently is that Atticus had praised Nepos, but said that he came after the blameless one, i. e. Cicero himself. Cicero replies that Atticus is the blameless one, that is, the best of mortals, but that Nepos is divine. This will seem exaggerated praise to those who regard him merely as the writer of a dull school-book. Lactantius (Instit. 3. 15, 13) quotes a passage from the first book of the letters of Nepos to Cicero, and Macrobius (Sat 2. 1) quotes another passage from the second book of the letters of Cicero to Nepos—

The first epigram of Catullus runs thus—

'Quoi dono lepidum novum libellum
Arida modo pumice expolitum?
Corneli, tibi: Namque tu solebas
Meas esse aliquid putare nugas;
Jam tum, quum ausus es unus Italorum
Omne aevum tribus explicare chartis
Doctis, Juppiter, et laboriosis.
Quare habe tibi, quidquid hoc libelli est
Qualecumque; quod o Patrona Virgo
Plus uno maneat perenne saeclo.'

We know that this is addressed to Nepos from an imitation of Ausonius—

'Cui dono lepidum novum libellum?
Veronensis ait poeta quondam
Inventoque dedit statim Nepoti.
. . . . . .
Inveni (trepidae silete nugae)
Nec doctum magis, et magis benignum,
Quam quem *Gallia* praebuit Catullo?'

The last line shews that Nepos was born in Gallia Cisalpina; and Pliny, Hist. Nat. 3. 22, calls him 'Padi accola.'

He is reported by various ancient writers to have written the following works:—

1. Chronica; quoted by A. Gellius and Solinus, and referred to by Catullus in the lines quoted above.

2. Exemplorum Libri; quoted by Charisius and A. Gellius.

3. De Viris Illustribus; mentioned by Gellius, Macrobius, and Servius.

4. Lives of Cato and Cicero.

He thus appears to have been a literary man of considerable knowledge and attainments; and if we had nothing of him remaining we might now be lamenting the loss of a great author. But the judgment of posterity is wiser than that of contemporaries and friends.

The first edition of the book which we possess under the name of Nepos was published at Venice in 1471, under the title of Aemilii Probi de Vita Excellentium: it was attributed to him on the strength of a dedication addressed to Theodosius, ending thus—

'Si rogat auctorem paullatim detege nostrum
Tum domino nomen, me sciat esse Probum.'

Lambinus, who published his edition in 1569, was the first to maintain that it was written by Cornelius Nepos, and there are few now who will dispute this opinion.

It is supposed that the original work, de Viris Illustribus, consisted of sixteen books, in the following order:—

I. De regibus exterarum gentium.
II. De regibus Romanorum.
III. De excellentibus ducibus exterarum gentium.
IV. De excellentibus ducibus Romanorum.
V. De juris consultis Graecis.
VI. De juris consultis Romanis.
VII. De oratoribus Graecis.
VIII. De oratoribus Romanis.
IX. De poetis Graecis.
X. De poetis Latinis.
XI. De historicis Graecis.
XII. De historicis Latinis.
XIII. De philosophis Graecis.
XIV. De philosophis Latinis.
XV. De grammaticis Graecis.
XVI. De grammaticis Latinis.

This arrangement (which I copy from Nipperdey) is imaginary but it has much to recommend it.

Nepos is a most untrustworthy historian. It is often difficult to disentangle the wilful complications of his chronology; and he tries to enhance the value of what he is relating by a foolish exaggeration, which is only too transparent to deceive. Nevertheless his style is clear, elegant, and lively, although in some respects it departs from Augustan usage, and at other times is marred by an affected euphuism; he touches on most points of interest in Grecian history, and for that reason is likely to be always popular as a school-book. He should be judged not as an original author but as a *vulgarisateor* who did much to make Greek learning popular amongst his fellow-citizens. We must

not be surprised if all the writings which were inspired at Rome by Attic culture were not as good as Cicero's.

There have been many excellent editions of Nepos. Lambinus first vindicated for these lives their true authorship. Cellarius was the first who thoroughly cleared up all their historical, geographical, and antiquarian allusions (Lips. 1689). Among the moderns Karl Nipperdey is well known for his numerous writings on our author.

CORNELII NEPOTIS

LIBER

DE EXCELLENTIBUS DUCIBUS

EXTERARUM GENTIUM.

Non dubito fore plerosque, Attice, qui hoc genus scripturae leve et non satis dignum summorum virorum personis iudicent, cum relatum legent, quis musicam docuerit Epaminondam, aut in eius virtutibus commemorari, saltasse eum
2 commode scienterque tibiis cantasse. Sed hi erunt fere, qui expertes litterarum Graecarum nihil rectum, nisi quod ipso-
3 rum moribus conveniat, putabunt. Hi si didicerint non eadem omnibus esse honesta atque turpia, sed omnia maiorum institutis iudicari, non admirabuntur nos in Graiorum
4 virtutibus exponendis mores eorum secutos. Neque enim Cimoni fuit turpe, Atheniensium summo viro, sororem germanam habere in matrimonio, quippe cum cives eius eodem uterentur instituto. At id quidem nostris moribus nefas habetur. Nulla Lacedaemoni vidua tam est nobilis, quae
5 non ad caenam eat mercede conducta. Magnis in laudibus tota fere fuit Graecia victorem Olympiae citari; in scenam vero prodire ac populo esse spectaculo nemini in eisdem gentibus fuit turpitudini. Quae omnia apud nos partim

not be surprised if all the writings which were inspired at Rome by Attic culture were not as good as Cicero's.

There have been many excellent editions of Nepos. Lambinus first vindicated for these lives their true authorship. Cellarius was the first who thoroughly cleared up all their historical, geographical, and antiquarian allusions (Lips. 1689). Among the moderns Karl Nipperdey is well known for his numerous writings on our author.

CORNELII NEPOTIS

LIBER

DE EXCELLENTIBUS DUCIBUS

EXTERARUM GENTIUM.

Non dubito fore plerosque, Attice, qui hoc genus scripturae leve et non satis dignum summorum virorum personis iudicent, cum relatum legent, quis musicam docuerit Epaminondam, aut in eius virtutibus commemorari, saltasse eum
2 commode scienterque tibiis cantasse. Sed hi erunt fere, qui expertes litterarum Graecarum nihil rectum, nisi quod ipso-
3 rum moribus conveniat, putabunt. Hi si didicerint non eadem omnibus esse honesta atque turpia, sed omnia maiorum institutis iudicari, non admirabuntur nos in Graiorum
4 virtutibus exponendis mores eorum secutos. Neque enim Cimoni fuit turpe, Atheniensium summo viro, sororem germanam habere in matrimonio, quippe cum cives eius eodem uterentur instituto. At id quidem nostris moribus nefas habetur. Nulla Lacedaemoni vidua tam est nobilis, quae
5 non ad caenam eat mercede conducta. Magnis in laudibus tota fere fuit Graecia victorem Olympiae citari; in scenam vero prodire ac populo esse spectaculo nemini in eisdem gentibus fuit turpitudini. Quae omnia apud nos partim

not be surprised if all the writings which were inspired at Rome by Attic culture were not as good as Cicero's.

There have been many excellent editions of Nepos. Lambinus first vindicated for these lives their true authorship. Cellarius was the first who thoroughly cleared up all their historical, geographical, and antiquarian allusions (Lips. 1689). Among the moderns Karl Nipperdey is well known for his numerous writings on our author.

CORNELII NEPOTIS

LIBER

DE EXCELLENTIBUS DUCIBUS

EXTERARUM GENTIUM.

Non dubito fore plerosque, Attice, qui hoc genus scripturae leve et non satis dignum summorum virorum personis iudicent, cum relatum legent, quis musicam docuerit Epaminondam, aut in eius virtutibus commemorari, saltasse eum
2 commode scienterque tibiis cantasse. Sed hi erunt fere, qui expertes litterarum Graecarum nihil rectum, nisi quod ipso-
3 rum moribus conveniat, putabunt. Hi si didicerint non eadem omnibus esse honesta atque turpia, sed omnia maiorum institutis iudicari, non admirabuntur nos in Graiorum
4 virtutibus exponendis mores eorum secutos. Neque enim Cimoni fuit turpe, Atheniensium summo viro, sororem germanam habere in matrimonio, quippe cum cives eius eodem uterentur instituto. At id quidem nostris moribus nefas habetur. Nulla Lacedaemoni vidua tam est nobilis, quae
5 non ad caenam eat mercede conducta. Magnis in laudibus tota fere fuit Graecia victorem Olympiae citari; in scenam vero prodire ac populo esse spectaculo nemini in eisdem gentibus fuit turpitudini. Quae omnia apud nos partim

not be surprised if all the writings which were inspired at Rome by Attic culture were not as good as Cicero's.

There have been many excellent editions of Nepos. Lambinus first vindicated for these lives their true authorship. Cellarius was the first who thoroughly cleared up all their historical, geographical, and antiquarian allusions (Lips. 1689). Among the moderns Karl Nipperdey is well known for his numerous writings on our author.

CORNELII NEPOTIS

LIBER

DE EXCELLENTIBUS DUCIBUS

EXTERARUM GENTIUM.

Non dubito fore plerosque, Attice, qui hoc genus scripturae leve et non satis dignum summorum virorum personis iudicent, cum relatum legent, quis musicam docuerit Epaminondam, aut in eius virtutibus commemorari, saltasse eum
2 commode scienterque tibiis cantasse. Sed hi erunt fere, qui expertes litterarum Graecarum nihil rectum, nisi quod ipso-
3 rum moribus conveniat, putabunt. Hi si didicerint non eadem omnibus esse honesta atque turpia, sed omnia maiorum institutis iudicari, non admirabuntur nos in Graiorum
4 virtutibus exponendis mores eorum secutos. Neque enim Cimoni fuit turpe, Atheniensium summo viro, sororem germanam habere in matrimonio, quippe cum cives eius eodem uterentur instituto. At id quidem nostris moribus nefas habetur. Nulla Lacedaemoni vidua tam est nobilis, quae
5 non ad caenam eat mercede conducta. Magnis in laudibus tota fere fuit Graecia victorem Olympiae citari; in scenam vero prodire ac populo esse spectaculo nemini in eisdem gentibus fuit turpitudini. Quae omnia apud nos partim

infamia, partim humilia atque ab honestate remota ponuntur. Contra ea pleraque nostris moribus sunt decora, quae apud 6
illos turpia putantur. Quem enim Romanorum pudet uxorem
ducere in convivium? aut cuius non materfamilias primum
locum tenet aedium atque in celebritate versatur? Quod 7
multo fit aliter in Graecia. Nam neque in convivium ad-
hibetur nisi propinquorum, neque sedet nisi in interiore
parte aedium, quae gynaeconitis appellatur; quo nemo ac-
cedit nisi propinqua cognatione coniunctus. Sed hic plura 8
persequi cum magnitudo voluminis prohibet, tum festinatio,
ut ea explicem, quae exorsus sum. Quare ad propositum
veniemus et in hoc exponemus libro de vita excellentium
imperatorum.

MILTIADES.

	B. C.
Miltiades I. founds a colony in the Chersonesus	(*about*) 555
Miltiades II. succeeds his uncle Aristagoras . .	518
Accompanies Darius to Scythia	516
Leaves the Chersonesus	514
Takes Lemnos	(*about*) 500
Commands at Marathon	490
Attempts the conquest of Paros	489
Dies in prison	489

MILTIADES, Cimonis filius, Atheniensis, cum et antiquitate generis et gloria maiorum et sua modestia unus omnium maxime floreret eaque esset aetate, ut non iam solum de eo bene sperare, sed etiam confidere cives possent sui, talem eum futurum, qualem cognitum iudicarunt, accidit, ut Athe- 2 nienses Chersonesum colonos vellent mittere. Cuius generis cum magnus numerus esset et multi eius demigrationis peterent societatem, ex his delecti Delphos deliberatum missi sunt, qui consulerent Apollinem, quo potissimum duce uterentur. Namque tum Threces eas regiones tenebant, cum 3 quibus armis erat dimicandum. His consulentibus nominatim Pythia praecepit, ut Miltiadem imperatorem sibi su- 4 merent: id si fecissent, incepta prospera futura. Hoc oraculi responso Miltiades cum delecta manu classe Chersonesum

profectus, cum accessisset Lemnum et incolas eius insulae sub potestatem redigere vellet Atheniensium, idque Lemnii sua sponte facerent postulasset, illi irridentes responderunt 5 tum id se facturos, cum ille domo navibus proficiscens vento aquilone venisset Lemnum. Hic enim ventus ab septentrionibus oriens adversum tenet Athenis proficiscentibus. Miltiades morandi tempus non habens cursum direxit, quo tendebat, pervenitque Chersonesum. 6

II. Ibi brevi tempore barbarorum copiis disiectis, tota regione, quam petierat, potitus, loca castellis idonea communiit, multitudinem, quam secum duxerat, in agris collocavit crebrisque excursionibus locupletavit. Neque minus in ea re 2 prudentia quam felicitate adiutus est. Nam cum virtute militum devicisset hostium exercitus, summa aequitate res constituit atque ipse ibidem manere decrevit. Erat enim inter 3 eos dignitate regia, quamvis carebat nomine, neque id magis imperio quam iustitia consecutus. Neque eo secius Atheniensibus, a quibus erat profectus, officia praestabat. Quibus rebus fiebat, ut non minus eorum voluntate perpetuo imperium obtineret, qui miserant, quam illorum, cum quibus erat profectus. Chersoneso tali modo constituta Lemnum 4 revertitur et ex pacto postulat, ut sibi urbem tradant. Illi enim dixerant, cum vento borea domo profectus eo pervenisset, sese dedituros: se autem domum Chersonesi habere. Cares, qui tum Lemnum incolebant, etsi praeter opinionem 5 res ceciderat, tamen non dicto, sed secunda fortuna adversariorum capti resistere ausi non sunt atque ex insula demigrarunt. Pari felicitate ceteras insulas, quae Cyclades nominantur, sub Atheniensium redegit potestatem.

III. Eisdem temporibus Persarum rex Darius ex Asia in Europam exercitu traiecto Scythis bellum inferre decrevit. Pontem fecit in Histro flumine, qua copias traduceret. Eius pontis, dum ipse abesset, custodes reliquit principes, quos secum ex Ionia et Aeolide duxerat; quibus singulis suarum
2 urbium perpetua dederat imperia. Sic enim facillime putavit se Graeca lingua loquentes, qui Asiam incolerent, sub sua retenturum potestate, si amicis suis oppida tuenda tradidisset, quibus se oppresso nulla spes salutis relinqueretur. In hoc
3 fuit tum numero Miltiades, cui illa custodia crederetur. Hic cum crebri afferrent nuntii, male rem gerere Darium premique a Scythis, Miltiades hortatus est pontis custodes, ne a fortuna datam occasionem liberandae Graeciae dimitterent.
4 Nam si cum his copiis, quas secum transportarat, interiisset Darius, non solum Europam fore tutam, sed etiam eos, qui Asiam incolerent Graeci genere, liberos a Persarum futuros dominatione et periculo; et facile effici posse. Ponte enim rescisso regem vel hostium ferro vel inopia paucis diebus
5 interiturum. Ad hoc consilium cum plerique accederent, Histiaeus Milesius, ne res conficeretur, obstitit, dicens: non idem ipsis, qui summas imperii tenerent, expedire et multitudini, quod Darii regno ipsorum niteretur dominatio; quo extincto ipsos potestate expulsos civibus suis poenas daturos. Itaque adeo se abhorrere a ceterorum consilio, ut nihil putet ipsis utilius quam confirmari regnum Persarum.
6 Huius cum sententiam plurimi essent secuti, Miltiades, non dubitans tam multis consciis ad regis aures consilia sua perventura, Chersonesum reliquit ac rursus Athenas demigravit. Cuius ratio etsi non valuit, tamen magnopere est laudanda, cum amicior omnium libertati quam suae fuerit dominationi.

IV. Darius autem, cum ex Europa in Asiam redisset, hortantibus amicis, ut Graeciam redigeret in suam potestatem, classem quingentarum navium comparavit eique Datim praefecit et Artaphernem hisque ducenta peditum, decem milia equitum dedit, causam interserens, se hostem esse Atheniensibus, quod eorum auxilio Iones Sardis expugnassent suaque praesidia interfecissent. Illi praefecti regii classe ad 2
Euboeam appulsa celeriter Eretriam ceperunt omnesque eius gentis cives abreptos in Asiam ad regem miserunt. Inde ad Atticam accesserunt ac suas copias in campum Marathona deduxerunt. Is est ab oppido circiter milia passuum decem. Hoc tumultu Athenienses tam propinquo tamque 3
magno permoti auxilium nusquam nisi a Lacedaemoniis petiverunt Phidippumque, cursorem eius generis, qui hemerodromoe vocantur, Lacedaemonem miserunt, ut nuntiaret, quam celeri opus esset auxilio. Domi autem creant decem 4
praetores, qui exercitui praeessent, in eis Miltiadem. Inter quos magna fuit contentio, utrum moenibus defenderent an obviam irent hostibus acieque decernerent. Unus Miltiades 5
maxime nitebatur, ut primo quoque tempore castra fierent: id si factum esset, et civibus animum accessurum, cum viderent de eorum virtute non desperari, et hostes eadem re fore tardiores, si animadverterent auderi adversus se tam exiguis copiis dimicari.

V. Hoc in tempore nulla civitas Atheniensibus auxilio fuit praeter Plataeenses. Ea mille misit militum. Itaque horum adventu decem milia armatorum completa sunt; quae manus mirabili flagrabat pugnandi cupiditate. Quo factum est, ut 2
plus quam collegae Miltiades valeret. Eius ergo auctoritate impulsi Athenienses copias ex urbe eduxerunt locoque

3 idoneo castra fecerunt. Dein postero die sub montis radicibus acie regione instructa non apertissima proelium commiserunt (namque arbores multis locis erant rarae), hoc consilio, ut et montium altitudine tegerentur et arborum tractu equitatus hostium impediretur, ne multitudine claude-
4 rentur. Datis, etsi non aequum locum videbat suis, tamen fretus numero copiarum suarum confligere cupiebat eoque magis, quod, priusquam Lacedaemonii subsidio venirent, dimicare utile arbitrabatur. Itaque in aciem peditum centum,
5 equitum decem milia produxit proeliumque commisit. In quo tanto plus virtute valuerunt Athenienses, ut decemplicem numerum hostium profligarint adeoque perterruerint, ut Persae non castra, sed naves petierint. Qua pugna nihil adhuc exstitit nobilius. Nulla enim umquam tam exigua manus tantas opes prostravit.

VI. Cuius victoriae non alienum videtur quale praemium Miltiadi sit tributum docere, quo facilius intellegi possit ean-
2 dem omnium civitatum esse naturam. Ut enim populi Romani honores quondam fuerunt rari et tenues ob eamque causam gloriosi, nunc autem effusi atque obsoleti, sic olim
3 apud Athenienses fuisse reperimus. Namque huic Miltiadi, quia Athenas totamque Graeciam liberarat, talis honos tributus est, in porticu, quae Poecile vocatur, cum pugna depingeretur Marathonia, ut in decem praetorum numero prima eius imago poneretur isque hortaretur milites proeliumque
4 committeret. Idem ille populus, posteaquam maius imperium est nactus et largitione magistratuum corruptus est, trecentas statuas Demetrio Phalereo decrevit.

VII. Post hoc proelium classem LXX navium Athenienses

eidem Miltiadi dederunt, ut insulas, quae barbaros adiuverant, bello persequeretur. Quo imperio plerasque ad officium redire coëgit, nonnullas vi expugnavit. Ex his Parum insulam 2 opibus elatam cum oratione reconciliare non posset, copias e navibus eduxit, urbem operibus clausit omnique commeatu privavit; dein vineis ac testudinibus constitutis propius muros accessit. Cum iam in eo esset, ut oppido potiretur, 3 procul in continenti lucus, qui ex insula conspiciebatur, nescio quo casu nocturno tempore incensus est. Cuius flamma ut ab oppidanis et oppugnatoribus est visa, utrisque venit in opinionem signum a classiariis regis datum. Quo 4 factum est, ut et Parii a deditione deterrerentur, et Miltiades, timens, ne classis regia adventaret, incensis operibus, quae statuerat, cum totidem navibus, atque erat profectus, Athenas magna cum offensione civium suorum rediret. Accusatus 5 ergo est proditionis, quod, cum Parum expugnare posset, a rege corruptus infectis rebus discessisset. Eo tempore aeger erat vulneribus, quae in oppugnando oppido acceperat. Itaque, quoniam ipse pro se dicere non posset, verba fecit frater eius Stesagoras. Causa cognita capitis absolutus 6 pecunia multatus est, eaque lis quinquaginta talentis aestimata est, quantus in classem sumptus factus erat. Hanc pecuniam quod solvere in praesentia non poterat, in vincla publica coniectus est ibique diem obiit supremum.

VIII. Hic etsi crimine Pario est accusatus, tamen alia causa fuit damnationis. Namque Athenienses propter Pisistrati tyrannidem, quae paucis annis ante fuerat, omnium civium suorum potentiam extimescebant. Miltiades, multum in im- 2 periis magnisque versatus, non videbatur posse esse privatus, praesertim cum consuetudine ad imperii cupiditatem trahi

videretur. Nam in Chersoneso omnes illos, quos habitarat, annos perpetuam obtinuerat dominationem tyrannusque fuerat appellatus, sed iustus. Non erat enim vi consecutus, sed suorum voluntate, eamque potestatem bonitate retinebat. Omnes autem et dicuntur et habentur tyranni, qui potestate sunt perpetua in ea civitate, quae libertate usa est. Sed in Miltiade erat cum summa humanitas tum mira communitas, ut nemo tam humilis esset, cui non ad eum aditus pateret, magna auctoritas apud omnes civitatis, nobile nomen, laus rei militaris maxima. Haec populus respiciens maluit illum innoxium plecti quam se diutius esse in timore.

THEMISTOCLES.

	B. C.
Themistocles born	514
Archon Eponymus	481
Fought at Salamis	480
Expelled from Athens	471
Fled from Greece	466
Died at Magnesia	449

THEMISTOCLES, Neocli filius, Atheniensis. Huius vitia in-
euntis adolescentiae magnis sunt emendata virtutibus, adeo
ut anteferatur huic nemo, pauci pares putentur. Sed ab 2
initio est ordiendus. Pater eius Neocles generosus fuit. Is
uxorem Halicarnassiam civem duxit, ex qua natus est The-
mistocles. Qui cum minus esset probatus parentibus, quod
et liberius vivebat et rem familiarem neglegebat, a patre
exheredatus est. Quae contumelia non fregit eum, sed 3
erexit. Nam cum iudicasset sine summa industria non posse
eam exstingui, totum se dedidit rei publicae, diligentius
amicis famaeque serviens. Multum in iudiciis privatis ver-
sabatur, saepe in contionem populi prodibat; nulla res maior
sine eo gerebatur; celeriter, quae opus erant, reperiebat,
facile eadem oratione explicabat. Neque minus in rebus 4
gerendis promptus quam excogitandis erat, quod et de
instantibus, ut ait Thucydides, verissime iudicabat et de
futuris callidissime coniiciebat. Quo factum est, ut brevi

ore illustraretur.

II. Primus autem gradus fuit capessendae rei publicae bello Corcyraeo; ad quod gerendum praetor a populo factus non solum praesenti bello, sed etiam reliquo tempore feroci-
2 orem reddidit civitatem. Nam cum pecunia publica, quae ex metallis redibat, largitione magistratuum quotannis interiret, ille persuasit populo, ut ea pecunia classis centum
3 navium aedificaretur. Quae celeriter effecta primum Corcyraeos fregit, deinde maritimos praedones consectando mare tutum reddidit. In quo cum divitiis ornavit, tum etiam peri-
4 tissimos belli navalis fecit Athenienses. Id quantae saluti fuerit universae Graeciae, bello cognitum est Persico. Nam cum Xerxes et mari et terra bellum universae inferret Europae cum tantis copiis, quantas neque ante nec postea
5 habuit quisquam: huius enim classis mille et ducentarum navium longarum fuit, quam duo milia onerariarum sequebantur; terrestres autem exercitus DCC peditum, equitum
6 CCCC milia fuerunt. Cuius de adventu cum fama in Graeciam esset perlata et maxime Athenienses peti dicerentur propter pugnam Marathoniam, miserunt Delphos consultum, quidnam facerent de rebus suis. Deliberantibus Pythia respondit, ut
7 moenibus ligneis se munirent. Id responsum quo valeret, cum intellegeret nemo, Themistocles persuasit consilium esse Apollinis, ut in naves se suaque conferrent: eum enim a deo
8 significari murum ligneum. Tali consilio probato addunt ad superiores totidem naves triremes suaque omnia, quae moveri poterant, partim Salamina, partim Troezena deportant; arcem sacerdotibus paucisque maioribus natu ac sacra procuranda tradunt, reliquum oppidum relinquunt.

III. Huius consilium plerisque civitatibus displicebat et in terra dimicari magis placebat. Itaque missi sunt delecti

cum Leonida, Lacedaemoniorum rege, qui Thermopylas occuparent longiusque barbaros progredi non paterentur. Hi 2 vim hostium non sustinuerunt eoque loco omnes interierunt. At classis communis Graeciae trecentarum navium, in qua ducentae erant Atheniensium, primum apud Artemisium inter Euboeam continentemque terram cum classiariis regis conflixit. Angustias enim Themistocles quaerebat, ne multitudine circuiretur. Hic etsi pari proelio discesserant, tamen 3 eodem loco non sunt ausi manere, quod erat periculum, ne, si pars navium adversariorum Euboeam superasset, ancipiti premerentur periculo. Quo factum est, ut ab Artemisio dis- 4 cederent et exadversum Athenas apud Salamina classem suam constituerent.

IV. At Xerxes Thermopylis expugnatis protinus accessit astu idque nullis defendentibus, interfectis sacerdotibus, quos in arce invenerat, incendio delevit. Cuius flamma perterriti 2 classiarii cum manere non auderent, et plurimi hortarentur, ut domos suas discederent moenibusque se defenderent, Themistocles unus restitit et universos pares esse posse aiebat, dispersos testabatur perituros idque Eurybiadi, regi Lacedaemoniorum, qui tum summae imperii praeerat, fore affirmabat. Quem cum minus, quam vellet, moveret, noctu 3 de servis suis, quem habuit fidelissimum, ad regem misit, ut ei nuntiaret suis verbis adversarios eius in fuga esse: qui si 4 discessissent, maiore cum labore et longinquiore tempore bellum confecturum, cum singulos consectari cogeretur; quos si statim aggrederetur, brevi universos oppressurum. Hoc eo valebat, ut ingratis ad depugnandum omnes cogerentur. Hac re audita barbarus, nihil doli subesse cre- 5 dens, postridie alienissimo sibi loco, contra opportunissimo

hostibus, adeo angusto mari conflixit, ut eius multitudo navium explicari non potuerit. Victus ergo est magis etiam consilio Themistocli quam armis Graeciae.

V. Hic etsi male rem gesserat, tamen tantas habebat reliquias copiarum, ut etiam tum his opprimere posset hostes. Iterum ab eodem gradu depulsus est. Nam Themistocles verens, ne bellare perseveraret, certiorem eum fecit id agi, ut pons, quem ille in Hellesponto fecerat, dissolveretur ac reditu in Asiam excluderetur, idque ei persuasit. 2 Itaque qua sex mensibus iter fecerat, eadem minus diebus XXX in Asiam reversus est seque a Themistocle non 3 superatum, sed conservatum iudicavit. Sic unius viri prudentia Graecia liberata est Europaeque succubuit Asia. Haec altera victoria, quae cum Marathonio possit comparari tropaeo. Nam pari modo apud Salamina parvo numero navium maxima post hominum memoriam classis est devicta.

VI. Magnus hoc bello Themistocles fuit neque minor in pace. Cum enim Phalerico portu neque magno neque bono Athenienses uterentur, huius consilio triplex Piraei portus constitutus est isque moenibus circumdatus, ut ipsam ur- 2 bem dignitate aequiperaret, utilitate superaret. Idem muros Atheniensium restituit praecipuo suo periculo. Namque Lacedaemonii causam idoneam nacti propter barbarorum excursiones, qua negarent oportere extra Peloponnesum ullam urbem muros habere, ne essent loca munita, quae hostes possiderent, Athenienses aedificantes prohibere sunt 3 conati. Hoc longe alio spectabat, atque videri volebant. Athenienses enim duabus victoriis, Marathonia et Salaminia, tantam gloriam apud omnes gentis erant consecuti, ut

intellegerent Lacedaemonii de principatu sibi cum his certamen fore. Quare eos quam infirmissimos esse volebant. 4 Postquam autem audierunt muros instrui, legatos Athenas miserunt, qui id fieri vetarent. His praesentibus desierunt ac se de ea re legatos ad eos missuros dixerunt. Hanc legati- 5 onem suscepit Themistocles et solus primo profectus est; reliqui legati ut tum exirent, cum satis altitudo muri exstructa videretur, praecepit: interim omnes, servi atque liberi, opus facerent neque ulli loco parcerent, sive sacer sive privatus esset sive publicus, et undique, quod idoneum ad muniendum putarent, congererent. Quo factum est, ut Atheniensium muri ex sacellis sepulcrisque constarent.

VII. Themistocles autem, ut Lacedaemonem venit, adire ad magistratus noluit et dedit operam, ut quam longissime tempus duceret, causam interponens se collegas exspectare. Cum Lacedaemonii quererentur opus nihilo minus fieri 2 eumque in ea re conari fallere, interim reliqui legati sunt consecuti. A quibus cum audisset non multum superesse munitionis, ad ephoros Lacedaemoniorum accessit, penes quos summum erat imperium, atque apud eos contendit falsa iis esse delata: quare aequum esse illos viros bonos nobilesque mittere, quibus fides haberetur, qui rem explorarent; interea se obsidem retinerent. Gestus est ei mos, tresque legati 3 functi summis honoribus Athenas missi sunt. Cum his collegas suos Themistocles iussit proficisci hisque praedixit, ut ne prius Lacedaemoniorum legatos dimitterent, quam ipse esset remissus. Hos postquam Athenas pervenisse ratus est, 4 ad magistratum senatumque Lacedaemoniorum adiit et apud eos liberrime professus est: Atheniensis suo consilio, quod *communi iure gentium* facere possent, deos publicos suosque

patrios ac penates, quo facilius ab hoste possent defendere, muris saepsisse neque in eo, quod inutile esset Graeciae, 5 fecisse. Nam illorum urbem ut propugnaculum oppositum esse barbaris; apud quam iam bis classes regias fecisse nau- 6 fragium. Lacedaemonios autem male et iniuste facere, qui id potius intuerentur, quod ipsorum dominationi, quam quod universae Graeciae utile esset. Quare, si suos legatos recipere vellent, quos Athenas miserant, se remittèrent; aliter illos numquam in patriam essent recepturi.

VIII. Tamen non effugit civium suorum invidiam. Namque ob eundem timorem, quo damnatus erat Miltiades, testularum suffragiis e civitate eiectus Argos habitatum con- 2 cessit. Hic cum propter multas eius virtutes magna cum dignitate viveret, Lacedaemonii legatos Athenas miserunt, qui eum absentem accusarent, quod societatem cum rege 3 Perse ad Graeciam opprimendam fecisset. Hoc crimine absens proditionis damnatus est. Id ut audivit, quod non satis tutum se Argis videbat, Corcyram demigravit. Ibi cum eius principes animadvertisset timere, ne propter se bellum iis Lacedaemonii et Athenienses indicerent, ad Admetum, 4 Molossum regem, cum quo ei hospitium erat, confugit. Huc cum venisset et in praesentia rex abesset, quo maiore religione se receptum tueretur, filiam eius parvulam arripuit et cum ea se in sacrarium, quod summa colebatur caerimonia, coniecit. Inde non prius egressus est, quam rex eum data 5 dextra in fidem reciperet; quam praestitit. Nam cum ab Atheniensibus et Lacedaemoniis exposceretur publice, supplicem non prodidit monuitque, ut consuleret sibi: difficile enim esse in tam propinquo loco tuto eum versari. Itaque *Pydnam eum deduci* iussit et, quod satis esset, praesidii dedit.

Hic in navem omnibus ignotus nautis escendit. Quae cum 6
tempestate maxima Naxum ferretur, ubi tum Atheniensium
erat exercitus, sensit Themistocles, si eo pervenisset, sibi esse
pereundum. Hac necessitate coactus domino navis, qui sit,
aperit, multa pollicens, si se conservasset. At ille clarissimi 7
viri captus misericordia diem noctemque procul ab insula in
salo navem tenuit in ancoris neque quemquam ex ea exire
passus est. Inde Ephesum pervenit ibique Themistoclen
exponit; cui ille pro meritis postea gratiam retulit.

IX. Scio plerosque ita scripsisse, Themistoclen Xerxe
regnante in Asiam transisse. Sed ego potissimum Thucy-
didi credo, quod aetate proximus de iis, qui illorum tem-
porum historiam reliquerunt, et eiusdem civitatis fuit. Is
autem ait ad Artaxerxen eum venisse atque his verbis epi-
stolam misisse. Themistocles veni ad te, qui plurima mala 2
omnium Graiorum in domum tuam intuli, quamdiu mihi
necesse fuit adversum patrem tuum bellare patriamque meam
defendere. Idem multo plura bona feci, postquam in tuto 3
ipse et ille in periculo esse coepit. Nam cum in Asiam
reverti vellet proelio apud Salamina facto, litteris eum cer-
tiorem feci id agi, ut pons, quem in Hellesponto fecerat, dis-
solveretur atque ab hostibus circumiretur; quo nuntio ille
periculo est liberatus. Nunc autem confugi ad te exagitatus 4
a cuncta Graecia, tuam petens amicitiam. Quam si ero
adeptus, non minus me bonum amicum habebis, quam
fortem inimicum ille expertus est. Ea autem rogo, ut de iis
rebus, quas tecum colloqui volo, annuum mihi tempus des
eoque transacto ad te venire patiaris.

X. *Huius rex animi* magnitudinem admirans cupiensque

talem virum sibi conciliari veniam dedit. Ille omne illud tempus litteris sermonique Persarum se dedidit; quibus adeo eruditus est, ut multo commodius dicatur apud regem verba fecisse, quam ii poterant, qui in Perside erant
2 nati. Hic cum multa regi esset pollicitus gratissimumque illud, si suis uti consiliis vellet, illum Graeciam bello oppressurum, magnis muneribus ab Artaxerxe donatus in
3 Asiam rediit domiciliumque Magnesiae sibi constituit. Namque hanc urbem ei rex donarat, his quidem verbis: quae ei panem praeberet (ex qua regione quinquaginta talenta quotannis redibant); Lampsacum autem, unde vinum sumeret; Myunta, ex qua opsonium haberet. Huius ad nostram memoriam monumenta manserunt duo: sepulcrum prope oppidum, in quo est sepultus; statua in foro Mag-
4 nesiae. De cuius morte multimodis apud plerosque scriptum est; sed nos eundem potissimum Thucydidem auctorem probamus, qui illum ait Magnesiae morbo mortuum neque negat fuisse famam venenum sua sponte sumpsisse, cum se, quae regi de Graecia opprimenda pollicitus esset,
5 praestare posse desperaret. Idem ossa eius clam in Attica ab amicis sepulta, quoniam legibus non concederetur, quod proditionis esset damnatus, memoriae prodidit.

ARISTIDES.

	B. C.
Fought at Marathon	490
Archon	489
Ostracised	483
Returned from Exile	480
Stratēgus	479
Organized the Confederacy under Athens . .	477
Died	468

ARISTIDES, Lysimachi filius, Atheniensis, aequalis fere fuit Themistocli. Itaque cum eo de principatu contendit: namque obtrectarunt inter se. In his autem cognitum est, 2
quanto antestaret eloquentia innocentiae. Quamquam enim adeo excellebat Aristides abstinentia, ut unus post hominum memoriam, quem quidem nos audierimus, cognomine Iustus sit appellatus, tamen a Themistocle collabefactus, testula illa exilio decem annorum multatus est. Qui quidem cum intel- 3
legeret reprimi concitatam multitudinem non posse cedensque animadvertisset quendam scribentem, ut patria pelleretur, quaesisse ab eo dicitur, quare id faceret, aut quid Aristides commisisset, cur tanta poena dignus duceretur. Cui ille re- 4
spondit se ignorare Aristiden, sed sibi non placere, quod tam cupide elaborasset, ut praeter ceteros Iustus appellaretur. Hic x annorum legitimam poenam non pertulit. Nam post- 5
quam Xerxes in Graeciam descendit, sexto fere anno, quam *erat expulsus, populi scito* in patriam restitutus est.

II. Interfuit autem pugnae navali apud Salamina, quae facta est prius, quam poena liberaretur. Idem praetor fuit Atheniensium apud Plataeas in proelio, quo Mardonius fusus
2 barbarorumque exercitus interfectus est. Neque aliud est ullum huius in re militari illustre factum quam huius imperii memoria, iustitiae vero et aequitatis et innocentiae multa, in primis, quod eius aequitate factum est, cum in communi classe esset Graeciae simul cum Pausania, quo duce Mardonius erat fugatus, ut summa imperii maritimi ab Lacedae-
3 moniis transferretur ad Athenienses. Namque ante id tempus et mari et terra duces erant Lacedaemonii. Tum autem et intemperantia Pausaniae et iustitia factum est Aristidis, ut omnes fere civitates Graeciae ad Atheniensium societatem se applicarent et adversus barbaros hos duces deligerent sibi.

III. Quos quo facilius repellerent, si forte bellum renovare conarentur, ad classis aedificandas exercitusque comparandos quantum pecuniae quaeque civitas daret, Aristides delectus est, qui constitueret, eiusque arbitrio quadringena et sexagena talenta quotannis Delum sunt collata. Id enim commune aerarium esse voluerunt. Quae omnis
2 pecunia postero tempore Athenas translata est. Hic qua fuerit abstinentia, nullum est certius indicium, quam quod, cum tantis rebus praefuisset, in tanta paupertate decessit, ut,
3 qui efferretur, vix reliquerit. Quo factum est, ut filiae eius publice alerentur et de communi aerario dotibus datis collocarentur. Decessit autem fere post annum quartum, quam Themistocles Athenis erat expulsus.

PAUSANIAS.

	B.C.
Commanded at Plataea	479
Recalled from Byzantium	477
Died	467

PAUSANIAS Lacedaemonius magnus homo, sed varius in omni genere vitae fuit. Nam ut virtutibus eluxit, sic vitiis est obrutus. Huius illustrissimum est proelium apud Pla- 2
taeas. Namque illo duce Mardonius, satrapes regius, natione Medus, regis gener, in primis omnium Persarum et manu fortis et consilii plenus, cum CC milibus peditum, quos viritim legerat, et XX equitum haud ita magna manu Graeciae fugatus est, eoque ipse dux cecidit proelio. Qua victoria 3
elatus plurima miscere coepit et maiora concupiscere. Sed primum in eo est reprehensus, cum ex praeda tripodem aureum Delphis posuisset epigrammate inscripto, in quo haec erat sententia: suo ductu barbaros apud Plataeas esse deletos, eiusque victoriae ergo Apollini donum dedisse. Hos 4
versus Lacedaemonii exsculpserunt neque aliud scripserunt quam nomina earum civitatum, quarum auxilio Persae erant victi.

II. Post id proelium eundem Pausaniam cum classe communi Cyprum atque Hellespontum miserunt, ut ex his regionibus barbarorum praesidia depelleret. Pari felicitate 2

in ea re usus elatius se gerere coepit maioresque appetere res. Nam cum Byzantio expugnato cepisset complures Persarum nobiles atque in his nonnullos regis propinquos, hos clam Xerxi remisit, simulans ex vinclis publicis effugisse, et cum his Gongylum Eretriensem, qui litteras regi redderet, in quibus haec fuisse scripta Thucydides memoriae prodidit. 3 Pausanias, dux Spartae, quos Byzanti ceperat, postquam propinquos tuos cognovit, tibi muneri misit seque tecum affinitate coniungi cupit. Quare, si tibi videtur, des ei filiam 4 tuam nuptum. Id si feceris, et Spartam et ceteram Graeciam sub tuam potestatem se adiuvante te redacturum pollicetur. His de rebus si quid geri volueris, certum hominem ad eum 5 mittas face, cum quo colloquatur. Rex tot hominum salute tam sibi necessariorum magnopere gavisus confestim cum epistola Artabazum ad Pausaniam mittit, in qua eum collaudat; petit, ne cui rei parcat ad ea efficienda, quae pollicetur: 6 si perfecerit, nullius rei a se repulsam laturum. Huius Pausanias voluntate cognita alacrior ad rem gerendam factus in suspicionem cecidit Lacedaemoniorum. Quo facto domum revocatus, accusatus capitis absolvitur, multatur tamen pecunia; quam ob causam ad classem remissus non est.

III. At ille post non multo sua sponte ad exercitum rediit et ibi non callida, sed dementi ratione cogitata patefecit. Non enim mores patrios solum, sed etiam cultum vesti- 2 tumque mutavit. Apparatu regio utebatur, veste Medica; satellites Medi et Aegyptii sequebantur; epulabatur more Persarum luxuriosius, quam, qui aderant, perpeti possent. 3 Aditum petentibus conveniundi non dabat, superbe respondebat, crudeliter imperabat. Spartam redire nolebat. *Colonas, qui* locus in agro Troade est, se contulerat; ibi

consilia cum patriae tum sibi inimica capiebat. Id postquam 4
Lacedaemonii rescierunt, legatos cum clava ad eum miserunt,
in qua more illorum erat scriptum: nisi domum reverteretur,
se capitis eum damnaturos. Hoc nuntio commotus, sperans 5
se etiam tum pecunia et potentia instans periculum posse
depellere, domum rediit. Huc ut venit, ab ephoris in vincla
publica est coniectus. Licet enim legibus eorum cuivis
ephoro hoc facere regi. Hinc tamen se expedivit; neque
eo magis carebat suspicione. Nam opinio manebat eum
cum rege habere societatem. Est genus quoddam hominum, 6
quod Hilotae vocatur, quorum magna multitudo agros Lace-
daemoniorum colit servorumque munere fungitur. Hos
quoque sollicitare spe libertatis existimabatur. Sed quod 7
harum rerum nullum erat apertum crimen, quo argui posset,
non putabant de tali tamque claro viro suspicionibus oportere
iudicari et exspectandum, dum se ipsa res aperiret.

IV. Interim Argilius quidam adolescentulus, cum episto-
lam ab eo ad Artabazum accepisset, eique in suspicionem
venisset aliquid in ea de se esse scriptum, quod nemo eorum
redisset, qui super tali causa eodem missi erant, vincla epi-
stolae laxavit signoque detracto cognovit, si pertulisset, sibi
esse pereundum. Erant in eadem epistola, quae ad ea per- 2
tinebant, quae inter regem Pausaniamque convenerant. Has
ille litteras ephoris tradidit. Non est praetereunda gravitas 3
Lacedaemoniorum hoc loco. Nam ne huius quidem indicio
impulsi sunt, ut Pausaniam comprehenderent, neque prius
vim adhibendam putaverunt, quam se ipse indicasset. Itaque 4
huic indici, quid fieri vellent, praeceperunt. Fanum Nep-
tuni est Taenari, quod violari nefas putant Graeci. Eo ille
index confugit in araque consedit. Hanc iuxta locum fece-

runt sub terra, ex quo posset audiri, si quis quid loqueretur
5 cum Argilio. Huc ex ephoris quidam descenderunt. Pausanias, ut audivit Argilium confugisse in aram, perturbatus venit eo. Quem cum supplicem dei videret in ara sedentem, quaerit, causae quid sit tam repentini consilii. Huic ille, quid
6 ex litteris comperisset, aperit. Modo magis Pausanias perturbatus orare coepit, ne enuntiaret nec se meritum de illo optime proderet: quod si eam veniam sibi dedisset tantisque implicatum rebus sublevasset, magno ei praemio futurum.

V. His rebus ephori cognitis satius putarunt in urbe eum comprehendi. Quo cum essent profecti et Pausanias placato Argilio, ut putabat, Lacedaemonem reverteretur, in itinere, cum iam in eo esset, ut comprehenderetur, ex vultu cuiusdam ephori, qui eum admoneri cupiebat, insidias sibi fieri in-
2 tellexit. Itaque paucis ante gradibus, quam qui eum sequebantur, in aedem Minervae, quae Chalcioicos vocatur, confugit. Hinc ne exire posset, statim ephori valvas eius aedis obstruxerunt tectumque sunt demoliti, quo celerius sub divo interiret.
3 Dicitur eo tempore matrem Pausaniae vixisse eamque iam magno natu, postquam de scelere filii comperit, in primis ad filium claudendum lapidem ad introitum aedis attulisse. Sic
4 Pausanias magnam belli gloriam turpi morte maculavit. Hic cum semianimis de templo elatus esset, confestim animam
5 efflavit. Cuius mortui corpus cum eodem nonnulli dicerent inferri oportere, quo ii, qui ad supplicium essent dati, displicuit pluribus, et procul ab eo loco infoderunt, quo erat mortuus. Inde posterius dei Delphice responso erutus atque eodem loco sepultus est, ubi vitam posuerat.

CIMON.

	B. C.
Commanded at Byzantium	477
Captured Eion	476
Took Scyros	470
Fought at Eurymedon	465
Blockaded Thasos	464–3
Recalled from Banishment	456
Died	452

CIMON, Miltiadis filius, Atheniensis, duro admodum initio usus est adolescentiae. Nam cum pater eius litem aestimatam populo solvere non potuisset ob eamque causam in vinclis publicis decessisset, Cimon eadem custodia tenebatur neque legibus Atheniensium emitti poterat, nisi pecuniam, qua pater multatus erat, solvisset. Habebat autem in matri- 2
monio sororem germanam suam nomine Elpinicen, non magis amore quam more ductus. Namque Atheniensibus licet eodem patre natas uxores ducere. Huius coniugii cupi- 3
dus Callias quidam, non tam generosus quam pecuniosus, qui magnas pecunias ex metallis fecerat, egit cum Cimone, ut eam sibi uxorem daret: id si impetrasset, se pro illo pecuniam soluturum. Is cum talem condicionem aspernaretur, Elpinice 4
negavit se passuram Miltiadis progeniem in vinclis publicis interire, quoniam prohibere posset, seque Calliae nupturam, *si ea, quae polliceretur,* praestitisset.

II. Tali modo custodia liberatus Cimon celeriter ad principatum pervenit. Habebat enim satis eloquentiae, summam liberalitatem, magnam prudentiam cum iuris civilis tum rei militaris, quod cum patre a puero in exercitibus fuerat versatus. Itaque hic et populum urbanum in sua tenuit pote-
2 state et apud exercitum plurimum valuit auctoritate. Primum imperator apud flumen Strymona magnas copias Thracum fugavit, oppidum Amphipolim constituit eoque x milia Atheniensium in coloniam misit. Idem iterum apud Mycalen Cypriorum et Phoenicum ducentarum navium classem devic-
3 tam cepit eodemque die pari fortuna in terra usus est: namque hostium navibus captis statim ex classe copias suas eduxit barbarorumque maximam vim uno concursu pro-
4 stravit. Qua victoria magna praeda potitus cum domum reverteretur, quod iam nonnullae insulae propter acerbitatem imperii defecerant, bene animatas confirmavit, alienatas ad
5 officium redire coëgit. Scyrum, quam eo tempore Dolopes incolebant, quod contumacius se gesserant, vacuefecit, sessores veteres urbe insulaque eiecit, agros civibus divisit. Thasios opulentia fretos suo adventu fregit. His ex manubiis arx Athenarum, qua ad meridiem vergit, est ornata.

III. Quibus rebus cum unus in civitate maxime floreret, incidit in eandem invidiam, quam pater suus ceterique Atheniensium principes. Nam testarum suffragiis, quod illi
2 ὀστρακισμόν vocant, x annorum exilio multatus est. Cuius facti celerius Athenienses quam ipsum paenituit. Nam cum ille animo forti invidiae ingratorum civium cessisset, bellumque Lacedaemonii Atheniensibus indixissent, confestim notae
3 eius virtutis desiderium consecutum est. Itaque post annum *quintum, quam* expulsus erat, in patriam revocatus est. Ille,

quod hospitio Lacedaemoniorum utebatur, satius existimans contendere Lacedaemonem, sua sponte est profectus pacemque inter duas potentissimas civitates conciliavit. Post neque 4
ita multo Cyprum cum ducentis navibus imperator missus, cum eius maiorem partem insulae devicisset, in morbum implicitus in oppido Citio est mortuus.

IV. Hunc Athenienses non solum in bello, sed etiam in pace diu desideraverunt. Fuit enim tanta liberalitate, cum compluribus locis praedia hortosque haberet, ut numquam in eis custodem imposuerit fructus servandi gratia, ne quis impediretur, quo minus eius rebus, quibus quisque vellet, frueretur. Semper eum pedissequi cum nummis sunt secuti, ut, 2
si quis opis eius indigeret, haberet, quod statim daret, ne differendo videretur negare. Saepe, cum aliquem offensum fortuito videret minus bene vestitum, suum amiculum dedit. Quotidie sic caena ei coquebatur, ut, quos invocatos vidisset 3
in foro, omnis devocaret; quod facere nullum diem praetermittebat. Nulli fides eius, nulli opera, nulli res familiaris defuit; multos locupletavit; complures pauperes mortuos, qui, unde efferrentur, non reliquissent, suo sumptu extulit. Sic se gerendo, minime est mirandum, si et vita eius fuit 4
secura et mors acerba.

LYSANDER.

	B. C.
Sent to command the Fleet	407
Gains the Battle of Aegospotami	405
Athens surrenders	404
Commands again in Asia	403
Is killed at Haliartus	395

LYSANDER Lacedaemonius magnam reliquit sui famam, ma-
2 gis felicitate quam virtute partam. Atheniensis enim sexto et vicesimo anno bellum gerentes confecisse apparet, neque, id qua ratione consecutus sit, latet. Non enim virtute sui exercitus, sed immodestia factum est adversariorum, qui, quod dicto audientes imperatoribus suis non erant, dispalati in agris relictis navibus, in hostium venerunt potestatem. Quo
3 facto Athenienses se Lacedaemoniis dediderunt. Hac victoria Lysander elatus, cum antea semper factiosus audaxque fuisset, sic sibi indulsit, ut eius opera in maximum odium
4 Graeciae Lacedaemonii pervenerint. Nam cum hanc causam Lacedaemonii dictitassent sibi esse belli, ut Atheniensium impotentem dominationem refringerent, postquam apud Aegos flumen Lysander classis hostium est potitus, nihil aliud molitus est, quam ut omnes civitates in sua teneret potestate, cum id se Lacedaemoniorum causa facere simularet.
5 Namque undique, qui Atheniensium rebus studuissent, electis,

decem delegerat in unaquaque civitate, quibus summum imperium potestatemque omnium rerum committeret. Horum in numero nemo admittebatur, nisi qui aut eius hospitio contineretur aut se illius fore proprium fide confirmarat.

II. Ita decemvirali potestate in omnibus urbibus constituta ipsius nutu omnia gerebantur. Cuius de crudelitate ac perfidia satis est unam rem exempli gratia proferre, ne de eodem plura enumerando defatigemus lectores. Victor ex Asia cum 2
reverteretur Thasumque divertisset, quod ea civitas praecipua fide fuerat erga Athenienses, proinde ac si non iidem firmissimi solerent esse amici, qui constantes fuissent inimici, pervertere eam concupivit. Vidit autem, nisi in eo occul- 3
tasset voluntatem, futurum, ut Thasii dilaberentur consulerentque rebus suis . . . . .

III. Itaque hi decemviralem illam potestatem ab illo constitutam sustulerunt. Quo dolore incensus iniit consilia reges Lacedaemoniorum tollere. Sed sentiebat id se sine ope deorum facere non posse, quod Lacedaemonii omnia ad oracula referre consueverant. Primum Delphicum corrum- 2
pere est conatus. Cum id non potuisset, Dodonam adortus est. Hinc quoque repulsus dixit se vota suscepisse, quae Iovi Hammoni solveret, existimans se Afros facilius corrupturum. Hac spe cum profectus esset in Africam, multum 3
eum antistites Iovis fefellerunt. Nam non solum corrumpi non potuerunt, sed etiam legatos Lacedaemonem miserunt, qui Lysandrum accusarent, quod sacerdotes fani corrumpere conatus esset. Accusatus hoc crimine iudicumque absolutus 4
sententiis, Orchomeniis missus subsidio occisus est a Thebanis *apud Haliartum*. Quam vere de eo foret iudicatum, 5

oratio indicio fuit, quae post mortem in domo eius reperta est, in qua suadet Lacedaemoniis, ut regia potestate dissoluta ex omnibus dux deligatur ad bellum gerendum, sed scripta, ut deum videretur congruere sententiae, quam ille se habiturum pecunia fidens non dubitabat. Hanc ei scripsisse Cleon Halicarnassius dicitur.

IV. Atque hoc loco non est praetereundum factum Pharnabazi, satrapis regii. Nam cum Lysander praefectus classis in bello multa crudeliter avareque fecisset deque his rebus suspicaretur ad cives suos esse perlatum, petiit a Pharnabazo, ut ad ephoros sibi testimonium daret, quanta sanctitate bellum gessisset sociosque tractasset, deque ea re accurate scriberet: magnam enim eius auctoritatem in ea re futuram. 2 Huic ille liberaliter pollicetur; librum grandem verbis multis conscripsit, in quibus summis eum fert laudibus. Quem cum legisset probassetque, dum signatur, alterum pari magnitudine, tanta similitudine, ut discerni non posset, signatum subiecit, in quo accuratissime eius avaritiam perfidiamque 3 accusarat. Hunc Lysander, domum cum redisset, postquam de suis rebus gestis apud maximum magistratum, quae voluerat, dixerat, testimonii loco librum a Pharnabazo datum tradidit. Hunc summoto Lysandro cum ephori cognossent, ipsi legendum dederunt. Ita ille imprudens ipse suus fuit accusator.

ALCIBIADES.

	B. C.
Born . . . . . (*about*)	450
Fights at Delium	424
Gains the first, second, and fourth Prizes at Olympia	424
Stratēgus	419
Goes to Sicily	415
Recalled to Samos	411
Returns to Athens	407
Present at Aegospotami	405
Dies	404

ALCIBIADES, Cliniae filius, Atheniensis. In hoc, quid natura efficere possit, videtur experta. Constat enim inter omnes, qui de eo memoriae prodiderunt, nihil illo fuisse excellentius vel in vitiis vel in virtutibus. Natus in amplissima 2
civitate summo genere, omnium aetatis suae multo formosissimus, ad omnes res aptus consiliique plenus (namque imperator fuit summus et mari et terra; disertus, ut in primis dicendo valeret, quod tanta erat commendatio oris atque orationis, ut nemo ei posset resistere); dives; cum tempus 3
posceret, laboriosus, patiens; liberalis, splendidus non minus in vita quam victu; affabilis, blandus, temporibus callidissime serviens: idem, simulac se remiserat neque causa 4
suberat, quare animi laborem perferret, luxuriosus, dissolutus, *libidinosus, intemperans* reperiebatur, ut omnes admirarentur

in uno homine tantam esse dissimilitudinem tamque diversam naturam.

II. Educatus est in domo Pericli (privignus enim eius fuisse dicitur), eruditus a Socrate; socerum habuit Hipponicum, omnium Graeca lingua loquentium ditissimum: ut, si ipse fingere vellet, neque plura bona comminisci neque maiora posset consequi, quam vel natura vel fortuna tribueret.

III. Bello Peloponnesio huius consilio atque auctoritate Athenienses bellum Syracusanis indixerunt; ad quod gerendum ipse dux delectus est, duo praeterea collegae dati, Nicia
2 et Lamachus. Id cum appararetur, priusquam classis exiret, accidit, ut una nocte omnes Hermae, qui in oppido erant Athenis, deiicerentur praeter unum, qui ante ianuam erat Andocidi. Itaque ille postea Mercurius Andocidis vocitatus
3 est. Hoc cum appareret non sine magna multorum consensione esse factum, quae non ad privatam, sed publicam rem pertineret, magnus multitudini timor est iniectus, ne qua repentina vis in civitate exsisteret, quae libertatem opprimeret
4 populi. Hoc maxime convenire in Alcibiadem videbatur, quod et potentior et maior quam privatus existimabatur. Multos enim liberalitate devinxerat, plures etiam opera for-
5 ensi suos reddiderat. Qua re fiebat, ut omnium oculos, quotiescumque in publicum prodisset, ad se converteret neque ei par quisquam in civitate poneretur. Itaque non solum spem in eo habebant maximam, sed etiam timorem,
6 quod et obesse plurimum et prodesse poterat. Aspergebatur etiam infamia, quod in domo sua facere mysteria dicebatur; quod nefas erat more Atheniensium, idque non ad religionem, *sed ad coniurationem* pertinere existimabatur.

IV. Hoc crimine in contione ab inimicis compellabatur. Sed instabat tempus ad bellum proficiscendi. Id ille intuens neque ignorans civium suorum consuetudinem postulabat, si quid de se agi vellent, potius de praesente quaestio haberetur, quam absens invidiae crimine accusaretur. Inimici vero eius quiescendum in praesenti, quia noceri non posse intellegebant, et illud tempus exspectandum decreverunt, quo exisset, ut absentem aggrederentur; itaque fecerunt. Nam postquam in Siciliam eum pervenisse crediderunt, absentem, quod sacra violasset, reum fecerunt. Qua de re cum ei nuntius a magistratu in Siciliam missus esset, ut domum ad causam dicendam rediret, essetque in magna spe provinciae bene administrandae, non parere noluit et in trierem, quae ad eum erat deportandum missa, ascendit. Hac Thurios in Italiam pervectus, multa secum reputans de immoderata civium suorum licentia crudelitateque erga nobiles, utilissimum ratus impedentem evitare tempestatem clam se ab custodibus subduxit et inde primum Elidem, dein Thebas venit. Postquam autem se capitis damnatum bonis publicatis audivit et, id quod usu venerat, Eumolpidas sacerdotes a populo coactos, ut se devoverent, eiusque devotionis quo testatior esset memoria, exemplum in pila lapidea incisum esse positum in publico, Lacedaemonem demigravit. Ibi, ut ipse praedicare consuerat, non adversus patriam, sed inimicos suos bellum gessit, quod eidem hostes essent civitati: nam cum intellegerent se plurimum prodesse posse rei publicae, ex ea eiecisse plusque irae suae quam utilitati communi paruisse. Itaque huius consilio Lacedaemonii cum Perse rege amicitiam fecerunt, dein Deceleam in Attica munierunt praesidioque ibi perpetuo posito in obsidione Athenas *tenuerunt. Eiusdem* opera Ioniam a societate averterunt

Atheniensium. Quo facto multo superiores bello esse coeperunt.

V. Neque vero his rebus tam amici Alcibiadi sunt facti quam timore ab eo alienati. Nam cum acerrimi viri praestantem prudentiam in omnibus rebus cognoscerent, pertimuerunt, ne caritate patriae ductus aliquando ab ipsis desciscceret et cum suis in gratiam rediret. Itaque tempus eius 2 interficiundi quaerere instituerunt. Id Alcibiades diutius celari non potuit. Erat enim ea sagacitate, ut decipi non posset, praesertim cum animum attendisset ad cavendum. Itaque ad Tissaphernem, praefectum regis Darii, se contulit 3 Cuius cum in intimam amicitiam pervenisset et Atheniensium male gestis in Sicilia rebus opes senescere, contra Lacedaemoniorum crescere videret, initio cum Pisandro praetore, qui apud Samum exercitum habebat, per internuntios colloquitur et de reditu suo facit mentionem. Erat enim eodem, quo Alcibiades, sensu, populi potentiae non amicus et optimatium 4 fautor. Ab hoc destitutus primum per Thrasybulum, Lyci filium, ab exercitu recipitur praetorque fit apud Samum; post suffragante Theramene populi scito restituitur parique absens imperio praeficitur simul cum Thrasybulo et Theramene. 5 Horum in imperio tanta commutatio rerum facta est, ut Lacedaemonii, qui paulo ante victores viguerant, perterriti pacem peterent. Victi enim erant quinque proeliis terrestribus, tribus navalibus, in quibus ducentas naves triremes 6 amiserant, quae captae in hostium venerant potestatem. Alcibiades simul cum collegis receperat Ioniam, Hellespontum, multas praeterea urbes Graecas, quae in ora sitae sunt Thraciae, quarum expugnarant complures, in his Byzantium, *neque minus multas* consilio ad amicitiam adiunxerant, quod

in captos clementia fuerant usi. Ita praeda onusti, locu- 7
pletato exercitu, maximis rebus gestis Athenas venerunt.

VI. His cum obviam universa civitas in Piraeum descen-
disset, tanta fuit omnium exspectatio visendi Alcibiadis, ut ad
eius triremem vulgus conflueret, proinde ac si solus adve-
nisset. Sic enim populo erat persuasum, et adversas supe- 2
riores et praesentes secundas res accidisse eius opera. Itaque
et Siciliae amissum et Lacedaemoniorum victorias culpae
suae tribuebant, quod talem virum e civitate expulissent.
Neque id sine causa arbitrari videbantur. Nam postquam
exercitui praeesse coeperat, neque terra neque mari hostes
pares esse potuerant. Hic ut e navi egressus est, quam- 3
quam Theramenes et Thrasybulus eisdem rebus praefuerant
simulque venerant in Piraeum, tamen unum omnes illum per-
sequebantur, et, id quod numquam antea usu venerat nisi
Olympiae victoribus, coronis laureis taeniisque vulgo dona-
batur. Ille lacrimans talem benevolentiam civium suorum
accipiebat; reminisci pristini temporis acerbitatem. Post- 4
quam in astu venit, contione advocata sic verba fecit, ut
nemo tam ferus fuerit, quin eius casu illacrimarit inimi-
cumque iis se ostenderit, quorum opera patria pulsus fuerat,
proinde ac si alius populus, non ille ipse, qui tum flebat, eum
sacrilegii damnasset. Restituta ergo huic sunt publice bona, 5
eidemque illi Eumolpidae sacerdotes rursus resacrare sunt
coacti, qui eum devoverant, pilaeque illae, in quibus devotio
fuerat scripta, in mare praecipitatae.

VII. Haec Alcibiadi laetitia non nimis fuit diuturna. Nam
cum ei omnes essent honores decreti totaque res publica
domi bellique tradita, ut unius arbitrio gereretur, et ipse

postulasset, ut duo sibi collegae darentur, Thrasybulus et Adimantus, neque id negatum esset, classe in Asiam profectus, quod apud Cymen minus ex sententia rem gesserat, in
2 invidiam recidit. Nihil enim eum non efficere posse ducebant. Ex quo fiebat, ut omnia minus prospere gesta culpae tribuerent, cum aut eum neglegenter aut malitiose fecisse loquerentur; sicut tum accidit. Nam corruptum a rege
3 capere Cymen noluisse arguebant. Itaque huic maxime putamus malo fuisse nimiam opinionem ingenii atque virtutis. Timebatur enim non minus quam diligebatur, ne secunda fortuna magnisque opibus elatus tyrannidem concupisceret. Quibus rebus factum est, ut absenti magistratum abrogarent
4 et alium in eius locum substituerent. Id ille ut audivit, domum reverti noluit et se Pactyen contulit ibique tria castella communiit, Bornos, Bizanthen, Neontichos, manuque collecta primus Graecae civitatis in Threciam introiit, gloriosius existimans barbarorum praeda locupletari quam Grai-
5 orum. Qua ex re creverat cum fama tum opibus magnamque amicitiam sibi cum quibusdam regibus Threciae pepererat.

VIII. Neque tamen a caritate patriae potuit recedere. Nam cum apud Aegos flumen Philocles, praetor Atheniensium, classem constituisset suam neque longe abesset Lysander, praetor Lacedaemoniorum, qui in eo erat occupatus, ut bellum quam diutissime duceret, quod ipsis pecunia a rege suppeditabatur, contra Atheniensibus exhaustis praeter arma
2 et navis nihil erat super, Alcibiades ad exercitum venit Atheniensium ibique praesente vulgo agere coepit: si vellent, se coacturum Lysandrum dimicare aut pacem petere: spondet *Lacedaemonios eo* nolle classe confligere, quod pedestribus

copiis plus quam navibus valerent: sibi autem esse facile 3
Seuthem, regem Threcum, deducere, ut eum terra depelleret;
quo facto necessario aut classe conflicturum aut bellum com-
positurum. Id etsi vere dictum Philocles animadvertebat, 4
tamen postulata facere noluit, quod sentiebat se Alcibiade
recepto nullius momenti apud exercitum futurum, et si quid
secundi evenisset, nullam in ea re suam partem fore, contra
ea, si quid adversi accidisset, se unum eius delicti futurum
reum. Ab hoc discedens Alcibiades Quoniam, iniquit, vic- 5
toriae patriae repugnas, illud moneo, iuxta hostem castra
habeas nautica: periculum est enim, ne immodestia mili-
tum vestrorum occasio detur Lysandro vestri opprimendi
exercitus. Neque ea res illum fefellit. Nam Lysander, cum 6
per speculatores comperisset vulgum Atheniensium in terram
praedatum exisse navesque paene inanes relictas, tempus
rei gerendae non dimisit eoque impetu bellum totum delevit.

IX. At Alcibiades, victis Atheniensibus non satis tuta
eadem loca sibi arbitrans, penitus in Threciam se supra Pro-
pontidem abdidit, sperans ibi facillime suam fortunam occuli
posse. Falso. Nam Threces, postquam eum cum magna 2
pecunia venisse senserunt, insidias fecerunt; qui ea, quae
apportarat, abstulerunt, ipsum capere non potuerunt. Ille 3
cernens nullum locum sibi tutum in Graecia propter poten-
tiam Lacedaemoniorum ad Pharnabazum in Asiam transiit;
quem quidem adeo sua cepit humanitate, ut eum nemo in
amicitia antecederet. Namque ei Grynium dederat, in Phry-
gia castrum, ex quo quinquagena talenta vectigalis capiebat.
Qua fortuna Alcibiades non erat contentus neque Athenas 4
victas Lacedaemoniis servire poterat pati. Itaque ad patriam
liberandam omni ferebatur cogitatione. Sed videbat id sine 5

rege Perse non posse fieri ideoque eum amicum sibi cupiebat adiungi neque dubitabat facile se consecuturum, si modo eius conveniundi habuisset potestatem. Nam Cyrum fratrem ei bellum clam parare Lacedaemoniis adiuvantibus sciebat: id si aperuisset, magnam se initūrum gratiam videbat.

X. Hoc cum moliretur peteretque a Pharnabazo, ut ad regem mitteretur, eodem tempore Critias ceterique tyranni Atheniensium certos homines ad Lysandrum in Asiam miserant, qui eum certiorem facerent, nisi Alcibiadem sustulisset, nihil earum rerum fore ratum, quas ipse Athenis constituisset: quare, si suas res gestas manere vellet, illum perse-
2 queretur. His Laco rebus commotus statuit accuratius sibi agendum cum Pharnabazo. Huic ergo renuntiat, quae regi cum Lacedaemoniis essent, nisi Alcibiadem vivum aut mor-
3 tuum sibi tradidisset. Non tulit hunc satrapes et violare clementiam quam regis opes minui maluit. Itaque misit Susametren et Bagaeum ad Alcibiadem interficiendum, cum
4 ille esset in Phrygia iterque ad regem compararet. Missi clam vicinitati, in qua tum Alcibiades erat, dant negotium, ut eum interficiant. Illi cum ferro aggredi non auderent, noctu ligna contulerunt circa casam eam, in qua quiescebat, eaque succenderunt, ut incendio conficerent, quem manu
5 superari posse diffidebant. Ille autem, ut sonitu flammae est excitatus, etsi gladius ei erat subductus, familiaris sui subalare telum eripuit. Namque erat cum eo quidam ex Arcadia hospes, qui numquam discedere voluerat. Hunc sequi se iubet et id, quod in praesentia vestimentorum fuit, arripit.
6 His in ignem eiectis flammae vim transiit. Quem ut barbari incendium effugisse viderunt, telis eminus missis interfe-
cerunt caputque eius ad Pharnabazum retulerunt. At mulier,

quae cum eo vivere consuerat, muliebri sua veste contectum aedificii incendio mortuum cremavit, quod ad vivum interimendum erat comparatum. Sic Alcibiades annos circiter XL natus diem obiit supremum.

XI. Hunc infamatum a plerisque tres gravissimi historici summis laudibus extulerunt: Thucydides, qui eiusdem aetatis fuit, Theopompus, qui post aliquanto natus, et Timaeus; qui quidem duo maledicentissimi nescio quo modo in illo uno laudando conspirant. Namque ea, quae supra scripsimus, 2 de eo praedicarunt atque hoc amplius: cum Athenis, splendidissima civitate, natus esset, omnes splendore ac dignitate superasse vitae; postquam inde expulsus Thebas venerit, 3 adeo studiis eorum inservisse, ut nemo eum labore corporisque viribus posset aequiperare (omnes enim Boeotii magis firmitati corporis quam ingenii acumini inserviunt); eundem 4 apud Lacedaemonios, quorum moribus summa virtus in patientia ponebatur, sic duritiae se dedisse, ut parsimonia victus atque cultus omnes Lacedaemonios vinceret; fuisse apud Thracas, homines vinolentos: hos quoque in his rebus antecessisse; venisse ad Persas, apud quos summa laus 5 esset fortiter venari, luxuriose vivere: horum sic imitatum consuetudinem, ut illi ipsi eum in his maxime admirarentur. Quibus rebus effecisse, ut, apud quoscumque esset, prin- 6 ceps poneretur habereturque carissimus. Sed satis de hoc; reliquos ordiamur.

THRASYBULUS.

	B. C.
Commanded at Samos	411
Fought at Arginusae	406
Fortified Phyle	404
Returned to Athens	403
Died at Aspendus	389

THRASYBULUS, Lyci filius, Atheniensis. Si per se virtus sine fortuna ponderanda est, dubito, an hunc primum omnium ponam; illud sine dubio: neminem huic praefero fide, 2 constantia, magnitudine animi, in patriam amore. Nam cum multi voluerint paucique potuerint ab uno tyranno patriam liberare, huic contigit, ut a XXX oppressam tyrannis e servi- 3 tute in libertatem vindicaret. Sed nescio quo modo, cum eum nemo anteiret his virtutibus, multi nobilitate praecucurrerunt. Primum Peloponnesio bello multa hic sine Alcibiade gessit, ille nullam rem sine hoc; quae ille universa naturali 4 quodam bono fecit lucri. Sed illa tamen omnia communia imperatoribus cum militibus et fortuna, quod in proelii concursu abit res a consilio ad vires vimque pugnantium. Itaque iure suo nonnulla ab imperatore miles, plurima vero fortuna vindicat seque hic plus valuisse quam ducis prudentiam vere 5 potest praedicare. Quare illud magnificentissimum factum proprium est Thrasybuli. Nam cum XXX tyranni, praepositi a *Lacedaemoniis*, servitute oppressas tenerent Athenas, plu-

rimos civis, quibus in bello parserat fortuna, partim patria expulissent, partim interfecissent, plurimorum bona publicata inter se divisissent, non solum princeps, sed etiam solus initio bellum his indixit.

II. Hic enim cum Phylen confugisset, quod est castellum in Attica munitissimum, non plus habuit secum xxx de suis. Hoc initium fuit salutis Actaeorum, hoc robur libertatis clarissimae civitatis. Neque vero hic non contemptus est primo 2 a tyrannis atque eius solitudo. Quae quidem res et illis contemnentibus pernicii et huic despecto saluti fuit. Haec enim illos segnes ad persequendum, hos autem tempore ad comparandum dato fecit robustiores. Quo magis praeceptum illud 3 omnium in animis esse debet, nihil in bello oportere contemni, neque sine causa dici matrem timidi flere non solere. Neque tamen pro opinione Thrasybuli auctae sunt opes. 4 Nam iam tum illis temporibus fortius boni pro libertate loquebantur quam pugnabant. Hinc in Piraeum transiit 5 Munychiamque munivit. Hanc bis tyranni oppugnare sunt adorti ab eaque turpiter repulsi protinus in urbem armis impedimentisque amissis refugerunt. Usus est Thrasybulus 6 non minus prudentia quam fortitudine. Nam cedentes violari vetuit: cives enim civibus parcere aequum censebat. Neque quisquam est vulneratus, nisi qui prior impugnare voluit. Neminem iacentem, veste spoliavit, nil attigit nisi arma, quorum indigebat, quaeque ad victum pertinebant. In 7 secundo proelio cecidit Critias, dux tyrannorum, cum quidem exadversus Thrasybulum fortissime pugnaret.

III. Hoc deiecto Pausanias venit Atticis auxilio, rex Lace*daemoniorum.* *Is* inter Thrasybulum et eos, qui urbem

tenebant, fecit pacem his condicionibus: ne qui praeter xxx tyrannos et x, qui postea praetores creati superioris more crudelitatis erant usi, afficerentur exilio, neve bona publi-
2 carentur; rei publicae procuratio populo redderetur. Praeclarum hoc quoque Thrasybuli, quod reconciliata pace, cum plurimum in civitate posset, legem tulit, ne quis ante actarum rerum accusaretur neve multaretur; eamque illi oblivionis
3 appellarunt. Neque vero hanc tantum ferendam curavit, sed etiam, ut valeret, effecit. Nam cum quidam ex iis, qui simul cum eo in exilio fuerant, caedem facere eorum vellent, cum quibus in gratiam reditum erat publice, prohibuit et id, quod pollicitus erat, praestitit.

IV. Huic pro tantis meritis honoris corona a populo data est, facta duabus virgulis oleaginis: quam quod amor civium et non vis expresserat, nullam habuit invidiam magnaque fuit
2 gloria. Bene ergo Pittacus ille, qui in VII sapientum numero est habitus, cum Mytilenaei agri munera ei, multa milia iugerum, darent, Nolite, oro vos, inquit, id mihi dare, quod multi invideant, plures etiam concupiscant. Quare ex istis nolo amplius quam centum iugera, quae et meam animi aequitatem et vestram voluntatem indicent. Nam parva mu-
3 nera diutina, locupletia non propria esse consuerunt. Illa igitur corona contentus Thrasybulus neque amplius requisivit
4 neque quemquam honore se antecessisse existimavit. Hic sequenti tempore cum praetor classem ad Ciliciam appulisset neque satis diligenter in castris eius agerentur vigiliae, a barbaris ex oppido noctu eruptione facta in tabernaculo interfectus est.

CONON.

	B. C.
Commands at Naupactus	413
Succeeds Alcibiades	406
Fights at Aegospotami	405
Remains at Cyprus till	398
Goes to the Persian coast	395
Conquers at Cnidus	394
Taken prisoner by Tiribazus	393
Dies at Cyprus	390

Conon Atheniensis Peloponnesio bello accessit ad rem publicam, in eoque eius opera magni fuit. Nam et praetor pedestribus exercitibus praefuit et praefectus classis magnas res mari gessit. Quas ob causas praecipuus ei honos habitus est. Namque omnibus unus insulis praefuit; in qua potestate Pheras cepit, coloniam Lacedaemoniorum. Fuit etiam extremo Peloponnesio bello praetor, cum apud 2
Aegos flumen copiae Atheniensium a Lysandro sunt devictae. Sed tum afuit, eoque peius res administrata est. Nam et prudens rei militaris et diligens erat imperator. Itaque nemini erat his temporibus dubium, si affuisset, 3
illam Atheniensis calamitatem accepturos non fuisse.

II. Rebus autem afflictis, cum patriam obsideri audisset, *non quaesivit, ubi* ipse tuto viveret, sed unde praesidio

posset esse civibus suis. Itaque contulit se ad Pharnabazum, satrapem Ioniae et Lydiae eundemque generum regis et propinquum; apud quem ut multum gratia valeret, 2 multo labore multisque effecit periculis. Nam cum Lacedaemonii Atheniensibus devictis in societate non manerent, quam cum Artaxerxe fecerant, Agesilaumque bellatum misissent in Asiam, maxime impulsi a Tissapherne, qui ex intimis regis ab amicitia eius defecerat et cum Lacedaemoniis coierat societatem, hunc adversus Pharnabazus habitus est imperator, re quidem vera exercitui praefuit 3 Conon, eiusque omnia arbitrio gesta sunt. Hic multum ducem summum Agesilaum impedivit saepeque eius consiliis obstitit; neque vero non fuit apertum, si ille non fuisset, Agesilaum Asiam Tauro tenus regi fuisse erep- 4 turum. Qui posteaquam domum a suis civibus revocatus est, quod Boeotii et Athenienses Lacedaemoniis bellum indixerant, Conon nihilo secius apud praefectos regis versabatur hisque omnibus magno erat usui.

III. Defecerat a rege Tissaphernes, neque id tam Artaxerxi quam ceteris erat apertum. Multis enim magnisque meritis apud regem, etiam cum in officio non maneret, valebat. Neque id mirandum, si non facile ad credendum adducebatur, reminiscens eius se opera Cyrum fratrem 2 superasse. Huius accusandi gratia Conon a Pharnabazo ad regem missus posteaquam venit, primum ex more Persarum ad chiliarchum, qui secundum gradum imperii tenebat, Tithraustem, accessit seque ostendit cum rege colloqui 3 velle. Nemo enim sine hoc admittitur. Huic ille Nulla, inquit, mora est; sed tu delibera, utrum colloqui malis an *per litteras agere*, quae cogitas. Necesse est enim, si in

conspectum veneris, venerari te regem (quod προσκύνησιν illi vocant). Hoc si tibi grave est, per me nihilo secius editis mandatis conficies, quod studes. Tum Conon Mihi 4 vero, inquit, non est grave quemvis honorem habere regi; sed vereor, ne civitati meae sit opprobrio, si, cum ex ea sim profectus, quae ceteris gentibus imperare consuerit, potius barbarorum quam illius more fungar.

IV. Itaque, quae huic volebat, scripta tradidit. Quibus cognitis rex tantum auctoritate eius motus est, ut et Tissaphernem hostem iudicarit et Lacedaemonios bello persequi iusserit et ei permiserit, quem vellet, eligere ad dispensandam pecuniam. Id arbitrium Conon negavit sui esse consilii, sed ipsius, qui optime suos nosse deberet; sed se suadere, Pharnabazo id negotii daret. Hinc, magnis muneribus donatus, ad 2 mare est missus, ut Cypriis et Phoenicibus ceterisque maritimis civitatibus navis longas imperaret classemque, qua proxima aestate mare tueri posset, compararet, dato adiutore Pharnabazo, sicut ipse voluerat. Id ut Lacedaemoniis est nun- 3 tiatum, non sine cura rem administrant, quod maius bellum imminere arbitrabantur, quam si cum barbaro solum contenderent. Nam ducem fortem, prudentem regis opibus praefuturum ac secum dimicaturum videbant, quem neque consilio neque copiis superare possent. Hac mente magnam con- 4 trahunt classem; proficiscuntur Pisandro duce. Hos Conon apud Cnidum adortus magno proelio fugat, multas naves capit, complures deprimit. Qua victoria non solum Athenae, sed etiam cuncta Graecia, quae sub Lacedaemoniorum fuerat imperio, liberata est. Conon cum parte na- 5 *vium in* patriam venit, muros dirutos a Lysandro utrosque, *et Piraei et Athen*arum, reficiendos curat pecuniaeque quin-

quaginta talenta, quae a Pharnabazo acceperat, civibus suis donat.

V. Accidit huic, quod ceteris mortalibus, ut inconsideratior in secunda quam in adversa esset fortuna. Nam classe Peloponnesiorum devicta, cum ultum se iniurias patriae putaret, plura concupivit, quam efficere potuit. 2 Neque tamen ea non pia et probanda fuerunt, quod potius patriae opes augeri quam regis maluit. Nam cum magnam auctoritatem sibi pugna illa navali, quam apud Cnidum fecerat, constituisset, non solum inter barbaros, sed etiam omnes Graecae civitatis, clam dare operam coepit, ut Ioniam 3 et Aeoliam restitueret Atheniensibus. Id cum minus diligenter esset celatum, Tiribazus, qui Sardibus praeerat, Cononem evocavit, simulans ad regem eum se mittere velle magna de re. Huius nuntio parens cum venisset, in vincla 4 coniectus est; in quibus aliquamdiu fuit. Inde nonnulli eum ad regem abductum ibique eum perisse scriptum reliquerunt. Contra ea Dinon historicus, cui nos plurimum de Persicis rebus credimus, effugisse scripsit; illud addubitat, utrum Tiribazo sciente an imprudente sit factum.

DION.

	B. C.
Born	408
Meets Plato	387
Dionysius I. dies	367
Dion banished	366
Invades Sicily	357
Is murdered	353

Dion, Hipparini filius, Syracusanus, nobili genere natus, utraque implicatus tyrannide Dionysiorum. Namque ille superior Aristomachen, sororem Dionis, habuit in matrimonio; ex qua duos filios, Hipparinum et Nisaeum, procreavit totidemque filias, nomine Sophrosynen et Areten; quarum priorem Dionysio filio, eidem, cui regnum reliquit, nuptum dedit; alteram, Areten, Dioni. Dion autem prae- 2
ter nobilem propinquitatem generosamque maiorum famam multa alia ab natura habuit bona, in his ingenium docile, come, aptum ad artes optimas, magnam corporis dignitatem, quae non minimum commendat, magnas praeterea divitias a patre relictas, quas ipse tyranni muneribus auxerat. Erat 3
intimus Dionysio priori neque minus propter mores quam affinitatem. Namque etsi Dionysii crudelitas ei displicebat, tamen salvum propter necessitudinem, magis etiam suorum causa studebat. Aderat in magnis rebus, eiusque consilio *multum movebatur* tyrannus, nisi qua in re maior ipsius

4 cupiditas intercesserat. Legationes vero omnes, quae essent illustriores, per Dionem administrabantur; quas quidem ille diligenter obeundo, fideliter administrando crudelissimum 5 nomen tyranni sua humanitate leniebat. Hunc a Dionysio missum Carthaginienses suspexerunt, ut neminem umquam Graeca lingua loquentem magis sint admirati.

II. Neque vero haec Dionysium fugiebant. Nam quanto esset sibi ornamento, sentiebat. Quo fiebat, ut uni huic maxime indulgeret neque eum secus diligeret ac filium; 2 qui quidem, cum Platonem Tarentum venisse fama in Siciliam esset perlata, adolescenti negare non potuerit, quin eum accerseret, cum Dion eius audiendi cupiditate flagraret. Dedit ergo huic veniam magnaque eum ambitione Syracusas 3 perduxit. Quem Dion adeo admiratus est atque adamavit, ut se ei totum traderet. Neque vero minus Plato delectatus est Dione. Itaque cum a tyranno crudeliter violatus esset, quippe quem venumdari iussisset, tamen eodem rediit 4 eiusdem Dionis precibus adductus. Interim in morbum incidit Dionysius. Quo cum gravi conflictaretur, quaesivit a medicis Dion, quemadmodum se haberet, simulque ab his petiit, si forte maiori esset periculo, ut sibi faterentur: nam velle se cum eo colloqui de partiendo regno, quod sororis suae filios ex illo natos partem regni putabat debere 5 habere. Id medici non tacuerunt et ad Dionysium filium sermonem retulerunt. Quo ille commotus, ne agendi esset Dioni potestas, patri soporem medicos dare coëgit. Hoc aeger sumpto sopitus, diem obiit supremum.

III. Tale initium fuit Dionis et Dionysii simultatis, eaque *multis rebus aucta* est. Sed tamen primis temporibus ali-

quamdiu simulata inter eos amicitia mansit. Cum Dion non desisteret obsecrare Dionysium, ut Platonem Athenis arcesseret et eius consiliis uteretur, ille, qui in aliqua re vellet patrem imitari, morem ei gessit. Eodemque tempore 2
Philistum historicum Syracusas reduxit, hominem amicum non magis tyranno quam tyrannis. Sed de hoc in eo libro plura sunt exposita, qui de historicis Graecis conscriptus est. Plato autem tantum apud Dionysium auctori- 3
tate potuit valuitque eloquentia, ut ei persuaserit tyrannidis facere finem libertatemque reddere Syracusanis; a qua voluntate Philisti consilio deterritus aliquanto crudelior esse coepit.

IV. Qui quidem cum a Dione se superari videret ingenio, auctoritate, amore populi, verens, ne, si eum secum haberet, aliquam occasionem sui daret opprimendi, navem ei triremem dedit, qua Corinthum deveheretur, ostendens se id utriusque facere causa, ne, cum inter se timerent, alteruter alterum praeoccuparet. Id cum factum multi in- 2
dignarentur magnaeque esset invidiae tyranno, Dionysius omnia, quae moveri poterant Dionis, in naves imposuit ad eumque misit. Sic enim existimari volebat, id se non odio hominis, sed suae salutis fecisse causa. Postea vero quam 3
audivit eum in Peloponneso manum comparare sibique bellum facere conari, Areten, Dionis uxorem, alii nuptum dedit filiumque eius sic educari iussit, ut indulgendo turpissimis imbueretur cupiditatibus. Is usque eo vitae statum 5
commutatum ferre non potuit, postquam in patriam rediit pater (namque appositi erant costodes, qui eum a pristino victu deducerent), ut se de superiore parte aedium deiecerit atque ita interierit. Sed illuc revertor.

V. Postquam Corinthum pervenit Dion et eodem perfugit Heraclides ab eodem expulsus Dionysio, qui praefectus fuerat
2 equitum, omni ratione bellum comparare coeperunt. Sed non multum proficiebant, quod multorum annorum tyrannus magnarum opum putabatur. Quam ob causam pauci ad
3 societatem periculi perducebantur. Sed Dion, fretus non tam suis copiis quam odio tyranni, maximo animo duabus onerariis navibus quinquaginta annorum imperium, munitum quingentis longis navibus, decem equitum centumque peditum milibus, profectus oppugnatum, quod omnibus gentibus admirabile est visum, adeo facile perculit, ut post diem
4 tertium, quam Siciliam attigerat, Syracusas introierit. Ex quo intellegi potest nullum esse imperium tutum nisi benevolentia munitum. Eo tempore aberat Dionysius et in Italia classem opperiebatur adversariorum, ratus neminem sine
5 magnis copiis ad se venturum. Quae res eum fefellit. Nam Dion iis ipsis, qui sub adversarii fuerant potestate, regios spiritus repressit, totiusque eius partis Siciliae potitus est, quae sub Dionysii fuerat potestate, parique modo urbis Syra-
6 cusarum praeter arcem et insulam adiunctam oppido, eoque rem perduxit, ut talibus pactionibus pacem tyrannus facere vellet: Siciliam Dion obtineret, Italiam Dionysius, Syracusas Apollocrates, cui maximam fidem uni habebat Dionysius.

VI. Has tam prosperas tamque inopinatas res consecuta est subita commutatio, quod fortuna sua mobilitate, quem
2 paulo ante extulerat, demergere est adorta. Primum in filio, de quo commemoravi supra, suam vim exercuit. Nam cum uxorem reduxisset, quae alii fuerat tradita, filiumque vellet revocare ad virtutem a perdita luxuria, accepit gravissimum
3 parens vulnus *morte* filii. Deinde orta dissensio est inter eum

et Heraclidem; qui, quod principatum non concedebat, factionem comparavit. Neque is minus valebat apud optimates, quorum consensu praeerat classi, cum Dion exercitum pedestrem teneret. Non tulit hoc animo aequo Dion et versum illum 4
Homeri retulit ex secunda rhapsodia, in quo haec sententia est: non posse bene geri rem publicam multorum imperiis. Quod dictum magna invidia consecuta est. Namque aperuisse videbatur omnia in sua potestate esse velle. Hanc ille 5
non lenire obsequio, sed acerbitate opprimere studuit Heraclidemque, cum Syracusas venisset, interficiundum curavit.

VII. Quod factum omnibus maximum timorem iniecit: nemo enim illo interfecto se tutum putabat. Ille autem adversario remoto licentius eorum bona, quos sciebat adversus se sensisse, militibus dispertivit. Quibus divisis, cum quotidiani 2
maximi fierent sumptus, celeriter pecunia deesse coepit; neque, quo manus porrigeret, suppetebat nisi in amicorum possessiones. Id eiusmodi erat, ut, cum milites reconciliasset, amitteret optimates. Quarum rerum cura frange- 3
batur et insuetus male audiendi non animo aequo ferebat de se ab iis male existimari, quorum paulo ante in caelum fuerat elatus laudibus. Vulgus autem offensa in eum militum voluntate liberius loquebatur et tyrannum non ferendum dictitabat.

VIII. Haec ille intuens cum, quemadmodum sedaret, nesciret et, quorsum evaderent, timeret, Callicrates quidam, civis Atheniensis, qui simul cum eo ex Peloponneso in Siciliam venerat, homo et callidus et ad fraudem acutus, sine ulla religione ac fide, adit ad Dionem et ait: eum magno in per- 2
iculo esse propter offensionem populi et odium militum, quod

nullo modo evitare posset, nisi alicui suorum negotium daret, qui se simularet illi inimicum. Quem si invenisset idoneum, facile omnium animos cogniturum adversariosque sublaturum, quod inimici eius dissidentis suos sensus aperturi
3 forent. Tali consilio probato excepit has partes ipse Callicrates et se armat imprudentia Dionis; ad eum interficiundum socios conquirit, adversarios eius convenit, coniu-
4 ratione confirmat. Res, multis consciis quae gereretur, elata defertur ad Aristomachen, sororem Dionis, uxoremque Areten. Illae timore perterritae conveniunt, cuius de periculo timebant. At ille negat a Callicrate fieri sibi insidias, sed illa,
5 quae agerentur, fieri praecepto suo. Mulieres nihilo secius Callicratem in aedem Proserpinae deducunt ac iurare cogunt nihil ab illo periculi fore Dioni. Ille hac religione non modo non est deterritus, sed ad maturandum concitatus est, verens, ne prius consilium aperiretur suum, quam conata perfecisset.

IX. Hac mente proximo die festo, cum a conventu se remotum Dion domi teneret atque in conclavi edito recubuisset, consciis facinoris loca munitiora oppidi tradit, domum custodiis saepit, a foribus qui non discedant,
2 certos praeficit: navem triremem armatis ornat Philostratoque, fratri suo, tradit eamque in portu agitari iubet, ut si exercere remiges vellet, cogitans, si forte consiliis obstitisset fortuna, ut haberet, qua fugeret ad salutem.
3 Suorum autem e numero Zacynthios adolescentes quosdam eligit, cum audacissimos tum viribus maximis, hisque dat negotium, ad Dionem eant inermes, sic ut conveniendi eius gratia viderentur venire. Hi propter notitiam sunt in-
4 *tromissi. At illi,* ut limen eius intrarant, foribus obseratis

in lecto cubantem invadunt, colligant: fit strepitus, adeo ut exaudiri possit foris. Hic, sicut ante saepe dictum est, 5 quam invisa sit singularis potentia et miseranda vita, qui se metui quam amari malunt, cuivis facile intellectu fuit. Namque illi ipsi custodes, si propria fuissent voluntate, fori- 6 bus effractis servare eum potuissent, quod illi inermes telum foris flagitantes vivum tenebant. Cui cum succurreret nemo, Lyco quidam Syracusanus per fenestram gladium dedit, quo Dion interfectus est.

X. Confecta caede, cum multitudo visendi gratia introisset, nonnulli ab insciis pro noxiis conciduntur. Nam celeri rumore dilato, Dioni vim allatam, multi concurrerant, quibus tale facinus displicebat. Hi falsa suspicione ducti immerentes ut sceleratos occidunt. Huius de morte ut 2 palam factum est, mirabiliter vulgi mutata est voluntas. Nam qui vivum eum tyrannum vocitarant, eidem liberatorem patriae tyrannique expulsorem praedicabant. Sic subito misericordia odio successerat, ut eum suo sanguine ab Acherunte, si possent, cuperent redimere. Itaque in urbe 3 celeberrimo loco, elatus publice, sepulcri monumento donatus est. Diem obiit circiter annos LV natus, quartum post annum, quam ex Peloponneso in Siciliam redierat.

IPHICRATES.

	B. C.
Fought at Cnidus	394
Destroyed a Lacedaemonian mora . . .	390
Served under Seuthes	387
Sent to Corcyra	373
Recalled to Athens	371
Sent to Amphipolis	367
Condemned at Athens	356
Died before	348

IPHICRATES Atheniensis non tam magnitudine rerum gestarum quam disciplina militari nobilitatus est. Fuit enim talis dux, ut non solum aetatis suae cum primis compararetur, sed ne de maioribus natu quidem quisquam anteponeretur. 2 Multum vero in bello est versatus, saepe exercitibus praefuit; nusquam culpa male rem gessit, semper consilio vicit tantumque eo valuit, ut multa in re militari partim nova at- 3 tulerit partim meliora fecerit. Namque ille pedestria arma mutavit. Cum ante illum imperatorem maximis clipeis, 4 brevibus hastis, minutis gladiis uterentur, ille e contrario peltam pro parma fecit (a quo postea peltastae pedites appellantur), ut ad motus concursusque essent leviores; hastae modum duplicavit, gladios longiores fecit. Idem *genus loricarum* et pro sertis atque aëneis linteas dedit.

Quo facto expeditiores milites reddidit: nam pondere detracto, quod aeque corpus tegeret et leve esset, curavit.

II. Bellum cum Thracibus gessit; Seuthem, socium Atheniensium, in regnum restituit. Apud Corinthum tanta severitate exercitui praefuit, ut nullae umquam in Graecia neque exercitatiores copiae neque magis dicto audientes fuerint duci, in eamque consuetudinem adduxit, ut, cum 2 proelii signum ab imperatore esset datum, sine ducis opera sic ordinatae consisterent, ut singuli ab peritissimo imperatore dispositi viderentur. Hoc exercitu moram Lace- 3 daemoniorum interfecit; quod maxime tota celebratum est Graecia. Iterum eodem bello omnes copias eorum fugavit; quo facto magnam adeptus est gloriam. Cum Artaxerxes 4 Aegyptio regi bellum inferre voluit, Iphicratem ab Atheniensibus ducem petivit, quem praeficeret exercitui conducticio, cuius numerus XII milium fuit. Quem quidem sic omni disciplina militari erudivit, ut, quemadmodum quondam Fabiani milites Romani appellati sunt, sic Iphicratenses apud Graecos in summa laude fuerint. Idem 5 subsidio Lacedaemoniis profectus Epaminondae retardavit impetus. Nam nisi eius adventus appropinquasset, non prius Thebani Sparta abscessissent, quam captam incendio delessent.

III. Fuit autem et animo magno et corpore imperatoriaque forma, ut ipso aspectu cuivis iniiceret admirationem sui, sed in labore nimis remissus parumque patiens, ut 2 Theopompus memoriae prodidit; bonus vero civis fideque magna. Quod cum in aliis rebus declaravit tum maxime *in Amyntae Macedonis* liberis tuendis. Namque Eurydice,

mater Perdiccae et Philippi, cum his duobus pueris Amynta mortuo ad Iphicratem confugit eiusque opibus defensa est.
3 Vixit ad senectutem placatis in se suorum civium animis. Causam capitis semel dixit, bello sociali, simul cum Ti-
4 motheo, eoque iudicio est absolutus. Menesthea filium reliquit ex Thressa natum, Coti regis filia. Is cum interrogaretur, utrum pluris, patrem matremne, faceret, Matrem inquit. Id cum omnibus mirum videretur, At, ille, merito, inquit, facio. Nam pater, quantum in se fuit, Threcem me genuit, contra ea mater Atheniensem.

CHABRIAS.

	B. C.
Commanded at Corinth	393
Conquered at Aegina	388
Sent to Thebes	378
Fought at Naxos	376
Defended Corinth	368
Served under Tachos	361
Served in Thrace	358
Died at Chios	357

CHABRIAS Atheniensis. Hic quoque in summis habitus est ducibus resque multas memoria dignas gessit. Sed ex his elucet maxime inventum eius in proelio, quod apud Thebas fecit, cum Boeotiis subsidio venisset. Namque in 2 eo victoria fidente summo duce Agesilao, fugatis iam ab eo conducticiis catervis, reliquam phalangem loco vetuit cedere obnixoque genu scuto, proiecta hasta impetum excipere hostium docuit. Id novum Agesilaus contuens progredi non est ausus suosque iam incurrentes tuba revocavit. Hoc 3 usque eo tota Graecia fama celebratum est, ut illo statu Chabrias sibi statuam fieri voluerit, quae publice ei ab Atheniensibus in foro constituta est. Ex quo factum est, *ut* postea athletae ceterique artifices iis statibus in statuis *ponendis uterentur,* quomodo victoriam essent adepti.

II. Chabrias autem multa in Europa bella administravit, cum dux Atheniensium esset; in Aegypto sua sponte gessit. Nam Nectenebin adiutum profectus regnum ei constituit. 2 Fecit idem Cypri, sed publice ab Atheniensibus Euagorae adiutor datus, neque prius inde discessit, quam totam insulam bello devinceret; qua ex re Athenienses magnam gloriam sunt adepti. Interim bellum inter Aegyptios et Persas 3 conflatum est. Athenienses cum Artaxerxe societatem habebant, Lacedaemonii cum Aegyptiis; a quibus magnas praedas Agesilaus, rex eorum, faciebat. Id intuens Chabrias, cum in re nulla Agesilao cederet, sua sponte eos adiutum profectus Aegyptiae classi praefuit, pedestribus copiis Agesilaus.

III. Tum praefecti regis Persae legatos miserunt Athenas questum, quod Chabrias adversum regem bellum gereret cum Aegyptiis. Athenienses diem certam Chabriae praestituerunt, quam ante domum nisi redisset, capitis se illum damnaturos denuntiarunt. Hoc ille nuntio Athenas rediit 2 neque ibi diutius est moratus, quam fuit necesse. Non enim libenter erat ante oculos suorum civium, quod et vivebat laute et indulgebat sibi liberalius, quam ut invidiam vulgi 3 posset effugere. Est enim hoc commune vitium in magnis liberisque civitatibus, ut invidia gloriae comes sit et libenter de iis detrahant, quos eminere videant altius; neque animo aequo pauperes alienam opulentium intuuntur fortunam. 4 Itaque Chabrias, quo ei licebat, plurimum aberat. Neque vero solus ille aberat Athenis libenter, sed omnes fere principes fecerunt idem, quod tantum se ab invidia putabant futuros, quantum a conspectu suorum recesserant. Itaque *Conon plurimum Cypri* vixit, Iphicrates in Thracia, Timo-

theus Lesbo, Chares Sigeo; dissimilis quidem Chares horum et factis et moribus, sed tamen Athenis et honoratus et potens.

IV. Chabrias autem periit bello sociali tali modo. Oppugnabant Athenienses Chium. Erat in classe Chabrias privatus, sed omnes, qui in magistratu erant, auctoritate anteibat, eumque magis milites quam, qui praeerant, aspiciebant. Quae res ei maturavit mortem. Nam dum primus studet 2
portum intrare gubernatoremque iubet, eo dirigere navem, ipse sibi perniciei fuit. Cum enim eo penetrasset, ceterae non sunt secutae. Quo facto circumfusus hostium concursu cum fortissime pugnaret, navis rostro percussa coepit sidere. Hinc refugere cum posset, si se in mare deiecisset, quod 3
suberat classis Atheniensium, quae exciperet natantis, perire maluit quam armis abiectis navem relinquere, in qua fuerat vectus. Id ceteri facere noluerunt; qui nando in tutum pervenerunt. At ille praestare honestam mortem existimans turpi vitae, comminus pugnans telis hostium interfectus est.

TIMOTHEUS.

	B. C.
Served with Chabrias	378
Sent to Peloponnesus	375
Tried at Athens	373
Conquered Samos	366
Commanded in Macedonia	364
Served in Social War	358
Condemned and fined	356
Died	354

TIMOTHEUS, Cononis filius, Atheniensis. Hic a patre acceptam gloriam multis auxit virtutibus. Fuit enim disertus, impiger, laboriosus, rei militaris peritus neque minus civitatis
2 regendae. Multa huius sunt praeclare facta, sed haec maxime illustria. Olynthios et Byzantios bello subegit. Samum cepit; in quo oppugnando superiori bello Athenienses mille et CC talenta consumpserant, id ille sine ulla publica impensa populo restituit: adversus Cotum bella gessit ab eoque mille et CC talenta praedae in publicum retulit. Cyzi-
3 cum obsidione liberavit. Ariobarzani simul cum Agesilao auxilio profectus est; a quo cum Laco pecuniam numeratam accepisset, ille civis suos agro atque urbibus augeri maluit quam id sumere, cuius partem domum suam ferre posset. Itaque *accepit Crithoten* et Sestum.

II. Idem classi praefectus, circumvehens Peloponnesum Laconicen populatus, classem eorum fugavit, Corcyram sub imperium Atheniensium redegit, sociosque idem adiunxit Epirotas, Athamanas, Chaonas omnesque eas gentes, quae mare illud adiacent. Quo facto Lacedaemonii de diutina 2 contentione destiterunt et sua sponte Atheniensibus imperii maritimi principatum concesserunt pacemque iis legibus constituerunt, ut Athenienses mari duces essent. Quae victoria tantae fuit Atticis laetitiae, ut tum primum arae Paci publice sint factae eique deae pulvinar sit institutum. Cuius laudis ut memoria maneret, Timotheo publice statuam 3 in foro posuerunt. Qui honos huic uni ante id tempus contigit, ut, cum patri populus statuam posuisset, filio quoque daret. Sic iuxta posita recens filii veterem patris renovavit memoriam.

III. Hic cum esset magno natu et magistratus gerere desisset, bello Athenienses undique premi sunt coepti. Defecerat Samus, descierat Hellespontus, Philippus iam tunc valens, Macedo, multa moliebatur; cui oppositus Chares cum esset, non satis in eo praesidii putabatur. Fit Mene- 2 stheus praetor, filius Iphicratis, gener Timothei, et, ut ad bellum proficiscatur, decernitur. Huic in consilium dantur duo usu sapientiaque praestantes, quorum consilio uteretur, pater et socer, quod in his tanta erat auctoritas, ut magna spes esset per eos amissa posse recuperari. Hi cum 3 Samum profecti essent et eodem Chares illorum adventu cognito cum suis copiis proficisceretur, ne quid absente se gestum videretur, accidit, cum ad insulam appropinquarent, ut magna tempestas oreretur: quam evitare duo veteres

4 imperatores utile arbitrati suam classem suppresserunt. At ille temeraria usus ratione non cessit maiorum natu auctoritati et, ut in sua manu esset fortuna, quo contenderat, pervenit, eodemque ut sequerentur, ad Timotheum et Iphicratem nuntium misit. Hinc male re gesta, compluribus amissis navibus eo, unde erat profectus, se recipit litterasque Athenas publice misit, sibi proclive fuisse Samum capere,
5 nisi a Timotheo et Iphicrate desertus esset. Populus acer, suspicax ob eamque rem mobilis, adversarius, invidus (etiam potentiae in crimen vocabantur) domum revocat: accusantur proditionis. Hoc iudicio damnatur Timotheus lisque eius aestimatur centum talentis. Ille odio ingratae civitatis coactus Chalcidem se contulit.

IV. Huius post mortem cum populum iudicii sui paeniteret, multae novem partis detraxit et decem talenta Cononem, filium eius, ad muri quandam partem reficiendam iussit dare. In quo fortunae varietas est animadversa. Nam quos avus Conon muros ex hostium praeda patriae restituerat, eosdem nepos cum summa ignominia familiae ex sua re familiari reficere coactus est.

2 Timothei autem moderatae sapientisque vitae cum pleraque possimus proferre testimonia, uno erimus contenti, quod ex eo facile coniici poterit, quam carus suis fuerit. Cum Athenis adolescentulus causam diceret, non solum amici privatique hospites ad eum defendendum convenerunt, sed etiam in eis Iason, tyrannus Thessaliae, qui illo tempore
3 fuit omnium potentissimus. Hic cum in patria sine satellitibus se tutum non arbitraretur, Athenas sine ullo praesidio venit tantique hospitem fecit, ut mallet se capitis periculum

adire quam Timotheo de fama dimicanti deesse. Hunc adversus tamen Timotheus postea populi iussu bellum gessit, patriae sanctiora iura quam hospitii esse duxit.

Haec extrema fuit aetas imperatorum Atheniensium, Iphi- 4
cratis, Chabriae, Timothei; neque post illorum obitum quisquam dux in illa urbe fuit dignus memoria. Venio 5
nunc ad fortissimum virum maximique consilii omnium barbarorum exceptis duobus Carthaginiensibus, Hamilcare et Hannibale. De quo hoc plura feremus, quod et obscu- 6
riora sunt eius gesta pleraque et ea, quae prospere ei cesserunt, non magnitudine copiarum, sed consilii, quo tum omnes superabat, acciderunt; quorum nisi ratio explicata fuerit, res apparere non poterunt.

DATAMES.

B. C.

The Chronology of the life of Datames is uncertain. His chief exploits were performed in the reign of Artaxerxes Mnemon . . . . . 405–362.

DATAMES, patre Camisare, natione Care, matre Scythissa natus, primum in militum numero fuit apud Artaxerxen eorum, qui regiam tuebantur. Pater eius Camisares, quod et manu fortis et bello strenuus et regi multis locis fidelis erat repertus, habuit provinciam partem Ciliciae iuxta Cap-
2 padociam, quam incolunt Leucosyri. Datames militare munus fungens primum, qualis esset, aperuit in bello, quod rex adversus Cadusios gessit. Namque hic multis milibus regiorum interfectis magni fuit eius opera. Quo factum est, cum in eo bello cecidisset Camisares, paterna ei ut traderetur provincia.

II. Pari se virtute postea praebuit, cum Autophrodates iussu regis bello persequeretur eos, qui defecerant. Namque huius opera hostes, cum castra iam intrassent, profligati sunt exercitusque reliquus conservatus regis est. Qua ex re maioribus rebus praeesse coepit.

2 Erat eo tempore Thuys, dynastes Paphlagoniae antiquo genere, ortus a Pylaemene illo, quem Homerus Troico

bello a Patroclo interfectum ait. Is regi dicto audiens non erat. Quam ob causam bello eum persequi constituit eique 3 rei praefecit Datamen, propinquum Paphlagonis: namque ex fratre et sorore erant nati. Quam ob causam Datames primum experiri voluit, ut sine armis propinquum ad officium reduceret. Ad quem cum venisset sine praesidio, quod ab amico nullas vereretur insidias, paene interiit. Nam Thuys eum clam interficere voluit. Erat mater cum 4 Datame, amita Paphlagonis. Ea, quid ageretur, resciit filiumque monuit. Ille fuga periculum evitavit bellumque 5 indixit Thuyni. In quo cum ab Ariobarzane, praefecto Lydiae et Ioniae totiusque Phrygiae, desertus esset, nihilo segnius perseveravit vivumque Thuyn cepit cum uxore et liberis.

III. Cuius facti ne prius fama ad regem quam ipse perveniret, dedit operam. Itaque omnibus insciis eo, ubi erat rex, venit posteroque die Thuyn, hominem maximi corporis terribilique facie, quod et niger et capillo longo barbaque erat promissa, optima veste texit, quam satrapae regii gerere consuerant, ornavit etiam torque atque armillis aureis ceteroque regio cultu, ipse agresti duplici amiculo 2 circumdatus hirtaque tunica, gerens in capite galeam venatoriam, dextra manu clavam, sinistra copulam, qua vinctum ante se Thuynem agebat, ut si feram bestiam captam duceret. Quae cum omnes conspicerent propter 3 novitatem ornatus ignotamque formam ob eamque rem magnus esset concursus, fuit nonnemo, qui agnosceret Thuym regique nuntiaret. Primo non accredidit. Itaque, 4 Pharnabazum misit exploratum. A quo ut rem gestam *comperit statim* admitti iussit, magnopere delectatus cum

facto tum ornatu, in primis quod nobilis rex in potestatem
5 inopinanti venerat. Itaque magnifice Datamen donatum ad exercitum misit, qui tum contrahebatur duce Pharnabazo et Tithrauste ad bellum Aegyptium, parique eum atque illos imperio esse iussit. Postea vero quam Pharnabazum rex revocavit, illi summa imperii tradita est.

IV. Hic cum maximo studio compararet exercitum Aegyptumque proficisci pararet, subito a rege litterae sunt ei missae, ut Aspim aggrederetur, qui Cataoniam tenebat;
2 quae gens iacet supra Ciliciam, confinis Cappadociae. Namque Aspis, saltuosam regionem castellisque munitam incolens, non solum imperio regis non parebat, sed etiam finitimas regiones vexabat et, quae regi portarentur, abri-
3 piebat. Datames, etsi longe aberat ab his regionibus et a maiore re abstrahebatur, tamen regis voluntati morem gerendum putavit. Itaque cum paucis, sed viris fortibus navem conscendit, existimans, quod accidit, facilius se imprudentem parva manu oppressurum quam paratum quamvis magno
4 exercitu. Hac delatus in Ciliciam, egressus inde, dies noctesque iter faciens Taurum transiit eoque, quo studuerat, venit. Quaerit, quibus locis sit Aspis; cognoscit haud longe abesse profectumque eum venatum. Quae dum speculatur, adventus eius causa cognoscitur. Pisidas cum eis, quos
5 secum habebat, ad resistendum Aspis comparat. Id Datames ubi audivit, arma sumit, suos sequi iubet; ipse equo concitato ad hostem vehitur. Quem procul Aspis conspiciens ad se ferentem pertimescit atque a conatu resistendi deterritus sese dedidit. Hunc Datames vinctum ad regem ducendum tradit Mithridati.

V. Haec dum geruntur, Artaxerxes reminiscens, a quanto bello ad quam parvam rem principem ducum misisset, se ipse reprehendit et nuntium ad exercitum Acen misit, quod nondum Datamen profectum putabat, qui diceret, ne ab exercitu discederet. Hic priusquam perveniret, quo erat profectus, in itinere convenit, qui Aspim ducebant. Qua 2 celeritate cum magnam benevolentiam regis Datames consecutus esset, non minorem invidiam aulicorum excepit, qui illum unum pluris quam se omnes fieri videbant. Quo facto cuncti ad eum opprimendum consenserunt. Haeo 3 Pandantes, gazae custos regiae, amicus Datami, perscripta ei mittit, in quibus docet eum magno fore periculo, si quid illo imperante adversi in Aegypto accidisset. Namque eam 4 esse consuetudinem regiam, ut casus adversos hominibus tribuant, secundos fortunae suae; quo fieri, ut facile impellantur ad eorum perniciem, quorum ductu res male gestae nuntientur. Illum hoc maiore fore in discrimine quod, quibus rex maxime obediat, eos habeat inimicissimos. Talibus ille litteris cognitis, cum iam ad exercitum Acen 5 venisset, quod non ignorabat ea vere scripta, desciscere a rege constituit. Neque tamen quicquam fecit, quod fide sua esset indignum. Nam Mandroclen Magnetem exercitui 6 praefecit; ipse cum suis in Cappadociam discedit coniunctamque huic Paphlagoniam occupat, celans, qua voluntate esset in regem. Clam cum Ariobarzane facit amicitiam, manum comparat, urbes munitas suis tuendas tradit.

VI. Sed haec propter hiemale tempus minus prospere procedebant. Audit Pisidas quasdam copias adversus se *parare.* Filium eo Arsideum cum exercitu mittit: cadit *in proelio adolescens.* Proficiscitur eo pater non ita cum

magna manu, celans, quantum vulnus accepisset, quod prius ad hostem pervenire cupiebat, quam de male re gesta fama ad suos perveniret, ne cognita filii morte animi
2 debilitarentur militum. Quo contenderat, pervenit iisque locis castra ponit, ut neque circumiri multitudine adversariorum posset neque impediri, quo minus ipse ad dimi-
3 candum manum haberet expeditam. Erat cum eo Metrobarzanes, socer eius, praefectus equitum. Is desperatis generi rebus ad hostes transfugit. Id Datames ut audivit, sensit, si in turbam exisset ab homine tam necessario se
4 relictum, futurum, ut ceteri consilium sequerentur. In vulgus edit: suo iussu Metrobarzanem profectum pro perfuga, quo facilius receptus interficeret hostes. Quare relinqui eum par non esse et omnes confestim sequi. Quod si animo strenuo fecissent, futurum, ut adversarii non possent resistere, cum et intra vallum et foris caederentur.
5 Hac re probata exercitum educit, Metrobarzanem persequitur tantum; qui cum ad hostes pervenerat, Datames
6 signa inferri iubet. Pisidae nova re commoti in opinionem adducuntur perfugas mala fide compositoque fecisse, ut recepti maiori essent calamitati. Primum eos adoriuntur. Illi cum, quid ageretur aut quare fieret, ignorarent, coacti sunt cum eis pugnare, ad quos transierant, ab iisque stare, quos reliquerant; quibus cum neutri parcerent, celeriter
7 sunt concisi. Reliquos Pisidas resistentis Datames invadit; primo impetu pellit, fugientis persequitur, multos interficit,
8 castra hostium capit. Tali consilio uno tempore et proditores perculit et hostis profligavit et, quod ad perniciem suam fuerat cogitatum, id ad salutem convertit. Quo neque acutius ullius imperatoris cogitatum neque celerius factum usquam *legimus.*

VII. Ab hoc tamen viro Sysinas, maximo natu filius, desciit ad regemque transiit et de defectione patris detulit. Quo nuntio Artaxerxes commotus, quod intellegebat sibi cum viro forti ac strenuo negotium esse, qui, cum cogitasset, facere auderet et prius cogitare quam conari consuesset, Autophrodatem in Cappadociam mittit. Hic ne intrare 2 posset, saltum, in quo Ciliciae portae sunt sitae, Datames praeoccupare studuit. Sed tam subito copias contrahere non 3 potuit. A qua re depulsus cum ea manu, quam contraxerat, locum deligit talem, ut neque circumiretur ab hostibus neque praeteriret adversarius, quin ancipitibus locis premeretur, et, si dimicare eo vellet, non multum obesse multitudo hostium suae paucitati posset.

VIII. Haec etsi Autophrodates videbat, tamen statuit congredi quam cum tantis copiis refugere aut tam diu uno loco sedere. Habebat barbarorum equitum XX, peditum 2 centum milia, quos illi cardacas appellant, eiusdemque generis III milia funditorum; praeterea Cappadocum VIII milia, Armeniorum X milia, Paphlagonum V milia, Phrygum X milia, Lydorum V milia, Aspendiorum et Pisidarum circiter III milia, Cilicum II, Captianorum totidem, ex Graecia conductorum III, levis armaturae maximum numerum. Has 3 adversus copias spes omnis consistebat Datami in se locique natura: namque huius partem non habebat vicesimam militum. Quibus fretus conflixit adversariorumque multa milia concidit, cum de ipsius exercitu non amplius hominum mille cecidisset; quam ob causam postero die tropaeum posuit, quo loco pridie pugnatum erat. Hinc cum castra movisset 4 *semperque* inferior copiis superior omnibus proeliis *discederet, quod numquam* manum consereret, nisi cum adversarios

locorum angustiis clausisset, quod perito regionum callideque
5 cogitanti saepe accidebat, Autophrodates, cum bellum duci
maiore regis calamitate quam adversariorum videret, pacem
amicitiamque hortatus est, ut cum rege in gratiam rediret.
6 Quam ille etsi fidam non fore putabat, tamen condicionem
accepit seque ad Artaxerxem legatos missurum dixit. Sic
bellum, quod rex adversus Datamen susceperat, sedatum est.
Autophrodates in Phrygiam se recepit.

IX. At rex, quod implacabile odium in Datamen sus-
ceperat, postquam bello eum opprimi non posse animadvertit,
2 insidiis interficere studuit; quas ille plerasque evitavit. Sicut,
cum ei nuntiatum esset quosdam sibi insidiari, qui in ami-
corum erant numero. De quibus quod inimici detulerant,
neque credendum neque neglegendum putavit: experiri
3 voluit, verum falsumne sibi esset relatum. Itaque eo pro-
fectus est, in quo itinere futuras insidias dixerant. Sed elegit
corpore ac statura simillimum sui eique vestitum suum dedit
atque eo loco ire, quo ipse consuerat, iussit. Ipse autem
ornatu vestituque militari inter corporis custodes iter facere
4 coepit. At insidiatores, postquam in eum locum agmen
pervenit, decepti ordine atque vestitu impetum in eum faciunt,
qui suppositus erat. Praedixerat autem iis Datames, cum
quibus iter faciebat, ut parati essent facere, quod ipsum vidis-
5 sent. Ipse, ut concurrentis insidiatores animum advertit, tela
in eos coniecit. Hoc idem cum universi fecissent, priusquam
pervenirent ad eum, quem aggredi volebant, confixi con-
ciderunt.

X. Hic tamen tam callidus vir extremo tempore captus
est Mithridatis, Ariobarzanis filii, dolo. Namque is pollicitus

est regi se eum interfecturum, si ei rex permitteret, ut, quodcumque vellet, liceret impune facere, fidemque de ea re more Persarum dextra dedisset. Hanc ut accepit a rege missam, 2 copias parat et absens amicitiam cum Datame facit; regis provincias vexat, castella expugnat, magnas praedas capit, quarum partim suis dispertit, partim ad Datamen mittit; pari modo complura castella ei tradit. Haec diu faciendo 3 persuasit homini se infinitum adversus regem suscepisse bellum, cum nihilo magis, ne quam suspicionem illi praeberet insidiarum, neque colloquium eius petivit neque in conspectum venire studuit. Sic absens amicitiam gerebat, ut non beneficiis mutuis, sed communi odio, quod erga regem susceperant, contineri viderentur.

XI. Id cum satis se confirmasse arbitratus est, certiorem facit Datamen tempus esse maiores exercitus parari et bellum cum ipso rege suscipi, deque ea re, si ei videretur, quo loco vellet, in colloquium veniret. Probata re colloquendi tempus sumitur locusque, quo conveniretur. Huc Mithridates cum 2 uno, cui maxime habebat fidem, ante aliquot dies venit compluribusque locis separatim gladios obruit eaque loca diligenter notat. Ipso autem colloquii die utrique, locum qui explorarent atque ipsos scrutarentur, mittunt; deinde ipsi sunt congressi. Hic cum aliquamdiu in colloquio fuissent et 3 diverse discessissent iamque procul Datames abesset, Mithridates, priusquam ad suos perveniret, ne quam suspicionem pareret, in eundem locum revertitur atque ibi, ubi telum erat infossum, resedit, ut si lassitudine cuperet acquiescere, Datamenque revocavit, simulans se quiddam in colloquio esse oblitum. Interim telum, quod latebat, protulit nudatumque 4 *vagina veste texit* ac Datami venienti ait: digredientem se

animadvertisse locum quendam, qui erat in conspectu, ad castra ponenda esse idoneum. Quem cum digito demonstraret et ille respiceret, aversum ferro transfixit priusque, quam quisquam posset succurrere, interfecit. Ita ille vir, qui multos consilio, neminem perfidia ceperat, simulata captus est amicitia.

EPAMINONDAS.

	B. C.
Fights at Leuctra	371
Invades Peloponnesus	370
Is killed at Mantinea	362

EPAMINONDAS, Polymnidis filius, Thebanus. De hoc priusquam scribimus, haec praecipienda videntur lectoribus, ne alienos mores ad suos referant neve ea, quae ipsis leviora sunt, pari modo apud ceteros fuisse arbitrentur. Scimus 2 enim musicen nostris moribus abesse a principis persona, saltare vero etiam in vitiis poni; quae omnia apud Graecos et grata et laude digna ducuntur. Cum autem exprimere 3 imaginem consuetudinis atque vitae velimus Epaminondae, nihil videmur debere praetermittere, quod pertineat ad eam declarandam. Quare dicemus primum de genere eius, 4 deinde quibus disciplinis et a quibus sit eruditus; tum de moribus ingeniique facultatibus, et si qua alia memoria digna erunt; postremo de rebus gestis, quae a plurimis animi anteponuntur virtutibus.

II. Natus igitur patre, quo diximus, genere honesto, *pauper* iam a maioribus relictus, eruditus autem sic ut *nemo Thebanus magis*. Nam et citharizare et cantare ad

chordarum sonum doctus est a Dionysio, qui non minore fuit in musicis gloria quam Damon aut Lamprus, quorum pervulgata sunt nomina; cantare tibiis ab Olympiodoro, 2 saltare a Calliphrone. At philosophiae praeceptorem habuit Lysim Tarentinum, Pythagoreum; cui quidem sic fuit deditus, ut adolescens tristem ac severum senem omnibus aequalibus suis in familiaritate anteposuerit, neque prius eum a se dimisit, quam in doctrinis tanto antecessit condiscipulos, ut facile intellegi posset pari modo superaturum 3 omnes in ceteris artibus. Atque haec ad nostram consuetudinem sunt levia et potius contemnenda; at in Graecia, 4 utique olim, magnae laudi erant. Postquam ephebus est factus et palaestrae dare operam coepit, non tam magnitudini virium servivit quam velocitati. Illam enim ad athletarum usum, hanc ad belli existimabat utilitatem pertinere. 5 Itaque exercebatur plurimum currendo et luctando ad eum finem, quoad stans complecti posset atque contendere. In armis vero plurimum studii consumebat.

III. Ad hanc corporis firmitatem plura etiam animi bona accesserant. Erat enim modestus, prudens, gravis, temporibus sapienter utens; peritus belli, fortis manu, animo maximo; adeo veritatis diligens, ut ne ioco quidem mentiretur. 2 Idem continens, clemens patiensque admirandum in modum, non solum populi, sed etiam amicorum ferens iniurias; in primis commissa celans, quod interdum non minus prodest quam diserte dicere; studiosus audiendi: ex hoc enim 3 facillime disci arbitrabatur. Itaque cum in circulum venisset, in quo aut de re publica disputaretur aut de philosophia sermo haberetur, numquam inde prius discessit, 4 quam *ad finem* sermo esset adductus. Paupertatem adeo

facile perpessus est, ut de re publica nihil praeter gloriam ceperit, amicorum in se tuendo caruerit facultatibus; idem ad alios sublevandos saepe sic usus est, ut iudicari possit omnia ei cum amicis fuisse communia. Nam cum aut 5 civium suorum aliquis ab hostibus esset captus aut virgo amici nubilis, quae propter paupertatem collocari non posset, amicorum consilium habebat et, quantum quisque daret, pro facultatibus imperabat. Eamque summam cum fecerat, 6 priusquam acciperet pecuniam, adducebat eum, qui quaerebat, ad eos, qui conferebant, eique ut ipsi numerarent, faciebat, ut ille, ad quem ea res perveniebat, sciret, quantum cuique deberet.

IV. Temptata autem eius est abstinentia a Diomedonte Cyziceno. Namque is rogatu Artaxerxis regis Epaminondam pecunia corrumpendum susceperat. Hic magno cum pondere auri Thebas venit et Micythum adolescentulum quinque talentis ad suam perduxit voluntatem, quem tum Epaminondas plurimum diligebat. Micythus Epaminondam convenit et causam adventus Diomedontis ostendit. At 2 ille Diomedonti coram Nihil, inquit, opus pecunia est. Nam si rex ea vult, quae Thebanis sunt utilia, gratis facere sum paratus; sin autem contraria, non habet auri atque argenti satis. Namque orbis terrarum divitias accipere nolo pro patriae caritate. Tu quod me incognitum temptasti 3 tuique similem existimasti, non miror tibique ignosco; sed egredere propere, ne alios corrumpas, cum me non potueris. Et tu, Micythe, argentum huic redde, aut, nisi id confestim facis, ego te tradam magistratui. Hunc Diomedon cum 4 rogaret, ut tuto exiret suaque, quae attulerat, liceret efferre, *Istud quidem, inquit,* faciam, neque tua causa, sed mea, ne,

si tibi sit pecunia adempta, aliquis dicat id ad me ereptum
5 pervenisse, quod delatum accipere noluissem. A quo cum
quaesisset, quo se deduci vellet, et ille Athenas dixisset,
praesidium dedit, ut tuto perveniret. Neque vero id satis
habuit, sed etiam, ut inviolatus in navem escenderet, per
Chabriam Atheniensem, de quo supra mentionem fecimus,
6 effecit. Abstinentiae erit hoc satis testimonium. Plurima
quidem proferre possumus, sed modus adhibendus est, quo-
niam uno hoc volumine vitam excellentium virorum com-
plurium concludere constituimus, quorum separatim multis
milibus versuum complures scriptores ante nos explicarunt.

V. Fuit etiam disertus, ut nemo ei Thebanus par esset elo-
quentia, neque minus concinnus in brevitate respondendi
2 quam in perpetua oratione ornatus. Habuit obtrectatorem
Menecliden quendam, indidem Thebis, et adversarium in
administranda re publica, satis exercitatum in dicendo, ut
Thebanum scilicet: namque illi genti plus inest virium quam
3 ingenii. Is, quod in re militari florere Epaminondam videbat,
hortari solebat Thebanos, ut pacem bello anteferrent, ne illius
imperatoris opera desideraretur. Huic ille Fallis, inquit,
verbo civis tuos, quod hos a bello revocas: otii enim nomine
4 servitutem concilias. Nam paritur pax bello. Itaque, qui ea
diutina volunt frui, bello exercitati esse debent. Quare si
principes Graeciae vultis esse, castris est vobis utendum, non
5 palaestra. Idem ille Meneclides cum huic obiiceret, quod
liberos non haberet neque uxorem duxisset, maximeque inso-
lentiam, quod sibi Agamemnonis belli gloriam videretur con-
secutus, At, ille, desine, inquit, Meneclida, de uxore mihi
exprobrare: nam nullius in ista re minus uti consilio volo.
6 (Habebat *enim* Meneclides suspicionem adulterii.) Quod

autem me Agamemnonem aemulari putas, falleris. Namque ille cum universa Graecia vix decem annis unam cepit urbem; ego contra ea una urbe nostra dieque uno totam Graeciam Lacedaemoniis fugatis liberavi.

VI. Idem cum in conventum venisset Arcadum, petens, ut societatem cum Thebanis et Argivis facerent, contraque Callistratus, Atheniensium legatus, qui eloquentia omnes eo praestabat tempore, postularet, ut potius amicitiam sequerentur Atticorum, et in oratione sua multa invectus esset in Thebanos et Argivos in eisque hoc posuisset, animum adver- 2
tere debere Arcadas, qualis utraque civitas civis procreasset, ex quibus de ceteris possent iudicare: Argivos enim fuisse Orestem et Alcmaeonem matricidas; Thebis Oedipum natum, qui cum patrem suum interfecisset, ex matre liberos procreasse: huic in respondendo Epaminondas, cum de ceteris 3
perorasset, postquam ad illa duo opprobria pervenit, admirari se dixit stultitiam rhetoris Attici, qui non animadverterit innocentes illos natos domi, scelere admisso, cum patria essent expulsi, receptos esse ab Atheniensibus. Sed maxime eius 4
eloquentia eluxit Spartae legati ante pugnam Leuctricam. Quo cum omnium sociorum convenissent legati, coram frequentissimo legationum conventu sic Lacedaemoniorum tyrannidem coarguit, ut non minus illa oratione opes eorum concusserit quam Leuctrica pugna. Tum enim perfecit, quod post apparuit, ut auxilio Lacedaemonii sociorum privarentur.

VII. Fuisse patientem suorumque iniurias ferentem civium, quod se patriae irasci nefas esse duceret, haec sunt testimonia. *Cum eum propter* invidiam cives sui praeficere exercitui

noluissent duxque esset delectus belli imperitus, cuius errore eo esset deducta illa multitudo militum, ut omnes de salute pertimescerent, quod locorum angustiis clausi ab hostibus obsidebantur, desiderari coepta est Epaminondae diligentia. Erat
2 enim ibi privatus numero militis. A quo cum peterent opem, nullam adhibuit memoriam contumeliae et exercitum obsi-
3 dione liberatum domum reduxit incolumem. Nec vero hoc semel fecit, sed saepius. Maxime autem fuit illustre, cum Peloponnesum exercitum duxisset adversus Lacedaemonios haberetque collegas duos, quorum alter erat Pelopidas, vir fortis ac strenuus. Hi cum criminibus adversariorum omnes in invidiam venissent ob eamque rem imperium his esset abrogatum atque in eorum locum alii praetores successissent,
4 Epaminondas populi scito non paruit, idemque ut facerent, persuasit collegis et bellum, quod susceperat, gessit. Namque animadvertebat, nisi id fecisset, totum exercitum propter
5 praetorum imprudentiam inscitiamque belli periturum. Lex erat Thebis, quae morte multabat, si quis imperium diutius retinuisset, quam lege praefinitum foret. Hanc Epaminondas cum rei publicae conservandae causa latam videret, ad perniciem civitatis conferre noluit et quattuor mensibus diutius, quam populus iusserat, gessit imperium.

VIII. Postquam domum reditum est, collegae eius hoc crimine accusabantur. Quibus ille permisit, ut omnem causam in se transferrent suaque opera factum contenderent, ut legi non obedirent. Qua defensione illis periculo liberatis nemo Epaminondam responsurum putabat, quod, quid di-
2 ceret, non haberet. At ille in iudicium venit, nihil eorum negavit, quae adversarii crimini dabant, omniaque, quae collegae *dixerant*, confessus est neque recusavit, quo minus

legis poenam subiret, sed unum ab his petivit, ut in periculo suo scriberent: Epaminondas a Thebanis morte multatus est, 3 quod eos coëgit apud Leuctra superare Lacedaemonios, quos ante se imperatorem nemo Boeotorum ausus fuit aspicere in acie, quodque uno proelio non solum Thebas ab interitu re- 4 traxit, sed etiam universam Graeciam in libertatem vindicavit eoque res utrorumque perduxit, ut Thebani Spartam oppugnarent, Lacedaemonii satis haberent, si salvi esse possent, neque prius bellare destitit, quam Messene restituta urbem 5 eorum obsidione clausit. Haec cum dixisset, risus omnium cum hilaritate coortus est, neque quisquam iudex ausus est de eo ferre suffragium. Sic a iudicio capitis maxima discessit gloria.

IX. Hic extremo tempore imperator apud Mantineam cum acie instructa audacius instaret hostes, cognitus a Lacedaemoniis, quod in unius pernicie eius patriae sitam putabant salutem, universi in unum impetum fecerunt neque prius abscesserunt, quam magna caede multisque occisis fortissime ipsum Epaminondam pugnantem sparo eminus percussum concidere viderunt. Huius casu aliquantum retardati sunt 2 Boeotii, neque tamen prius pugna excesserunt, quam repugnantis profligarunt. At Epaminondas, cum animadverteret 3 mortiferum se vulnus accepisse simulque, si ferrum, quod ex hastili in corpore remanserat, extraxisset, animam statim emissurum, usque eo retinuit, quoad renuntiatum est vicisse Boeotios. Id postquam audivit, Satis, inquit, vixi: invictus 4 enim morior. Tum ferro extracto confestim exanimatus est.

X. Hic uxorem numquam duxit. In quo cum reprehenderetur, *quod liberos* non relinqueret, a Pelopida, qui filium

habebat infamem, maleque eum in eo patriae consulere diceret, Vide, inquit, ne tu peius consulas, qui talem ex te
2 natum relicturus sis. Neque vero stirps potest mihi deesse. Namque ex me natam relinquo pugnam Leuctricam, quae non modo mihi superstes, sed etiam immortalis sit necesse
3 est. Quo tempore duce Pelopida exules Thebas occuparunt et praesidium Lacedaemoniorum ex arce expulerunt, Epaminondas, quamdiu facta est caedes civium, domo se tenuit, quod neque malos defendere volebat neque impugnare, ne manus suorum sanguine cruentaret. Namque omnem civilem victoriam funestam putabat. Idem, postquam apud Cadmiam cum Lacedaemoniis pugna coepit, in primis stetit.
4 Huius de virtutibus vitaque satis erit dictum, si hoc unum adiunxero, quod nemo it infitias, Thebas et ante Epaminondam natum et post eiusdem interitum perpetuo alieno paruisse imperio; contra ea, quamdiu ille praefuerit rei publicae, caput fuisse totius Graeciae. Ex quo intellegi potest unum hominem pluris quam civitatem fuisse.

PELOPIDAS.

	B.C.
Takes refuge in Athens	382
Recovers the Cadmeia	379
Fights at Tegyra	375
Fights at Leuctra	371
Goes as Ambassador to Thessaly	366
Is killed at Cynoscephalae	363

PELOPIDAS Thebanus, magis historicis quam vulgo notus. Cuius de virtutibus dubito quemadmodum exponam, quod vereor, si res explicare incipiam, ne non vitam eius enarrare, sed historiam videar scribere; si tantummodo summas attigero, ne rudibus Graecarum litterarum minus dilucide appareat, quantus fuerit ille vir. Itaque utrique rei occurram, quantum potuero, et medebor cum satietati tum ignorantiae lectorum.

Phoebidas Lacedaemonius, cum exercitum Olynthum 2
duceret iterque per Thebas faceret, arcem oppidi, quae Cadmea nominatur, occupavit impulsu paucorum Thebanorum, qui, adversariae factioni quo facilius resisterent, Laconum rebus studebant, idque suo privato, non publico fecit consilio. Quo facto eum Lacedaemonii ab exercitu remo- 3
verunt pecuniaque multarunt, neque eo magis arcem Thebanis reddiderunt, quod susceptis inimicitiis satius ducebant eos obsideri quam liberari. Nam post Peloponnesium *bellum Athenasque* devictas cum Thebanis sibi rem esse

existimabant et eos esse solos, qui adversus resistere aude-
4 rent. Hac mente amicis suis summas potestates dederant alteriusque factionis principes partim interfecerant, alios in exilium eiecerant; in quibus Pelopidas hic, de quo scribere exorsi sumus, pulsus patria carebat.

II. Hi omnes fere Athenas se contulerant, non quo sequerentur otium, sed ut, quem ex proximo locum fors obtulisset,
2 eo patriam recuperare niterentur. Itaque cum tempus est visum rei gerendae, communiter cum iis, qui Thebis idem sentiebant, diem delegerunt ad inimicos opprimendos civitatemque liberandam eum, quo maximi magistratus simul consuerant epulari. Magnae saepe res non ita magnis copiis sunt gestae; sed profecto numquam tam ab tenui initio
3 tantae opes sunt profligatae. Nam duodecim adolescentuli coierunt ex his, qui exilio erant multati, cum omnino non essent amplius centum, qui tanto se offerrent periculo. Qua
4 paucitate percussa est Lacedaemoniorum potentia. Hi enim non magis adversariorum factioni quam Spartanis eo tempore bellum intulerunt, qui principes erant totius Graeciae; quorum imperii maiestas, neque ita multo post, Leuctrica pugna
5 ab hoc initio perculsa concidit. Illi igitur duodecim, quorum dux erat Pelopidas, cum Athenis interdiu exissent, ut vesperascente caelo Thebas possent pervenire, cum canibus venaticis exierunt, retia ferentes, vestitu agresti, quo minore suspicione facerent iter. Qui cum tempore ipso, quo studuerant, pervenissent, domum Charonis deverterunt, a quo et tempus et dies erat datus.

III. Hoc loco libet interponere, etsi seiunctum ab re proposita est, *nimia* fiducia quantae calamitati soleat esse. Nam

magistratuum Thebanorum statim ad auris pervenit exules in urbem venisse. Id illi vino epulisque dediti usque eo despexerunt, ut ne quaerere quidem de tanta re laborarint. Accessit etiam, quod magis aperiret eorum dementiam. Allata 2 est enim epistola Athenis ab Archino uni ex his, Archiae, qui tum maximum magistratum Thebis obtinebat, in qua omnia de profectione eorum perscripta erant. Quae cum iam accubanti in convivio esset data, sicut erat signata, sub pulvinum subiiciens, In crastinum, inquit, differo res severas. At illi omnes, cum iam nox processisset, vinolenti ab exuli- 3 bus duce Pelopida sunt interfecti. Quibus rebus confectis vulgo ad arma libertatemque vocato non solum qui in urbe erant, sed etiam undique ex agris concurrerunt, praesidium Lacedaemoniorum ex arce pepulerunt, patriam obsidione liberarunt, auctores Cadmeae occupandae partim occiderunt, partim in exilium eiecerunt

IV. Hoc tam turbido tempore, sicut supra docuimus, Epaminondas, quoad cum civibus dimicatum est, domi quietus fuit. Itaque haec liberatarum Thebarum propria laus est Pelopidae; ceterae fere communes cum Epaminonda. Namque Leuctrica pugna imperatore Epaminonda 2 hic fuit dux delectae manus, quae prima phalangem prostravit Laconum. Omnibus praeterea periculis affuit (sicut, 3 Spartam cum oppugnavit, alterum tenuit cornu), quoque Messena celerius restitueretur, legatus in Persas est profectus. Denique haec fuit altera persona Thebis, sed tamen secunda ita, ut proxima esset Epaminondae.

V. Conflictatus autem est cum adversa fortuna. Nam *et initio, sicut* ostendimus, exul patria caruit, et cum Thes-

saliam in potestatem Thebanorum cuperet redigere legationisque iure satis tectum se arbitraretur, quod apud omnes gentes sanctum esse consuesset, a tyranno Alexandro Pheraeo simul cum Ismenia comprehensus in vincla coniec-
2 tus est. Hunc Epaminondas recuperavit, bello persequens Alexandrum. Post id factum numquam animo placari potuit in eum, a quo erat violatus. Itaque persuasit Thebanis, ut subsidio Thessaliae proficiscerentur tyrannosque
3 eius expellerent. Cuius belli cum ei summa esset data eoque cum exercitu profectus esset, non dubitavit, simulac
4 conspexit hostem, confligere. In quo proelio Alexandrum ut animadvertit, incensus ira equum in eum concitavit, proculque digressus a suis, coniectu telorum confossus concidit. Atque hoc secunda victoria accidit: nam iam inclinatae
5 erant tyrannorum copiae. Quo facto omnes Thessaliae civitates interfectum Pelopidam coronis aureis et statuis aëneis liberosque eius multo agro donarunt.

AGESILAUS.

	B. C.
Born about	440
Became King	398
Went to Asia	396
Fought at Coronea	394
Fought at Mantinea	362
Died in Asia	361

AGESILAUS Lacedaemonius cum a ceteris scriptoribus tum eximie a Xenophonte Socratico collaudatus est: eo enim usus est familiarissime. Hic primum de regno cum Leotychide, fratris filio, habuit contentionem. Mos est enim 2
a maioribus Lacedaemoniis traditus, ut duos haberent semper reges, nomine magis quam imperio, ex duabus familiis Procli et Eurysthenis, qui principes ex progenie Herculis Spartae reges fuerunt. Horum ex altera in alterius familiae 3
locum fieri non licebat. Ita utraque suum retinebat ordinem. Primum ratio habebatur, qui maximus natu esset ex liberis eius, qui regnans decessisset; sin is virilem sexum non reliquisset, tum deligebatur, qui proximus esset propinquitate. Mortuus erat Agis rex, frater Agesilai. Filium 4
reliquerat Leotychidem, quem ille natum non agnorat; eundem moriens suum esse dixerat. Is de honore regni cum Agesilao, patruo suo, contendit neque id, quod petivit, *consecutus* est. Nam Lysandro suffragante, homine, ut 5
ostendimus supra, factioso et his temporibus potente, Agesilaus *antelatus* est.

II. Hic simulatque imperii potitus est, persuasit Lacedaemoniis, ut exercitus emitterent in Asiam bellumque regi facerent, docens satius esse in Asia quam in Europa dimicari. Namque fama exierat Artaxerxen comparare classis
2 pedestrisque exercitus, quos in Graeciam mitteret. Data potestate tanta celeritate usus est, ut prius in Asiam cum copiis pervenerit, quam regii satrapae eum scirent profectum. Quo factum est, ut omnis imparatos imprudentesque
3 offenderet. Id ut cognovit Tissaphernes, qui summum imperium tum inter praefectos habebat regios, indutias a Lacone petivit, simulans se dare operam, ut Lacedaemoniis cum rege conveniret, re autem vera ad copias comparan-
4 das, easque impetravit trimestris. Iuravit autem uterque se sine dolo indutias conservaturum. In qua pactione summa fide mansit Agesilaus: contra ea Tissaphernes nihil
5 aliud quam bellum comparavit. Id etsi sentiebat Laco, tamen iusiurandum servabat multumque in eo se consequi dicebat, quod Tissaphernes periurio suo et homines suis rebus abalienaret et deos sibi iratos redderet; se autem conservata religione confirmare exercitum, cum animadverteret deum numen facere secum, hominesque sibi conciliare amiciores, quod iis studere consuessent, quos conservare fidem viderent.

III. Postquam indutiarum praeteriit dies, barbarus non dubitans, quod ipsius erant plurima domicilia in Caria et ea regio his temporibus multo putabatur locupletissima, eo potissimum hostis impetum facturos, omnis suas copias eo
2 contraxerat. At Agesilaus in Phrygiam se convertit eamque prius depopulatus est, quam Tissaphernes usquam se moveret. Magna praeda militibus locupletatis Ephesum

hiematum exercitum reduxit atque ibi officinis armorum institutis magna industria bellum apparavit. Et quo studiosius armarentur insigniusque ornarentur, praemia proposuit, quibus donarentur, quorum egregia in ea re fuisset industria. Fecit idem in exercitationum generibus, ut, qui 3 ceteris praestitissent, eos magnis afficeret muneribus. His igitur rebus effecit, ut et ornatissimum et exercitatissimum haberet exercitum. Huic cum tempus esset visum copias 4 extrahere ex hibernaculis, vidit, si, quo esset iter facturus, palam pronuntiasset, hostis non credituros aliasque regiones praesidiis occupaturos neque dubitaturos aliud eum facturum, ac pronuntiasset. Itaque cum ille Sardis iturum se dixis- 5 set, Tissaphernes eandem Cariam defendendam putavit. In quo cum eum opinio fefellisset victumque se vidisset consilio, sero suis praesidio profectus est. Nam cum illo venisset, iam Agesilaus multis locis expugnatis magna erat praeda potitus. Laco autem, cum videret hostis equitatu 6 superare, numquam in campo sui fecit potestatem et iis locis manum conseruit, quibus plus pedestres copiae valerent. Pepulit ergo, quotiescumque congressus est, multo maiores adversariorum copias et sic in Asia versatus est, ut omnium opinione victor duceretur.

IV. Hic cum iam animo meditaretur proficisci in Persas et ipsum regem adoriri, nuntius ei domo venit ephororum missu, bellum Athenienses et Boeotos indixisse Lacedaemoniis; quare venire ne dubitaret. In hoc non minus 2 eius pietas suspicienda est quam virtus bellica: qui cum victori praeesset exercitui maximamque haberet fiduciam *regni* Persarum potiundi, tanta modestia dicto audiens fuit *iussis absentium magistratuum*, ut si privatus in comitio

esset Spartae. Cuius exemplum utinam imperatores nostri
3 sequi voluissent! Sed illuc redeamus. Agesilaus opulentissimo regno praeposuit bonam existimationem multoque gloriosius duxit, si institutis patriae paruisset, quam si bello
4 superasset Asiam. Hac igitur mente Hellespontum copias traiecit tantaque usus est celeritate, ut, quod iter Xerxes
5 anno vertente confecerat, hic transierit xxx diebus. Cum iam haud ita longe abesset a Peloponneso, obsistere ei conati sunt Athenienses et Boeotii ceterique eorum socii
6 apud Coroneam; quos omnes gravi proelio vicit. Huius victoriae vel maxima fuit laus, quod, cum plerique ex fuga se in templum Minervae coniecissent quaerereturque ab eo, quid his vellet fieri, etsi aliquot vulnera acceperat eo proelio et iratus videbatur omnibus, qui adversus arma tulerant,
7 tamen antetulit irae religionem et eos vetuit violari. Neque vero hoc solum in Graecia fecit, ut templa deorum sancta haberet, sed etiam apud barbaros summa religione omnia
8 simulacra arasque conservavit. Itaque praedicabat mirari se non sacrilegorum numero haberi, qui supplicibus eorum nocuissent, aut non gravioribus poenis affici, qui religionem minuerent, quam qui fana spoliarent.

V. Post hoc proelium collatum omne bellum est circa
2 Corinthum ideoque Corinthium est appellatum. Hic cum una pugna decem milia hostium Agesilao duce cecidissent eoque facto opes adversariorum debilitatae viderentur, tantum afuit ab insolentia gloriae, ut commiseratus sit fortunam Graeciae, quod tam multi a se victi vitio adversariorum concidissent: namque illa multitudine, si sana mens esset
3 Graeciae, supplicium Persas dare potuisse. Idem, cum *adversarios intra* moenia compulisset et, ut Corinthum

oppugnaret, multi hortarentur, negavit id suae virtuti convenire: se enim eum esse dixit, qui ad officium peccantis redire cogeret, non qui urbes nobilissimas expugnaret Graeciae. Nam si, inquit, eos exstinguere voluerimus, qui nobiscum 4
adversus barbaros steterunt, nosmet ipsi nos expugnaverimus illis quiescentibus. Quo facto sine negotio, cum voluerint, nos oppriment.

VI. Interim accidit illa calamitas apud Leuctra Lacedaemoniis. Quo ne proficisceretur, cum a plerisque ad exeundum premeretur, ut si de exitu divinaret, exire noluit. Idem, cum Epaminondas Spartam oppugnaret essetque sine muris oppidum, talem se imperatorem praebuit, ut eo tempore omnibus apparuerit, nisi ille fuisset, Spartam futuram non fuisse. In quo quidem discrimine celeritas eius consilii 2
saluti fuit universis. Nam cum quidam adolescentuli, hostium adventu perterriti, ad Thebanos transfugere vellent et locum extra urbem editum cepissent, Agesilaus, qui perniciosissimum fore videret, si animadversum esset quemquam ad hostis transfugere conari, cum suis eo venit atque, ut si bono animo fecissent, laudavit consilium eorum, quod eum locum occupassent, et se id quoque fieri debere animadvertisse. Sic adolescentis simulata laudatione recupe- 3
ravit et adiunctis de suis comitibus locum tutum reliquit. Namque illi aucti numero eorum, qui expertes erant consilii, commovere se non sunt ausi eoque libentius, quod latere arbitrabantur, quae cogitaverant.

VII. Sine dubio post Leuctricam pugnam Lacedaemonii se *numquam* refecerunt neque pristinum imperium recuperarunt, *cum interim numquam* Agesilaus destitit, quibuscumque rebus

2 posset, patriam iuvare. Nam cum praecipue Lacedaemonii indigerent pecunia, ille omnibus, qui a rege defecerant, praesidio fuit; a quibus magna donatus pecunia patriam suble-
3 vavit. Atque in hoc illud in primis fuit admirabile, cum maxima munera ei ab regibus ac dynastis civitatibusque conferrentur, quod nihil umquam domum suam contulit,
4 nihil de victu, nihil de vestitu Laconum mutavit. Domo eadem fuit contentus, qua Eurysthenes, progenitor maiorum suorum, fuerat usus; quam qui intrarat, nullum signum libidinis, nullum luxuriae videre poterat, contra ea plurima patientiae atque abstinentiae: sic enim erat instructa, ut in nulla re differret cuiusvis inopis atque privati.

VIII. Atque hic tantus vir, ut naturam fautricem habuerat in tribuendis animi virtutibus, sic maleficam nactus est in corpore fingendo. Nam et statura fuit humili et corpore exiguo et claudus altero pede. Quae res etiam nonnullam afferebat deformitatem, atque ignoti, faciem eius cum intuerentur, contemnebant; qui autem virtutes noverant, non
2 poterant admirari satis. Quod ei usu venit, cum annorum LXXX subsidio Tacho in Aegyptum iisset et in acta cum suis accubuisset sine ullo tecto stratumque haberet tale, ut terra tecta esset stramentis neque huc amplius quam pellis esset iniecta, eodemque comites omnes accubuissent, vestitu humili atque obsoleto, ut eorum ornatus non modo in his regem neminem significaret, sed homines non beatissimos
3 suspicionem praeberet. Huius de adventu fama cum ad regios esset perlata, celeriter munera eo cuiusque generis sunt allata. His quaerentibus Agesilaum vix fides facta
4 est unum esse ex his, qui tum accubabant. Qui cum regis verbis, *quae attulerant*, dedissent, ille praeter vitulinam et

eiusmodi genera obsonii, quae praesens tempus desiderabat, nihil accepit; unguenta, coronas secundamque mensam servis dispertiit, cetera referri iussit. Quo facto eum barbari 5 magis etiam contempserunt, quod eum ignorantia bonarum rerum illa potissimum sumpsisse arbitrabantur.

Hic cum ex Aegypto reverteretur, donatus a rege Nec- 6 tanabide ducentis viginti talentis, quae ille muneri populo suo daret, venissetque in portum, qui Menelai vocatur, iacens inter Cyrenas et Aegyptum, in morbum implicitus decessit. Ibi eum amici, quo Spartam facilius perferre 7 possent, quod mel non habebant, cera circumfuderunt atque ita domum retulerunt.

EUMENES.

	B. C.
Secretary to Alexander	336–323
Defeated Craterus	321
Died	316

EUMENES Cardianus. Huius si virtuti par data esset fortuna, non ille quidem maior, sed multo illustrior atque etiam honoratior, quod magnos homines virtute metimur, non fortuna. 2 Nam cum aetas eius incidisset in ea tempora, quibus Macedones florerent, multum ei detraxit inter eos viventi, quod alienae erat civitatis, neque aliud huic defuit quam generosa stirps. 3 Etsi ille domestico summo genere erat: tamen Macedones eum sibi aliquando anteponi indigne ferebant, neque tamen non patiebantur. Vincebat enim omnes cura, vigilantia, patientia, calliditate et celeritate ingenii.

4 Hic peradolescentulus ad amicitiam accessit Philippi, Amyntae filii, brevique tempore in intimam pervenit familiaritatem. 5 Fulgebat enim iam in adolescentulo indoles virtutis. Itaque eum habuit ad manum scribae loco, quod multo apud Graios honorificentius est quam apud Romanos. Namque apud nos re vera, sicut sunt, mercenarii scribae existimantur; at apud illos e contrario nemo ad id officium admittitur nisi honesto loco, et fide et industria cognita, quod necesse est 6 omnium consiliorum eum esse participem. Hunc locum tenuit *amicitiae* apud Philippum annos septem. Illo inter-

fecto eodem gradu fuit apud Alexandrum annos tredecim. Novissimo tempore praefuit etiam alterae equitum alae, quae Hetaerice appellabatur. Utrique autem in consilio semper affuit et omnium rerum habitus est particeps.

II. Alexandro Babylone mortuo, cum regna singulis familiaribus dispertirentur et summa rerum tradita esset tuenda eidem, cui Alexander moriens anulum suum dederat, Perdiccae: ex quo omnes coniecerant eum regnum ei com- 2
misisse, quoad liberi eius in suam tutelam pervenissent: aberat enim Crateros et Antipater, qui antecedere hunc videbantur; mortuus erat Hephaestio, quem unum Alexander, quod facile intellegi posset, plurimi fecerat: hoc tempore data est Eumeni Cappadocia sive potius dicta: nam tum in hostium erat potestate. Hunc sibi Perdiccas adiunxerat 3
magno studio, quod in homine fidem et industriam magnam videbat, non dubitans, si eum pellexisset, magno usui fore sibi in iis rebus, quas apparabat. Cogitabat enim, quod fere omnes in magnis imperiis concupiscunt, omnium partis corripere atque complecti. Neque vero hoc ille solus fecit, 4
sed ceteri quoque omnes, qui Alexandri fuerant amici. Primus Leonnatus Macedoniam praeoccupare destinavit. Is multis magnisque pollicitationibus persuadere Eumeni studuit, ut Perdiccam desereret ac secum faceret societatem. Cum perducere eum non posset, interficere conatus est; et 5
fecisset, nisi ille clam noctu ex praesidiis eius effugisset.

III. Interim conflata sunt illa bella, quae ad internecionem post Alexandri mortem gesta sunt, omnesque concurrerunt *ad Perdiccam* opprimendum. Quem etsi infirmum videbat, *quod unus omnibus* resistere cogebatur, tamen amicum non

2 deseruit neque salutis quam fidei fuit cupidior. Praefecerat hunc Perdiccas ei parti Asiae, quae inter Taurum montem iacet atque Hellespontum, et illum unum opposuerat Europaeis adversariis; ipse Aegyptum oppugnatum adversus 3 Ptolemaeum erat profectus. Eumenes cum neque magnas copias neque firmas haberet, quod et inexercitatae et non multo ante erant contractae, adventare autem dicerentur Hellespontumque transisse Antipater et Crateros magno cum exercitu Macedonum, viri cum claritate tum usu belli 4 praestantes (Macedones vero milites ea tum erant fama, quà nunc Romani feruntur: etenim semper habiti sunt fortissimi, qui summam imperii potirentur): Eumenes intellegebat, si copiae suae cognossent, adversus quos ducerentur, non 5 modo non ituras, sed simul cum nuntio dilapsuras. Itaque hoc ei visum est prudentissimum, ut deviis itineribus milites duceret, in quibus vera audire non possent, et his persuaderet 6 se contra quosdam barbaros proficisci. Itaque tenuit hoc propositum et prius in aciem exercitum eduxit proeliumque commisit, quam milites sui scirent, cum quibus arma conferrent. Effecit etiam illud locorum praeoccupatione, ut equitatu potius dimicaret, quo plus valebat, quam peditatu, quo erat deteriore.

IV. Quorum acerrimo concursu cum magnam partem diei esset pugnatum, cadit Crateros dux et Neoptolemus, qui secundum locum imperii tenebat. Cum hoc concurrit 2 ipse Eumenes. Qui cum inter se complexi in terram ex equis decidissent, ut facile intellegi possent inimica mente contendisse animoque magis etiam pugnasse quam corpore, non prius distracti sunt, quam alterum anima relinqueret. Ab hoc *aliquot* plagis Eumenes vulneratur, neque eo magis

ex proelio excessit, sed acrius hostis institit. Hic equitibus 3
profligatis, interfecto duce Cratero, multis praeterea et
maxime nobilibus captis pedester exercitus, quod in ea loca
erat deductus, ut invito Eumene elabi non posset, pacem ab
eo petit. Quam cum impetrasset, in fide non mansit et se,
simulac potuit, ad Antipatrum recepit. Eumenes Craterum 4
ex acie semivivum elatum recreare studuit; cum id non
posset, pro hominis dignitate proque pristina amicitia (nam-
que illo usus erat Alexandro vivo familiariter) amplo funere
extulit ossaque in Macedoniam uxori eius ac liberis remisit.

V. Haec dum apud Hellespontum geruntur, Perdiccas
apud Nilum flumen interficitur a Seleuco et Antigene rerum-
que summa ad Antipatrum defertur. Hic, qui non deseru-
erant, exercitu suffragium ferente capitis absentes damnantur,
in his Eumenes. Hac ille perculsus plaga non succubuit
neque eo secius bellum administravit. Sed exiles res animi
magnitudinem etsi non frangebant, tamen minuebant. Hunc 2
persequens Antigonus, cum omni genere copiarum abun-
daret, saepe in itineribus vexabatur, neque umquam ad
manum accedere licebat nisi iis locis, quibus pauci multis
possent resistere. Sed extremo tempore, cum consilio capi 3
non posset, multitudine circumitus est. Hinc tamen multis
suis amissis se expedivit et in castellum Phrygiae, quod Nora
appellatur, confugit. In quo cum circumsederetur et vere- 4
retur, ne uno loco manens equos militares perderet, quod
spatium non esset agitandi, callidum fuit eius inventum,
quemadmodum stans iumentum concalfieri exercerique
posset, quo libentius et cibo uteretur et a corporis motu non
*remo*veretur. Substringebat caput loro altius, quam ut 5
prioribus pedibus plane terram posset attingere; deinde post

verberibus cogebat exsultare et calces remittere. Qui motus non minus sudorem excutiebat, quam si in spatio decurreret. 6 Quo factum est, quod omnibus mirabile est visum, ut aeque iumenta nitida ex castello educeret, cum complures menses in obsidione fuisset, ac si in campestribus ea locis habuisset. 7 In hac conclusione, quotiescumque voluit, apparatum et munitiones Antigoni alias incendit, alias disiecit. Tenuit autem se uno loco, quamdiu hiems fuit, quod castra sub dio habere non poterat. Ver appropinquabat: simulata deditione, dum de condicionibus tractat, praefectis Antigoni imposuit seque ac suos omnes extraxit incolumis.

VI. Ad hunc Olympias, mater quae fuerat Alexandri, cum litteras et nuntios misisset in Asiam consultum, utrum regnum repetitum in Macedoniam veniret (nam tum in 2 Epiro habitabat) et eas res occuparet, huic ille primum suasit, ne se moveret et exspectaret, quoad Alexandri filius regnum adipisceretur; sin aliqua cupiditate raperetur in Macedoniam, oblivisceretur omnium iniuriarum et in nemi- 3 nem acerbiore uteretur imperio. Horum illa nihil fecit. Nam et in Macedoniam profecta est et ibi crudelissime se gessit. Petit autem ab Eumene absente, ne pateretur Philippi domus ac familiae inimicissimos stirpem quoque interi- 4 mere ferretque opem liberis Alexandri. Quam veniam si daret, quam primum exercitus pararet, quos sibi subsidio adduceret. Id quo facilius faceret, se omnibus praefectis, qui in officio manebant, misisse litteras, ut ei parerent eius- 5 que consiliis uterentur. His rebus Eumenes permotus satius duxit, si ita tulisset fortuna, perire bene meritis referentem gratiam quam ingratum vivere.

VII. Itaque copias contraxit, bellum adversus Antigonum comparavit. Quod una erant Macedones complures nobiles, in his Peucestes, qui corporis custos fuerat Alexandri, tum autem obtinebat Persidem, et Antigenes, cuius sub imperio phalanx erat Macedonum, invidiam veretus, quam tamen effugere non potuit, si potius ipse alienigena summi imperii potiretur quam alii Macedonum, quorum ibi erat multitudo, in principiis Alexandri nomine tabernaculum statuit in eoque 2 sellam auream cum sceptro ac diademate iussit poni eoque omnes quotidie convenire, ut ibi de summis rebus consilia caperentur, credens minore se invidia fore, si specie imperii nominisque simulatione Alexandri bellum videretur administrari. Quod effecit. Nam cum non ad Eumenis prin- 3 cipia, sed ad regia conveniretur atque ibi de rebus deliberaretur, quodammodo latebat, cum tamen per eum unum gererentur omnia.

VIII. Hic in Paraetacis cum Antigono conflixit, non acie instructa, sed in itinere, eumque male acceptum in Mediam hiematum coëgit redire. Ipse in finitima regione Persidis hiematum copias divisit, non ut voluit, sed ut militum cogebat voluntas. Namque illa phalanx Alexandri 2 Magni, quae Asiam peragrarat deviceratque Persas, inveterata cum gloria tum etiam licentia, non parere se ducibus, sed imperare postulabat, ut nunc veterani faciunt nostri. Itaque periculum est, ne faciant, quod illi fecerunt, sua intemperantia nimiaque licentia ut omnia perdant neque minus eos, cum quibus steterint, quam adversus quos fecerint. Quod si quis illorum veteranorum legat facta, paria 3 horum cognoscat neque rem ullam nisi tempus interesse *iudicet.* Sed ad illos revertar. Hiberna sumpserant non

ad usum belli, sed ad ipsorum luxuriam longeque inter se
4 discesserant. Hoc Antigonus cum comperisset intellegeret-
que se parem non esse paratis adversariis, statuit aliquid
sibi consilii novi esse capiendum. Duae erant viae, qua ex
Medis, ubi ille hiemabat, ad adversariorum hibernacula
5 posset perveniri. Quarum brevior per loca deserta, quae
nemo incolebat propter aquae inopiam, ceterum dierum
erat fere decem; illa autem, qua omnes commeabant, altero
tanto longiorem habebat anfractum, sed erat copiosa om-
6 niumque rerum abundans. Hac si proficisceretur, intelle-
gebat prius adversarios rescituros de suo adventu, quam
ipse tertiam partem confecisset itineris; sin per loca sola
contenderet, sperabat se imprudentem hostem oppressurum.
7 Ad hanc rem conficiendam imperavit quam plurimos utris
atque etiam culleos comparari, post haec pabulum, prae-
terea cibaria cocta dierum decem, ut quam minime fieret
ignis in castris. Iter quo habeat, omnis celat. Sic paratus,
qua constituerat, proficiscitur.

IX. Dimidium fere spatium confecerat, cum ex fumo ca-
strorum eius suspicio allata est ad Eumenem hostem ap-
propinquare. Conveniunt duces; quaeritur, quid opus sit
facto. Intellegebant omnes tam celeriter copias ipsorum
contrahi non posse, quam Antigonus affuturus videbatur.
2 Hic omnibus titubantibus et de rebus summis desperantibus
Eumenes ait, si celeritatem velint adhibere et imperata
facere, quod ante non fecerint, se rem expediturum. Nam
quod diebus quinque hostis transisse posset, se effecturum,
ut non minus totidem dierum spatio retardaretur. Quare
3 circumirent, suas quisque contraheret copias. Ad Antigoni
autem refrenandum impetum tale capit consilium. Certos

mittit homines ad infimos montes, qui obvii erant itineri adversariorum, hisque praecipit, ut prima nocte, quam latissime possint, ignis faciant quam maximos atque hos secunda vigilia minuant, tertia perexiguos reddant et assimulata 4
castrorum consuetudine suspicionem iniiciant hostibus, his locis esse castra ac de eorum adventu esse praenuntiatum; idemque postera nocte faciant. Quibus imperatum erat, 5
diligenter praeceptum curant. Antigonus tenebris obortis ignis conspicatur; credit de suo adventu esse auditum et adversarios illuc suas contraxisse copias. Mutat consilium et, 6
quoniam imprudentes adoriri non posset, flectit iter suum et illum anfractum longiorem copiosae viae capit ibique diem unum opperitur ad lassitudinem sedandam militum ac reficienda iumenta, quo integriore exercitu decerneret.

X. Hic Eumenes callidum imperatorem vicit consilio celeritatemque impedivit eius, neque tamen multum profecit. Nam invidia ducum, cum quibus erat, perfidiaque Macedo- 2
num veteranorum, cum superior proelio discessisset, Antigono est deditus, cum exercitus ei ter ante separatis temporibus iurasset se eum defensurum neque umquam deserturum. Sed tanta fuit nonnullorum virtutis obtrectatio, ut fidem amittere mallent quam eum non perdere. Atque hunc Antigonus, 3
cum ei fuisset infestissimus, conservasset, si per suos esset licitum, quod ab nullo se plus adiuvari posse intellegebat in iis rebus, quas impendere iam apparebat omnibus. Imminebant enim Seleucus, Lysimachus, Ptolemaeus, opibus iam valentes, cum quibus ei de summis rebus erat dimicandum. Sed non 4
passi sunt ii, qui circa erant, quod videbant Eumene recepto omnis prae illo parvi futuros. Ipse autem Antigonus adeo erat incensus, ut nisi magna spe maximarum rerum teneri non posset.

XI. Itaque cum eum in custodiam dedisset et praefectus custodum quaesisset, quemadmodum servari vellet, Ut acerrimum, inquit, leonem aut ferocissimum elephantum. Non-
2 dum enim statuerat, conservaret eum necne. Veniebat autem ad Eumenem utrumque genus hominum, et qui propter odium fructum oculis ex eius casu capere vellent, et qui propter veterem amicitiam colloqui consolarique cuperent; multi etiam, qui eius formam cognoscere studebant, qualis esset, quem tam diu tamque valde timuissent, cuius in per-
3 nicie positam spem habuissent victoriae. At Eumenes, cum diutius in vinclis esset, ait Onomarcho, penes quem summa imperii erat custodiae, se mirari, quare iam tertium diem sic teneretur; non enim hoc convenire Antigoni prudentiae, ut sic deuteretur victo; quin aut interfici aut missum fieri iuberet.
4 Hic cum ferocius Onomarcho loqui videretur, Quid tu? inquit, animo si isto eras, cur non in proelio cecidisti potius,
5 quam in potestatem inimici venires? Huic Eumenes Utinam quidem istud evenisset! sed eo non accidit, quod numquam cum fortiore sum congressus. Non enim cum quoquam arma contuli, quin is mihi succubuerit; non enim virtute hostium, sed amicorum perfidia decidi. Neque id falsum. . . . . Nam et dignitate fuit honesta et viribus ad laborem ferendum firmis neque tam magno corpore quam figura venusta.

XII. De hoc Antigonus cum solus constituere non auderet, ad consilium retulit. Hic cum omnes primo perturbati admirarentur non iam de eo sumptum esse supplicium, a quo tot annos adeo essent male habiti, ut saepe ad desperationem
2 forent adducti, quique maximos duces interfecisset, denique in quo uno tantum esset, ut, quoad ille viveret, ipsi securi esse *non possent*, interfecto nihil habituri negotii essent, po-

stremo, si illi redderet salutem, quaerebant, quibus amicis esset usurus: sese enim cum Eumene apud eum non futuros. Hic cognita consilii voluntate tamen usque ad septimum 3
diem deliberandi sibi spatium reliquit. Tum autem, cum iam vereretur, ne qua seditio exercitus oriretur, vetuit quemquam ad eum admitti et quotidianum victum removeri iussit. Nam negabat se ei vim allaturum, qui aliquando fuisset amicus. Hic tamen non amplius quam triduum fame fati- 4
gatus, cum castra moverentur, insciente Antigono iugulatus est a custodibus.

XIII. Sic Eumenes annorum v et XL, cum ab anno vicesimo, uti supra ostendimus, VII annos Philippo apparuisset, XIII apud Alexandrum eundem locum obtinuisset, in his unum equitum alae praefuisset, post autem Alexandri Magni mortem imperator exercitus duxisset summosque duces partim repulisset, partim interfecisset, captus non Antigoni virtute, sed Macedonum periurio, talem habuit exitum vitae. In quo quanta omnium fuerit opinio eorum, qui 2
post Alexandrum Magnum reges sunt appellati, ex hoc facillime potest iudicari, quod nemo Eumene vivo rex appellatus est, sed praefectus, eidem post huius occasum statim 3
regium ornatum nomenque sumpserunt neque, quod initio praedicarant, se Alexandri liberis regnum servare, praestare voluerunt et uno propugnatore sublato, quid sentirent, aperuerunt. Huius sceleris principes fuerunt Antigonus, Ptolemaeus, Seleucus, Lysimachus, Cassandrus. Antigonus autem 4
Eumenem mortuum propinquis eius sepeliundum tradidit. Hi militari honestoque funere, comitante toto exercitu, humaverunt ossaque eius in Cappadociam ad matrem atque uxorem liberosque eius deportanda curarunt.

PHOCION.

	B. C.
Born	402
Fought at Naxos	376
Commanded in Cyprus	351
Commanded in Euboea	350
Defended Megara	343
Sent as Ambassador to Antipater	323
Put to death	316

PHOCION Atheniensis etsi saepe exercitibus praefuit summosque magistratus cepit, tamen multo eius notior integritas vitae quam rei militaris labor. Itaque huius memoria est nulla, illius autem magna fama, ex quo cognomine Bonus est
2 appellatus. Fuit enim perpetuo pauper, cum divitissimus esse posset propter frequentis delatos honores potestatesque
3 summas, quae ei a populo dabantur. Hic cum a rege Philippo munera magnae pecuniae repudiaret legatique hortarentur accipere simulque admonerent, si ipse his facile careret, liberis tamen suis prospiceret, quibus difficile esset in
4 summa paupertate tantam paternam tueri gloriam, his ille Si mei similes erunt, idem hic, inquit, agellus illos alet, qui me ad hanc dignitatem perduxit; sin dissimiles sunt futuri, nolo meis impensis illorum ali augerique luxuriam.

II. *Idem* cum prope ad annum octogesimum prospera

pervenisset fortuna, extremis temporibus magnum in odium pervenit suorum civium, primo quod cum Demade de urbe 2
tradenda Antipatro consenserat eiusque consilio Demosthenes cum ceteris, qui bene de re publica meriti existimabantur, populi scito in exilium erant expulsi. Neque in eo solum offenderat, quod patriae male consuluerat, sed etiam quod amicitiae fidem non praestiterat. Namque auctus adiutusque 3
a Demosthene eum, quem tenebat, ascenderat gradum, cum adversus Charetem eum subornaret; ab eodem in iudiciis, cum capitis causam diceret, defensus aliquoties, liberatus discesserat. Hunc non solum in periculis non defendit, sed etiam prodidit. Concidit autem maxime uno crimine, quod, 4
cum apud eum summum esset imperium populi, et Nicanorem, Cassandri praefectum, insidiari Piraeo Atheniensium a Dercylo moneretur idemque postularet, ut provideret, ne commeatibus civitas privaretur, huic audiente populo Phocion negavit esse periculum seque eius rei obsidem fore pollicitus est. Neque ita multo post Nicanor Piraeo est potitus. 5
Ad quem recuperandum cum populus armatus concurrisset, ille non modo neminem ad arma vocavit, sed ne armatis quidem praeesse voluit. Sine quo Athenae omnino esse non possunt.

III. Erant eo tempore Athenis duae factiones, quarum una populi causam agebat, altera optimatium. In hac erat Phocion et Demetrius Phalereus. Harum utraque Macedonum patrociniis utebatur. Nam populares Polyperchonti favebant, optimates cum Cassandro sentiebant. Interim a 2
Polyperchonte Cassandrus Macedonia pulsus est. Quo facto populus superior factus statim duces adversariae *factionis capitis* damnatos patria propulit, in his Phocionem

et Demetrium Phalereum, deque ea re legatos ad Polyperchontem misit, qui ab eo peterent, ut sua decreta confirma-
3 ret. Hoc eodem profectus est Phocion. Quo ut venit, causam apud Philippum regem verbo, re ipsa quidem apud Polyperchontem iussus est dicere. Namque is tum regis
4 rebus praeerat. Hic ab Agnone accusatus, quod Piraeum Nicanori prodidisset, ex consilii sententia in custodiam coniectus, Athenas deductus est, ut ibi de eo legibus fieret iudicium.

IV. Huc perventum est, cum propter aetatem pedibus iam non valeret vehiculoque portaretur. Magni concursus sunt facti, cum alii, reminiscentes veteris famae, aetatis misererentur, plurimi vero ira exacuerentur propter proditionis suspicionem Piraei maximeque, quod adversus populi
2 commoda in senectute steterat. Quare ne perorandi quidem ei data est facultas et dicendi causam in iudicio; legitimis quibusdam confectis damnatus, traditus est undecimviris, quibus ad supplicium more Atheniensium publice damnati
3 tradi solent. Hic cum ad mortem duceretur, obvius ei fuit Euphiletus, quo familiariter fuerat usus. Is cum lacrimans dixisset O quam indigna perpeteris, Phocion! huic ille At non inopinata, inquit: hunc enim exitum plerique clari viri
4 habuerunt Athenienses. In hoc tantum fuit odium multitudinis, ut nemo ausus sit eum liber sepelire. Itaque a servis sepultus est.

TIMOLEON.

	B. C.
Sent to Sicily	344
Defeated the Carthaginians	339
Died	337

Timoleon Corinthius. Sine dubio magnus omnium iudicio hic vir exstitit. Namque huic uni contigit, quod nescio an nulli, ut et patriam, in qua erat natus, oppressam a tyranno liberaret et a Syracusis, quibus auxilio erat missus, iam inveteratam servitutem depelleret totamque Siciliam multos annos bello vexatam a barbarisque oppressam suo adventu in pristinum restitueret. Sed in his rebus non simplici fortuna 2
conflictatus est et, id quod difficilius putatur, multo sapientius tulit secundam quam adversam fortunam. Nam cum frater 3
eius Timophanes, dux a Corinthiis delectus, tyrannidem per milites mercennarios occupasset particepsque regni posset esse, tantum afuit a societate sceleris, ut antetulerit civium suorum libertatem fratris saluti et parere legibus quam imperare patriae satius duxerit. Hac mente per haruspicem 4
communemque affinem, cui soror ex eisdem parentibus nata nupta erat, fratrem tyrannum interficiundum curavit. Ipse non modo manus non attulit, sed ne aspicere quidem fraternum sanguinem voluit. Nam dum res conficeretur, procul *in praesidio* fuit, ne quis satelles posset succurrere. Hoc 5
praeclarissimum eius factum non pari modo probatum est ab

omnibus. Nonnulli enim laesam ab eo pietatem putabant et invidia laudem virtutis obterebant. Mater vero post id factum neque domum ad se filium admisit neque aspexit, quin
6 eum fratricidam impiumque detestans compellaret. Quibus rebus ille adeo est commotus, ut nonnumquam vitae finem facere voluerit atque ex ingratorum hominum conspectu morte decedere.

II. Interim Dione Syracusis interfecto Dionysius rursus Syracusarum potitus est. Cuius adversarii opem a Corinthiis petierunt ducemque, quo in bello uterentur, postularunt. Huc Timoleon missus incredibili felicitate Dionysium tota
2 Sicilia depulit. Cum interficere posset, noluit, tutoque ut Corinthum perveniret, effecit, quod utrorumque Dionysiorum opibus Corinthii saepe adiuti fuerant, cuius benignitatis memoriam volebat exstare, eamque praeclaram victoriam ducebat, in qua plus esset clementiae quam crudelitatis, postremo ut non solum auribus acciperetur, sed etiam oculis cerneretur, quem et ex quanto regno ad quam fortunam detulisset.
3 Post Dionysii decessum cum Hiceta bellavit, qui adversatus erat Dionysio; quem non odio tyrannidis dissensisse, sed cupiditate indicio fuit, quod ipse expulso Dionysio imperium
4 dimittere noluit. Hoc superato Timoleon maximas copias Carthaginiensium apud Crinissum flumen fugavit ac satis habere coëgit, si liceret Africam obtinere, qui iam complures annos possessionem Siciliae tenebant. Cepit etiam Mamercum, Italicum ducem, hominem bellicosum et potentem, qui tyrannos adiutum in Siciliam venerat.

III. Quibus rebus confectis cum propter diuturnitatem belli *non solum* regiones, sed etiam urbes desertas videret,

conquisivit, quos potuit, primum Siculos; dein Corintho arcessivit colonos, quod ab his initio Syracusae erant conditae. Civibus veteribus sua restituit, novis bello vacuefactas pos- 2
sessiones divisit; urbium moenia disiecta fanaque deserta refecit; civitatibus leges libertatemque reddidit; ex maximo bello tantum otium totae insulae conciliavit, ut hic conditor urbium earum, non illi, qui initio deduxerant, videretur. Arcem, Syracusis quam munierat Dionysius ad 3
urbem obsidendam, a fundamentis disiecit; cetera tyrannidis propugnacula demolitus est deditque operam, ut quam minime multa vestigia servitutis manerent. Cum tantis 4
esset opibus, ut etiam invitis imperare posset, tantum autem amorem haberet omnium Siculorum, ut nullo recusante regnum obtinere, maluit se diligi quam metui. Itaque, cum primum potuit, imperium deposuit ac privatus Syracusis, quod reliquum vitae fuit, vixit. Neque vero id imperite 5
fecit. Nam quod ceteri reges imperio potuerunt, hic benevolentia tenuit. Nullus honos huic defuit, neque postea res ulla Syracusis gesta est publice, de qua prius sit decretum quam Timoleontis sententia cognita. Nullius 6
umquam consilium non modo antelatum, sed ne comparatum quidem est. Neque id magis benevolentia factum est quam prudentia.

IV. Hic cum aetate iam provectus esset, sine ullo morbo lumina oculorum amisit. Quam calamitatem ita moderate tulit, ut neque eum querentem quisquam audierit, neque eo minus privatis publicisque rebus interfuerit. Veniebat 2
autem in theatrum, cum ibi concilium populi haberetur, *propter* valetudinem vectus iumentis iunctis, atque ita de *vehiculo, quae videbantur*, dicebat. Neque hoc illi quisquam

tribuebat superbiae. Nihil enim umquam neque insolens
3 neque gloriosum ex ore eius exiit. Qui quidem, cum suas laudes audiret praedicari, numquam aliud dixit quam se in ea re maxime diis agere gratias atque habere, quod, cum Siciliam recreare constituissent, tum se potissimum
4 ducem esse voluissent. Nihil enim rerum humanarum sine deorum numine geri putabat. Itaque suae domi sacellum Automatias constituerat idque sanctissime colebat.

V. Ad hanc hominis excellentem bonitatem mirabiles accesserant casus. Nam proelia maxima natali suo die fecit omnia: quo factum est, ut eius diem natalem festum haberet universa Sicilia.

2 Huic quidam Laphystius, homo petulans et ingratus, vadimonium cum vellet imponere, quod cum illo se lege agere diceret, et complures concurrissent, qui procacitatem hominis manibus coërcere conarentur, Timoleon oravit omnes, ne id facerent. Namque id ut Laphystio et cuivis liceret, se maximos labores summaque adisse pericula. Hanc enim speciem libertatis esse, si omnibus, quod quis-
3 que vellet, legibus experiri liceret. Idem, cum quidam Laphystii similis, nomine Demaenetus, in contione populi de rebus gestis eius detrahere coepisset ac nonnulla inveheretur in Timoleonta, dixit nunc demum se voti esse damnatum: namque hoc a diis immortalibus semper precatum, ut talem libertatem restitueret Syracusanis, in qua cuivis liceret, de quo vellet, impune dicere.

4 Hic cum diem supremum obisset, publice a Syracusanis in gymnasio, quod Timoleonteum appellatur, tota celebrante Sicilia sepultus est.

DE REGIBUS.

Hi fere fuerunt Graecae gentis duces, qui memoria digni videantur, praeter reges. Namque eos attingere noluimus, quod omnium res gestae separatim sunt relatae. Neque 2
tamen hi admodum sunt multi. Lacedaemonius autem Agesilaus nomine, non potestate fuit rex, sicut ceteri Spartani. Ex iis vero, qui dominatum imperio tenuerunt, excellentissimi fuerunt, ut nos iudicamus, Persarum Cyrus et Darius, Hystaspi filius; quorum uterque privatus virtute regnum est adeptus. Prior horum apud Massagetas in proelio cecidit; Darius senectute diem obiit supremum. Tres sunt praeterea eiusdem generis: Xerxes et duo Ar- 3
taxerxes, Macrochir cognomine et Mnemon. Xerxi maxime est illustre, quod maximis post hominum memoriam exercitibus terra marique bellum intulit Graeciae. At Ma- 4
crochir praecipuam habet laudem amplissimae pulcherrimaeque corporis formae, quam incredibili ornavit virtute belli: namque illo Perses nemo manu fuit fortior. Mnemon autem iustitiae fama floruit. Nam cum matris suae scelere amisisset uxorem, tantum indulsit dolori, ut eum pietas vinceret. Ex his duo eodem nomine morbo naturae 5
debitum reddiderunt; tertius ab Artabano praefecto ferro *interemptus est.*

II. Ex Macedonum autem gente duo multo ceteros antecesserunt rerum gestarum gloria: Philippus, Amyntae filius, et Alexander Magnus. Horum alter Babylone morbo consumptus est; Philippus Aegiis a Pausania, cum spectatum ludos iret, iuxta theatrum occisus est. Unus Epirotes, Pyrrhus, qui cum populo Romano bellavit. Is cum Argos oppidum oppugnaret in Peloponneso, lapide ictus interiit. 2 Unus item Siculus, Dionysius prior. Nam et manu fortis et belli peritus fuit et, id quod in tyranno non facile reperitur, minime libidinosus, non luxuriosus, non avarus, nullius denique rei cupidus nisi singularis perpetuique imperii ob eamque rem crudelis. Nam dum id studuit munire, nullius 3 pepercit vitae, quem eius insidiatorem putaret. Hic cum virtute tyrannidem sibi peperisset, magna retinuit felicitate. Maior enim annos LX natus decessit florente regno neque in tam multis annis cuiusquam ex sua stirpe funus vidit, cum ex tribus uxoribus liberos procreasset multique ei nati essent nepotes.

III. Fuerunt praeterea magni reges ex amicis Alexandri Magni, qui post obitum eius imperia ceperunt, in his Antigonus et huius filius Demetrius, Lysimachus, Seleucus, 2 Ptolemaeus. Ex his Antigonus in proelio, cum adversus Seleucum et Lysimachum dimicaret, occisus est. Pari leto 3 affectus est Lysimachus ab Seleuco. Namque societate dissoluta bellum inter se gesserunt. At Demetrius, cum filiam suam Seleuco in matrimonium dedisset neque eo magis fida inter eos amicitia manere potuisset, captus bello 4 in custodia socer generi periit a morbo. Neque ita multo post Seleucus a Ptolemaeo Cerauno dolo interfectus est, quem ille a *patre* expulsum Alexandrea, alienarum opum

indigentem receperat. Ipse autem Ptolemaeus, cum vivus filio regnum tradidisset, ab illo eodem vita privatus dicitur.

De quibus quoniam satis dictum putamus, non incommodum videtur non praeterire Hamilcarem et Hannibalem, quos et animi magnitudine et calliditate omnes in Africa natos praestitisse constat.

HAMILCAR.

	B. C.
Commanded in Sicily	247
Fortified Eryx	244
Ended Mercenary War	238
Died	229

HAMILCAR, Hannibalis filius, cognomine Barca, Carthaginiensis, primo Poenico bello, sed temporibus extremis, admodum adolescentulus in Sicilia praeesse coepit exercitui. 2 Cum autem eius adventu et mari et terra male res gererentur Carthaginiensium, ipse, ubi affuit, numquam hosti cessit neque locum nocendi dedit saepeque e contrario occasione data lacessivit semperque superior discessit. Quo facto, cum paene omnia in Sicilia Poeni amisissent, ille Erycem sic defendit, ut bellum eo loco gestum non videretur. 3 Interim Carthaginienses classe apud insulas Aegatis a C. Lutatio, consule Romanorum, superati statuerunt belli facere finem eamque rem arbitrio permiserunt Hamilcaris. Ille etsi flagrabat bellandi cupiditate, tamen paci serviundum putavit, quod patriam, exhaustam sumptibus, diutius cala- 4 mitates belli ferre non posse intellegebat, sed ita, ut statim mente agitaret, si paulum modo res essent refectae, bellum renovare Romanosque armis persequi, donicum aut virtute 5 vicissent aut victi manus dedissent. Hoc consilio pacem conciliavit; in quo tanta fuit ferocia, cum Catulus negaret

bellum compositurum, nisi ille cum suis, qui Erycem tenuerunt, armis relictis Sicilia decederent, ut succumbente patria ipse periturum se potius dixerit, quam cum tanto flagitio domum rediret. Non enim suae esse virtutis arma a patria accepta adversus hostis adversariis tradere. Huius pertinaciae cessit Catulus.

II. At ille, ut Carthaginem venit, multo aliter, ac sperarat, rem publicam se habentem cognovit. Namque diuturnitate externi mali tantum exarsit intestinum bellum, ut numquam pari periculo fuerit Carthago, nisi cum deleta est. Primo, 2
mercennarii milites qui adversus Romanos fuerant, desciverunt; quorum numerus erat XX milium. Hi totam abalienarunt Africam, ipsam Carthaginem oppugnarunt. Quibus 3
malis adeo sunt Poeni perterriti, ut etiam auxilia ab Romanis petierint; eaque impetrarunt. Sed extremo, cum prope iam ad desperationem pervenissent, Hamilcarem imperatorem fecerunt. Is non solum hostis a muris Carthaginis removit, 4
cum amplius C milia facta essent armatorum, sed etiam eo compulit, ut locorum angustiis clausi plures fame quam ferro interirent. Omnia oppida abalienata, in his Uticam atque Hipponem, valentissima totius Africae, restituit patriae. Neque eo fuit contentus, sed etiam finis imperii 5
propagavit, tota Africa tantum otium reddidit, ut nullum in ea bellum videretur multis annis fuisse.

III. Rebus his ex sententia peractis fidenti animo atque infesto Romanis, quo facilius causam bellandi reperiret, effecit, ut imperator cum exercitu in Hispaniam mitteretur, eoque secum duxit filium Hannibalem annorum novem. *Erat praeterea cum* eo adolescens illustris, formosus, Has- 2

drubal. Hamilcare occiso ille exercitui praefuit resque magnas gessit et princeps largitione vetustos pervertit mores Carthaginiensium eiusdemque post mortem Hannibal ab exercitu accepit imperium.

IV. At Hamilcar, posteaquam mare transiit in Hispaniamque venit, magnas res secunda gessit fortuna; maximas bellicosissimasque gentes subegit; equis, viris, pecunia totam
2 locupletavit Africam. Hic cum in Italiam bellum inferre meditaretur, nono anno, postquam in Hispaniam venerat, in
3 proelio pugnans adversus Vettones occisus est. Huius perpetuum odium erga Romanos maxime concitasse videtur secundum bellum Poenicum. Namque Hannibal, filius eius, assiduis patris obtestationibus eo est perductus, ut interire quam Romanos non experiri mallet.

HANNIBAL.

	B.C.
Born	247
Made Commander-in-Chief	221
Besieged Saguntum	219
Crossed the Alps	218
Fought at Thrasymenus	217
Fought at Cannae	216
Retired from Italy	203
Fought at Zama	202
Went to Antiochus	193
Died about	182

HANNIBAL, Hamilcaris filius, Carthaginiensis. Si verum est, quod nemo dubitat, ut populus Romanus omnes gentes virtute superarit, non est infitiandum Hannibalem tanto praestitisse ceteros imperatores prudentia, quanto populus Romanus antecedat fortitudine cunctas nationes. Nam 2
quotiescumque cum eo congressus est in Italia, semper discessit superior. Quod nisi domi civium suorum invidia debilitatus esset, Romanos videtur superare potuisse. Sed multorum obtrectatio devicit unius virtutem.

Hic autem velut hereditate relictum odium paternum erga 3
Romanos sic conservavit, ut prius animam quam id depo-
suerit, qui quidem, cum patria pulsus esset et alienarum opum *indigeret, numquam* destiterit animo bellare cum Romanis.

II. Nam ut omittam Philippum, quem absens hostem reddidit Romanis, omnium his temporibus potentissimus rex Antiochus fuit. Hunc tanta cupiditate incendit bellandi, ut
2 usque a rubro mari arma conatus sit inferre Italiae. Ad quem cum legati venissent Romani, qui de eius voluntate explorarent darentque operam, consiliis clandestinis ut Hannibalem in suspicionem regi adducerent, tamquam ab ipsis corruptum, alia atque antea sentire, neque id frustra fecissent idque Hannibal comperisset seque ab interioribus consiliis
3 segregari vidisset, tempore dato adiit ad regem, eique cum multa de fide sua et odio in Romanos commemorasset, hoc adiunxit. Pater meus, inquit, Hamilcar, puerulo me, utpote non amplius VIIII annos nato, in Hispaniam imperator proficiscens Carthagine, Iovi optimo maximo hostias immolavit.
4 Quae divina res dum conficiebatur, quaesivit a me, vellemne secum in castra proficisci. Id cum libenter accepissem atque ab eo petere coepissem, ne dubitaret ducere, tum ille Faciam, inquit, si mihi fidem, quam postulo, dederis. Simul me ad aram adduxit, apud quam sacrificare instituerat, eamque ceteris remotis tenentem iurare iussit numquam me in
5 amicitia cum Romanis fore. Id ego iusiurandum patri datum usque ad hanc aetatem ita conservavi, ut nemini dubium esse debeat, quin reliquo tempore eadem mente sim futurus.
6 Quare, si quid amice de Romanis cogitabis, non imprudenter feceris, si me celaris; cum quidem bellum parabis, te ipsum frustraberis, si non me in eo principem posueris.

III. Hac igitur, qua diximus, aetate cum patre in Hispaniam profectus est. Cuius post obitum, Hasdrubale imperatore suffecto, equitatui omni praefuit. Hoc quoque interfecto *exercitus* summam imperii ad eum detulit. Id,

Carthaginem delatum, publice comprobatum est. Sic Han- 2
nibal, minor v et xx annis natus imperator factus, proximo triennio omnes gentes Hispaniae bello subegit; Saguntum, foederatam civitatem, vi expugnavit; tres exercitus maximos comparavit. Ex his unum in Africam misit, alterum cum 3
Hasdrubale fratre in Hispania reliquit, tertium in Italiam secum duxit. Saltum Pyrenaeum transiit. Quacumque iter fecit, cum omnibus incolis conflixit: neminem nisi victum dimisit. Ad Alpes posteaquam venit, quae Italiam ab Gallia 4
seiungunt, quas nemo umquam cum exercitu ante eum praeter Herculem Graium transierat, quo facto is hodie saltus Graius appellatur, Alpicos conantes prohibere transitu concidit; loca patefecit, itinera muniit, effecit, ut ea elephantus ornatus ire posset, qua antea unus homo inermis vix poterat repere. Hac copias traduxit in Italiamque pervenit.

IV. Conflixerat apud Rhodanum cum P. Cornelio Scipione consule eumque pepulerat. Cum hoc eodem Clastidi apud Padum decernit sauciumque inde ac fugatum dimittit. Tertio idem Scipio cum collega Tiberio Longo apud Tre- 2
biam adversus eum venit. Cum his manum conseruit, utrosque profligavit. Inde per Ligures Apenninum transiit, petens Etruriam. Hoc itinere adeo gravi morbo afficitur 3
oculorum, ut postea numquam dextro aeque bene usus sit. Qua valetudine cum etiamnum premeretur lecticaque ferretur, C. Flaminium consulem apud Trasimenum cum exercitu insidiis circumventum occidit neque multo post C. Centenium praetorem cum delecta manu saltus occupantem. Hinc in Apuliam pervenit. Ibi obviam ei venerunt duo 4
consules, C. Terentius et L. Aemilius. Utriusque exercitus *uno proelio* fugavit, Paulum consulem occidit et aliquot

praeterea consulares, in his Servilium Geminum, qui superiore anno fuerat consul.

V. Hac pugna pugnata Romam profectus est nullo resistente. In propinquis urbi montibus moratus est. Cum aliquot ibi dies castra habuisset et Capuam reverteretur, Q. Fabius Maximus, dictator Romanus, in agro Falerno ei se
2 obiecit. Hic clausus locorum angustiis noctu sine ullo detrimento exercitus se expedivit Fabioque, callidissimo imperatori, dedit verba. Namque obducta nocte sarmenta in cornibus iuvencorum deligata incendit eiusque generis multitudinem magnam dispalatam immisit. Quo repentino obiecto visu tantum terrorem iniecit exercitui Romanorum,
3 ut egredi extra vallum nemo sit ausus. Hanc post rem gestam non ita multis diebus M. Minucium Rufum, magistrum equitum pari ac dictatorem imperio, dolo productum in proelium fugavit. Tiberium Sempronium Gracchum, iterum consulem, in Lucanis absens in insidias inductum sustulit. M. Claudium Marcellum, quinquies consulem, apud Venu-
4 siam pari modo interfecit. Longum est omnia enumerare proelia. Quare hoc unum satis erit dictum, ex quo intellegi possit, quantus ille fuerit: quamdiu in Italia fuit, nemo ei in acie restitit, nemo adversus eum post Cannensem pugnam in campo castra posuit.

VI. Hinc invictus patriam defensum revocatus bellum gessit adversus P. Scipionem, filium eius Scipionis, quem ipse primo apud Rhodanum, iterum apud Padum, tertio
2 apud Trebiam fugarat. Cum hoc exhaustis iam patriae facultatibus cupivit impraesentiarum bellum componere, quo valentior *postea* congrederetur. In colloquium convenit,

condiciones non convenerunt. Post id factum paucis diebus 3
apud Zamam cum eodem conflixit: pulsus (incredibile
dictu) biduo et duabus noctibus Hadrumetum pervenit, quod
abest ab Zama circiter milia passuum trecenta. In hac fuga 4
Numidae, qui simul cum eo ex acie excesserant, insidiati
sunt ei; quos non solum effugit, sed etiam ipsos oppressit.
Hadrumeti reliquos e fuga collegit; novis dilectibus paucis
diebus multos contraxit.

VII. Cum in apparando acerrime esset occupatus, Carthaginienses bellum cum Romanis composuerunt. Ille nihilo secius exercitui postea praefuit resque in Africa gessit itemque Mago, frater eius, usque ad P. Sulpicium C. Aurelium consules. His enim magistratibus legati Cartha- 2
ginienses Romam venerunt, qui senatui populoque Romano gratias agerent, quod cum his pacem fecissent, ob eamque rem corona aurea eos donarent simulque peterent, ut obsides eorum Fregellis essent captivique redderentur. His 3
ex senatus consulto responsum est: munus eorum gratum acceptumque esse; obsides, quo loco rogarent, futuros; captivos non remissuros, quod Hannibalem, cuius opera susceptum bellum foret, inimicissimum nomini Romano, etiamnunc cum imperio apud exercitum haberent itemque fratrem eius Magonem. Hoc responso Carthaginienses cognito 4
Hannibalem domum et Magonem revocarunt. Huc ut rediit, praetor factus est, postquam rex fuerat, anno secundo et vicesimo. Ut enim Romae consules, sic Carthagine quotannis annui bini reges creabantur. In eo magistratu pari 5
diligentia se Hannibal praebuit, ac fuerat in bello. Namque *effecit, ex novis* vectigalibus non solum ut esset pecunia, *quae Romanis ex* foedere penderetur, sed etiam superesset,

6 quae in aerario reponeretur. Deinde anno post praeturam, M. Claudio L. Furio consulibus, Roma legati Carthaginem venerunt. Hos Hannibal ratus sui exposcendi gratia missos, priusquam his senatus daretur, navem ascendit clam atque 7 in Syriam ad Antiochum profugit. Hac re palam facta Poeni naves duas, quae eum comprehenderent, si possent consequi, miserunt, bona eius publicarunt, domum a fundamentis disiecerunt, ipsum exulem iudicarunt.

VIII. At Hannibal anno tertio, postquam domo profugerat, L. Cornelio Q. Minucio consulibus, cum v navibus Africam accessit in finibus Cyrenaeorum, si forte Carthaginienses ad bellum Antiochi spe fiduciaque possent induci, cui iam persuaserat, ut cum exercitibus in Italiam pro- 2 ficisceretur. Huc Magonem fratrem excivit. Id ubi Poeni resciverunt, Magonem eadem, qua fratrem, absentem affecerunt poena. Illi desperatis rebus cum solvissent naves ac vela ventis dedissent, Hannibal ad Antiochum pervenit. De Magonis interitu duplex memoria prodita est. Namque alii naufragio, alii a servulis ipsius interfectum eum scriptum 3 reliquerunt. Antiochus autem, si tam in gerendo bello consiliis eius parere voluisset, quam in suscipiendo instituerat, propius Tiberi quam Thermopylis de summa imperii dimicasset. Quem etsi multa stulte conari videbat, tamen 4 nulla deseruit in re. Praefuit paucis navibus, quas ex Syria iussus erat in Asiam ducere, hisque adversus Rhodiorum classem in Pamphylio mari conflixit. Quo cum multitudine adversariorum sui superarentur, ipse, quo cornu rem gessit, fuit superior.

IX. *Antiocho* fugato, verens, ne dederetur, quod sine

dubio accidisset, si sui fecisset potestatem, Cretam ad Gortynios venit, ut ibi, quo se conferret, consideraret. Vidit 2 autem vir omnium callidissimus magno se fore periculo, nisi quid providisset, propter avaritiam Cretensium. Magnam enim secum pecuniam portabat, de qua sciebat exisse famam. Itaque capit tale consilium. Amphoras complures 3 complet plumbo, summas operit auro et argento. Has praesentibus principibus deponit in templo Dianae, simulans se suas fortunas illorum fidei credere. His in errorem inductis statuas aëneas, quas secum portabat, omni sua pecunia complet easque in propatulo domi abiicit. Gortynii 4 templum magna cura custodiunt, non tam a ceteris quam ab Hannibale, ne ille inscientibus his tolleret secumque duceret.

X. Sic conservatis suis rebus Poenus, illusis Cretensibus omnibus, ad Prusiam in Pontum pervenit. Apud quem eodem animo fuit erga Italiam neque aliud quicquam egit quam regem armavit et exercuit adversus Romanos. Quem 2 cum videret domesticis opibus minus esse robustum, conciliabat ceteros reges, adiungebat bellicosas nationes. Dissidebat ab eo Pergamenus rex Eumenes, Romanis amicissimus, bellumque inter eos gerebatur et mari et terra; quo magis cupiebat eum Hannibal opprimi. Sed utrobique 3 Eumenes plus valebat propter Romanorum societatem; quem si removisset, faciliora sibi cetera fore arbitrabatur. Ad hunc interficiundum talem iniit rationem. Classe paucis 4 diebus erant decreturi. Superabatur navium multitudine; dolo erat pugnandum, cum par non esset armis. Imperavit *quam plurimas* venenatas serpentes vivas colligi easque in *vasa fictilia* coniici. Harum cum effecisset magnam mul- 5

titudinem, die ipso, quo facturus erat navale proelium, classiarios convocat hisque praecipit, omnes ut in unam Eumenis regis concurrant navem, a ceteris tantum satis habeant se defendere. Id illos facile serpentium multitudine consecu-
6 turos. Rex autem in qua nave veheretur, ut scirent, se facturum. Quem si aut cepissent aut interfecissent, magno his pollicetur praemio fore.

XI. Tali cohortatione militum facta classis ab utrisque in proelium deducitur. Quarum acie constituta, priusquam signum pugnae daretur, Hannibal, ut palam faceret suis, quo loco Eumenes esset, tabellarium in scapha cum caduceo
2 mittit. Qui ubi ad naves adversariorum pervenit epistolamque ostendens se regem professus est quaerere, statim ad Eumenem deductus est, quod nemo dubitabat, quin aliquid de pace esset scriptum. Tabellarius ducis nave declarata
3 suis eodem, unde erat egressus, se recepit. At Eumenes soluta epistola nihil in ea reperit, nisi quae ad irridendum eum pertinerent. Cuius etsi causam mirabatur neque reperiebatur, tamen proelium statim committere non dubitavit.
4 Horum in concursu Bithynii Hannibalis praecepto universi navem Eumenis adoriuntur. Quorum vim rex cum sustinere non posset, fuga salutem petit; quam consecutus non esset, nisi intra sua praesidia se recepisset, quae in
5 proximo litore erant collocata. Reliquae Pergamenae naves cum adversarios premerent acrius, repente in eas vasa fictilia, de quibus supra mentionem fecimus, coniici coepta sunt. Quae iacta initio risum pugnantibus concitarunt,
6 neque, quare id fieret, poterat intellegi. Postquam autem naves suas oppletas conspexerunt serpentibus, nova re perterriti, *cum, quid* potissimum vitarent, non viderent, puppes

verterunt seque ad sua castra nautica retulerunt. Sic Han- 7
nibal consilio arma Pergamenorum superavit neque tum solum, sed saepe alias pedestribus copiis pari prudentia pepulit adversarios.

XII. Quae dum in Asia geruntur, accidit casu, ut legati Prusiae Romae apud L. Quintium Flamininum consularem caenarent atque ibi de Hannibale mentione facta ex his unus diceret eum in Prusiae regno esse. Id postero die 2
Flamininus senatui detulit. Patres conscripti, qui Hannibale vivo numquam se sine insidiis futuros existimarent, legatos in Bithyniam miserunt, in his Flamininum, qui ab rege peterent, ne inimicissimum suum secum haberet sibique dederet. His Prusia negare ausus non est; illud recusavit, 3
ne id a se fieri postularent, quod adversus ius hospitii esset: ipsi, si possent, comprehenderent; locum, ubi esset, facile inventuros. Hannibal enim uno loco se tenebat, in castello, quod ei a rege datum erat muneri, idque sic aedificarat, ut in omnibus partibus aedificii exitus haberet, scilicet verens, ne usu veniret, quod accidit. Huc cum legati Roma- 4
norum venissent ac multitudine domum eius circumdedissent, puer ab ianua prospiciens Hannibali dixit plures praeter consuetudinem armatos apparere. Qui imperavit ei, ut omnes fores aedificii circumiret ac propere sibi nuntiaret, num eodem modo undique obsideretur. Puer cum celeriter, quid 5
esset, renuntiasset omnisque exitus occupatos ostendisset, sensit id non fortuito factum, sed se peti neque sibi diutius vitam esse retinendam. Quam ne alieno arbitrio dimitteret, memor pristinarum virtutum venenum, quod semper secum *habere* consuerat, sumpsit.

XIII. Sic vir fortissimus, multis variisque perfunctus laboribus, anno acquievit septuagesimo. Quibus consulibus interierit, non convenit. Namque Atticus M. Claudio Marcello Q. Fabio Labeone consulibus mortuum in annali suo scriptum reliquit, at Polybius L. Aemilio Paulo Cn. Baebio Tamphilo, Sulpicius autem Blitho P. Cornelio Cethego
2 M. Baebio Tamphilo. Atque hic tantus vir tantisque bellis districtus nonnihil temporis tribuit litteris. Namque aliquot eius libri sunt, Graeco sermone confecti, in his ad Rhodios
3 de Cn. Manlii Vulsonis in Asia rebus gestis. Huius belli gesta multi memoriae prodiderunt, sed ex his duo, qui cum eo in castris fuerunt simulque vixerunt, quamdiu fortuna passa est, Silenus et Sosilus Lacedaemonius. Atque hoc Sosilo Hannibal litterarum Graecarum usus est doctore.
4 Sed nos tempus est huius libri facere finem et Romanorum explicare imperatores, quo facilius collatis utrorumque factis, qui viri praeferendi sint, possit iudicari.

EX LIBRO

CORNELII NEPOTIS

DE LATINIS HISTORICIS.

CATO.

	B. C.
Born	234
Quaestor	205
Praetor in Sardinia	198
Consul	195
Commanded in Spain	194
Censor	184
Died	149

M. CATO, ortus municipio Tusculo, adolescentulus, priusquam honoribus operam daret, versatus est in Sabinis, quod ibi heredium a patre relictum habebat. Inde hortatu L. Valerii Flacci, quem in consulatu censuraque habuit collegam, ut M. Perpenna censorius narrare solitus est, Romam demigravit in foroque esse coepit. Primum stipendium meruit annorum decem septemque. Q. Fabio M. Claudio *consulibus* tribunus militum in Sicilia fuit. Inde ut rediit,

castra secutus est Claudii Neronis, magnique opera eius existimata est in proelio apud Senam, quo cecidit Hasdrubal,
3 frater Hannibalis. Quaestor obtigit P. Africano consuli; cum quo non pro sortis necessitudine vixit: namque ab
4 eo perpetua dissensit vita. Aedilis plebi factus est cum C. Helvio. Praetor provinciam obtinuit Sardiniam, ex qua, quaestor superiore tempore ex Africa decedens, Q. Ennium poëtam deduxerat; quod non minoris aestimamus quam quemlibet amplissimum Sardiniensem triumphum.

II. Consulatum gessit cum L. Valerio Flacco, sorte provinciam nactus Hispaniam citeriorem, exque ea triumphum
2 deportavit. Ibi cum diutius moraretur, P. Scipio Africanus, consul iterum, cuius in priori consulatu quaestor fuerat, voluit eum de provincia depellere et ipse ei succedere neque hoc per senatum efficere potuit, cum quidem Scipio principatum in civitate obtineret, quod tum non potentia, sed iure res publica administrabatur. Qua ex re iratus senatu, con-
3 sulatu peracto privatus in urbe mansit. At Cato, censor cum eodem Flacco factus, severe praefuit ei potestati. Nam et in complures nobiles animadvertit et multas res novas in edictum addidit, qua re luxuria reprimeretur, quae iam tum
4 incipiebat pullulare. Circiter annos octoginta, usque ad extremam aetatem ab adolescentia, rei publicae causa suscipere inimicitias non destitit. A multis temptatus non modo nullum detrimentum existimationis fecit, sed, quoad vixit, virtutum laude crevit.

III. In omnibus rebus singulari fuit industria. Nam et agricola sollers et peritus iuris consultus et magnus imperator
2 et *probabilis orator* et cupidissimus litterarum fuit. Quarum

studium etsi senior arripuerat, tamen tantum progressum fecit, ut non facile reperiri possit neque de Graecis neque de Italicis rebus, quod ei fuerit incognitum. Ab adolescentia 3 confecit orationes. Senex historias scribere instituit. Earum sunt libri VII. Primus continet res gestas regum populi Romani; secundus et tertius, unde quaeque civitas orta sit Italica; ob quam rem omnes Origines videtur appellasse. In quarto autem bellum Poenicum est primum, in quinto secundum. Atque haec omnia capitulatim sunt dicta. Re- 4 liquaque bella pari modo persecutus est usque ad praeturam Servii Galbae, qui diripuit Lusitanos; atque horum bellorum duces non nominavit, sed sine nominibus res notavit. In eisdem exposuit, quae in Italia Hispaniisque aut fierent aut viderentur admiranda. In quibus multa industria et diligentia comparet, nulla doctrina.

Huius de vita et moribus plura in eo libro persecuti 5 sumus, quem separatim de eo fecimus rogatu T. Pomponii Attici. Quare studiosas Catonis ad illud volumen delegamus.

ATTICUS.

	B.C.
Born	109
Went to Athens	85
Returned to Rome	65
Died	32

T. POMPONIUS ATTICUS, ab origine ultima stirpis Romanae generatus, perpetuo a maioribus acceptam equestrem obtinuit
2 dignitatem. Patre usus est diligente et, ut tum erant tempora, diti in primisque studioso litterarum. Hic, prout ipse amabat litteras, omnibus doctrinis, quibus puerilis aetas
3 impertiri debet, filium erudivit. Erat autem in puero praeter docilitatem ingenii summa suavitas oris atque vocis, ut non solum celeriter acciperet, quae tradebantur, sed etiam excellenter pronuntiaret. Qua ex re in pueritia nobilis inter aequales ferebatur clariusque exsplendescebat, quam generosi condiscipuli animo aequo ferre possent. Itaque incitabat
4 omnes studio suo. Quo in numero fuerunt L. Torquatus, C. Marius filius, M. Cicero; quos consuetudine sua sic devinxit, ut nemo his perpetuo fuerit carior.

II. Pater mature decessit. Ipse adolescentulus propter affinitatem P. Sulpicii, qui tribunus plebi interfectus est, non

expers fuit illius periculi. Namque Anicia, Pomponii consobrina, nupserat Servio, fratri Sulpicii. Itaque interfecto 2
Sulpicio, posteaquam vidit Cinnano tumultu civitatem esse perturbatam neque sibi dari facultatem pro dignitate vivendi, quin alterutram partem offenderet, dissociatis animis civium, cum alii Sullanis, alii Cinnanis faverent partibus, idoneum tempus ratus studiis obsequendi suis, Athenas se contulit. Neque eo secius adolescentem Marium hostem iudicatum iuvit opibus suis, cuius fugam pecunia sublevavit. Ac ne illa 3
peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarum traiecit suarum. Hic ita vixit, ut universis Atheniensibus merito esset carissimus. Nam 4
praeter gratiam, quae iam in adolescentulo magna erat, saepe suis opibus inopiam eorum publicam levavit. Cum enim versuram facere publice necesse esset neque eius condicionem aequam haberent, semper se interposuit atque ita, ut neque usuram iniquam ab his acceperit neque longius, quam dictum esset, debere passus sit. Quod utrumque erat his 5
salutare. Nam neque indulgendo inveterascere eorum aes alienum patiebatur neque multiplicandis usuris crescere. Auxit hoc officium alia quoque liberalitate. Nam universos 6
frumento donavit, ita ut singulis sex modii tritici darentur; qui modus mensurae medimnus Athenis appellatur.

III. Hic autem sic se gerebat, ut communis infimis, par principibus videretur. Quo factum est, ut huic omnes honores, quos possent, publice haberent civemque facere studerent; quo beneficio ille uti noluit, quod nonnulli ita interpretantur, amitti civitatem Romanam alia ascita. Quamdiu 2
affuit, ne qua sibi statua poneretur, restitit; absens prohibere *non potuit.* Itaque aliquot ipsi et Midiae locis sanctissimis

posuerunt: hunc enim in omni procuratione rei publicae
3 actorem auctoremque habebant. Igitur primum illud munus fortunae, quod in ea potissimum urbe natus est, in qua domicilium orbis terrarum esset imperii, ut eandem propriam haberet domum; hoc specimem prudentiae, quod, cum in eam se civitatem contulisset, quae antiquitate, humanitate doctrinaque praestaret omnes, unus ei fuit carissimus.

IV. Huc ex Asia Sulla decedens cum venisset, quamdiu ibi fuit, secum habuit Pomponium, captus adolescentis et humanitate et doctrina. Sic enim Graece loquebatur, ut Athenis natus videretur; tanta autem suavitas erat sermonis Latini, ut appareret in eo nativum quendam leporem esse, non ascitum. Idem poëmata pronuntiabat et Graece et
2 Latine sic, ut supra nihil posset addi. Quibus rebus factum est, ut Sulla nusquam ab se dimitteret cuperetque secum deducere. Qui cum persuadere temptaret, Noli, oro te, inquit Pomponius, adversum eos me velle ducere, cum quibus ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui. At Sulla adolescentis officio collaudato omnia munera ei, quae Athenis acceperat, proficiscens iussit deferri.

3 Hic complures annos moratus, cum et rei familiari tantum operae daret, quantum non indiligens deberet paterfamilias, et omnia reliqua tempora aut litteris aut Atheniensium rei publicae tribueret, nihilo minus amicis urbana officia prae-
4 stitit. Nam et ad comitia eorum ventitavit, et si qua res maior acta est, non defuit. Sicut Ciceroni in omnibus eius periculis singularem fidem praebuit; cui ex patria fugienti HS
5 ducenta et quinquaginta milia donavit. Tranquillatis autem rebus Romanis remigravit Romam, ut opinor, L. Cotta et L. Torquato consulibus. Quem diem sic universa civitas

Atheniensium prosecuta est, ut lacrimis desiderii futuri dolorem indicaret.

V. Habebat avunculum Q. Caecilium, equitem Romanum, familiarem L. Luculli, divitem, difficillima natura. Cuius sic asperitatem veritus est, ut, quem nemo ferre posset, huius sine offensione ad summam senectutem retinuerit benevolentiam. Quo facto tulit pietatis fructum. Caecilius enim 2
moriens testamento adoptavit eum heredemque fecit ex dodrante; ex qua hereditate accepit circiter centies sestertium. Erat nupta soror Attici Q. Tullio Ciceroni, easque 3
nuptias M. Cicero conciliarat, cum quo a condiscipulatu vivebat coniunctissime, multo etiam familiarius quam cum Quinto, ut iudicari possit plus in amicitia valere similitudinem morum quam affinitatem. Utebatur autem intime Q. Hor- 4
tensio, qui his temporibus principatum eloquentiae tenebat, ut intellegi non posset, uter eum plus diligeret, Cicero an Hortensius, et, id quod erat difficillimum, efficiebat, ut, inter quos tantae laudis esset aemulatio, nulla intercederet obtrectatio essetque talium virorum copula.

VI. In re publica ita est versatus, ut semper optimarum partium et esset et existimaretur, neque tamen se civilibus fluctibus committeret, quod non magis eos in sua potestate existimabat esse, qui se his dedissent, quam qui maritimis iactarentur. Honores non petiit, cum ei paterent propter 2
vel gratiam vel dignitatem, quod neque peti more maiorum neque capi possent conservatis legibus in tam effusi ambitus largitionibus neque geri e re publica sine periculo corruptis *civitatis* moribus. Ad hastam publicam numquam accessit. 3
Nullius rei neque praes neque manceps factus est. Neminem

neque suo nomine neque subscribens accusavit; in ius
4 de sua re numquam iit; iudicium nullum habuit. Multorum consulum praetorumque praefecturas delatas sic accepit, ut neminem in provinciam sit secutus, honore fuerit contentus, rei familiaris despexerit fructum; qui ne cum Q. quidem Cicerone voluerit ire in Asiam, cum apud eum legati locum obtinere posset. Non enim decere se arbitrabatur, cum
5 praeturam gerere noluisset, asseclam esse praetoris. Qua in re non solum dignitati serviebat, sed etiam tranquillitati, cum suspiciones quoque vitaret criminum. Quo fiebat, ut eius observantia omnibus esset carior, cum eam officio, non timori neque spei tribui viderent.

VII. Incidit Caesarianum civile bellum, cum haberet annos circiter sexaginta. Usus est aetatis vacatione neque se quoquam movit ex urbe. Quae amicis suis opus fuerant ad Pompeium proficiscentibus, omnia ex sua re familiari dedit.
2 Ipsum Pompeium coniunctum non offendit. Nullum ab eo habebat ornamentum, ut ceteri, qui per eum aut honores aut divitias ceperant; quorum partim invitissimi castra sunt secuti, partim summa cum eius offensione domi remanserunt.
3 Attici autem quies tantopere Caesari fuit grata, ut victor, cum privatis pecunias per epistolas imperaret, huic non solum molestus non fuerit, sed etiam sororis filium et Q. Ciceronem ex Pompeii castris concesserit. Sic vetere instituto vitae effugit nova pericula.

VIII. Secutum est illud occiso Caesare, cum res publica penes Brutos videretur esse et Cassium ac tota civitas se ad
2 eos convertisse videretur. Sic M. Bruto usus est, ut nullo ille adolescens aequali familiarius quam hoc sene neque

solum eum principem consilii haberet, sed eitam in convictu. Excogitatum est a quibusdam, ut privatum aerarium Caesaris 3
interfectoribus ab equitibus Romanis constitueretur. Id facile effici posse arbitrati sunt, si principes eius ordinis pecunias contulissent. Itaque appellatus est a C. Flavio, Bruti familiari, Atticus, ut eius rei princeps esse vellet. At 4
ille, qui officia amicis praestanda sine factione existimaret semperque a talibus se consiliis removisset, respondit: si quid Brutus de suis facultatibus uti voluisset, usurum, quantum hae paterentur; sed neque cum quoquam de ea re collocuturum neque coiturum. Sic ille consensionis globus huius unius dissensione disiectus est. Neque multo post 5
superior esse coepit Antonius, ita ut Brutus et Cassius provinciarum, quae his dicis causa datae erant a consule, ... desperatis rebus in exilium proficiscerentur. Atticus, qui pe- 6
cuniam simul cum ceteris conferre noluerat florenti illi parti, abiecto Bruto Italiaque cedenti HS centum milia muneri misit, eidem in Epiro absens trecenta iussit dari, neque eo magis potenti adulatus est Antonio neque desperatos reliquit.

IX. Secutum est bellum gestum apud Mutinam. In quo si tantum eum prudentem dicam, minus, quam debeam, praedicem, cum ille potius divinus fuerit, si divinatio appellanda est perpetua naturalis bonitas, quae nullis casibus agitur neque minuitur. Hostis Antonius iudicatus Italia 2
cesserat; spes restituendi nulla erat. Non solum inimici, qui tum erant potentissimi et plurimi, sed etiam, qui adversariis eius se dabant et in eo laedendo aliquam consecuturos sperabant commoditatem, Antonii familiares insequebantur, *uxorem* Fulviam omnibus rebus spoliare cupiebant, liberos *etiam exstinguere* parabant. Atticus, cum Ciceronis intima 3

familiaritate uteretur, amicissimus esset Bruto, non modo nihil his indulsit ad Antonium violandum, sed e contrario familiares eius ex urbe profugientes, quantum potuit, texit,
4 quibus rebus indiguerunt, adiuvit. P. vero Volumnio ea tribuit, ut plura a parente proficisci non potuerint. Ipsi autem Fulviae, cum litibus distineretur magnisque terroribus vexaretur, tanta diligentia officium suum praestitit, ut nullum illa stiterit
5 vadimonium sine Attico, sponsor omnium rerum fuerit. Quin etiam, cum illa fundum secunda fortuna emisset in diem neque post calamitatem versuram facere potuisset, ille se interposuit pecuniamque sine fenore sineque ulla stipulatione credidit, maximum existimans quaestum memorem gratumque cognosci simulque aperire se non fortunae, sed homini-
6 bus solere esse amicum. Quae cum faciebat, nemo eum temporis causa facere poterat existimare. Nemini enim in
7 opinionem veniebat Antonium rerum potiturum. Sed sensim is a nonnullis optimatibus, familiaribus eius, reprehendebatur, quod parum odisse malos cives videretur. Ille autem, sui iudicii, potius, quid se facere par esset, intuebatur, quam quid alii laudaturi forent.

X. Conversa subito fortuna est. Ut Antonius rediit in Italiam, nemo non magno in periculo Atticum putarat prop-
2 ter intimam familiaritatem Ciceronis et Bruti. Itaque ad adventum imperatorum de foro decesserat, timens proscriptionem, latebatque apud P. Volumnium, cui, ut ostendimus, paulo ante opem tulerat (tanta varietas his temporibus fuit fortunae, ut modo hi, modo illi in summo essent aut fastigio aut periculo), habebatque secum Q. Gellium Canum, aequa-
3 lem simillimumque sui. Hoc quoque sit Attici bonitatis exemplum, quod cum eo, quem puerum in ludo cognorat,

adeo coniuncte vixit, ut ad extremam aetatem amicitia eorum creverit. Antonius autem, etsi tanto odio ferebatur in Ci- 4
ceronem, ut non solum ei, sed etiam omnibus eius amicis esset inimicus eosque vellet proscribere, multis hortantibus tamen Attici memor fuit officii et ei, cum requisisset, ubinam esset, sua manu scripsit, ne timeret statimque ad se veniret: se eum et illius causa Canum de proscriptorum numero exemisse. Ac ne quod periculum incideret, quod noctu fiebat, praesidium ei misit. Sic Atticus in summo timore non solum 5
sibi, sed etiam ei, quem carissimum habebat, praesidio fuit. Neque enim suae solum a quoquam auxilium petiit salutis, sed ut appareret nullam seiunctam sibi ab eo velle fortunam. Quod si gubernator praecipua laude fertur, qui navem ex 6
hieme marique scopuloso servat, cur non singularis eius existimetur prudentia, qui ex tot tamque gravibus procellis civilibus ad incolumitatem pervenit?

XI. Quibus ex malis ut se emersit, nihil aliud egit, quam ut plurimis, quibus rebus posset, esset auxilio. Cum proscriptos praemiis imperatorum vulgus conquireret, nemo in Epirum venit, cui res ulla defuerit, nemini non ibi perpetuo manendi potestas facta est: qui etiam post proelium Phi- 2
lippense interitumque C. Cassii et M. Bruti L. Iulium Mocillam praetorium et filium eius Aulumque Torquatum ceterosque pari fortuna perculsos instituerit tueri atque ex Epiro his omnia Samothraciam supportari iusserit. Difficile 3
est omnia persequi et non necessarium. Illud unum intellegi volumus, illius liberalitatem neque temporariam neque callidam fuisse. Id ex ipsis rebus ac temporibus iudicari 4
potest, quod non florentibus se venditavit, sed afflictis semper succurrit; qui quidem Serviliam, Bruti matrem, non

5 minus post mortem eius quam florentem coluerit. Sic liberalitate utens nullas inimicitias gessit, quod neque laedebat quemquam neque, si quam iniuriam acceperat, non malebat oblivisci quam ulcisci. Idem immortali memoria percepta retinebat beneficia; quae autem ipse tribuerat, tamdiu me-
6 minerat, quoad ille gratus erat, qui acceperat. Itaque hic fecit, ut vere dictum videatur

Sui cuique mores fingunt fortunam hominibus.

Neque tamen ille prius fortunam quam se ipse finxit, qui cavit, ne qua in re iure plecteretur.

XII. His igitur rebus effecit, ut M. Vipsanius Agrippa, intima familiaritate coniunctus adolescenti Caesari, cum propter suam gratiam et Caesaris potentiam nullius condicionis non haberet potestatem, potissimum eius deligeret affinitatem praeoptaretque equitis Romani filiam genero-
2 sarum nuptiis. Atque harum nuptiarum conciliator fuit (non est enim celandum) M. Antonius, triumvir rei publicae. Cuius gratia cum augere possessiones posset suas, tantum afuit a cupiditate pecuniae, ut nulla in re usus sit ea nisi in deprecandis amicorum aut periculis aut incommodis.
3 Quod quidem sub ipsa proscriptione perillustre fuit. Nam cum L. Saufeii, equitis Romani, aequalis sui, qui complures annos studio ductus philosophiae habitabat Athenis habebatque in Italia pretiosas possessiones, triumviri bona vendidissent consuetudine ea, qua tum res gerebantur, Attici labore atque industria factum est, ut eodem nuntio Saufeius
4 fieret certior se patrimonium amisisse et recuperasse. Idem L. Iulium Calidum, quem post Lucretii Catullique mortem multo elegantissimum poëtam nostram tulisse aetatem vere *videor posse contendere* neque minus virum bonum opti-

misque artibus eruditum; quem post proscriptionem equitum propter magnas eius Africanas possessiones in proscriptorum numerum a P. Volumnio, praefecto fabrum Antonii, absentem relatum expedivit. Quod in praesenti utrum ei laboriosius an gloriosius fuerit, difficile est iudicare, quod in eorum periculis non secus absentes quam praesentes amicos Attico esse curae cognitum est. 5

XIII. Neque vero ille vir minus bonus paterfamilias habitus est quam civis. Nam cum esset pecuniosus, nemo illo minus fuit emax, minus aedificator. Neque tamen non in primis bene habitavit omnibusque optimis rebus usus est. Nam domum habuit in colle Quirinali Tamphilianam, ab 2 avunculo hereditate relictam; cuius amoenitas non aedificio, sed silva constabat. Ipsum enim tectum antiquitus constitutum plus salis quam sumptus habebat; in quo nihil commutavit, nisi si quid vetustate coactus est. Usus est 3 familia, si utilitate iudicandum est, optima; si forma, vix mediocri. Namque in ea erant pueri litteratissimi, anagnostae optimi et plurimi librarii, ut ne pedissequus quidem quisquam esset, qui non utrumque horum pulchre facere posset, pari modo artifices ceteri, quos cultus domesticus desiderat, apprime boni. Neque tamen horum quemquam 4 nisi domi natum domique factum habuit; quod est signum non solum continentiae, sed etiam diligentiae. Nam et non intemperanter concupiscere, quod a plurimis videas, continentis debet duci, et potius diligentia quam pretio parare non mediocris est industriae. Elegans, non magnificus; 5 splendidus, non sumptuosus: omnisque diligentia munditiam, non affluentiam affectabat. Supellex modica, non *multa, ut in neutram* partem conspici posset. Nec hoc 6

praeteribo, quamquam nonnullis leve visum iri putem: cum in primis lautus esset eques Romanus et non parum liberaliter domum suam omnium ordinum homines invitaret, scimus non amplius quam terna milia peraeque in singulos menses ex ephemeride eum expensum sumptui ferre soli-
7 tum. Atque hoc non auditum, sed cognitum praedicamus: saepe enim propter familiaritatem domesticis rebus interfuimus.

XIV. Nemo in convivio eius aliud acroama audivit quam anagnosten; quod nos quidem iucundissimum arbitramur: neque umquam sine aliqua lectione apud eum caenatum est, ut non minus animo quam ventre convivae delectarentur.
2 Namque eos vocabat, quorum mores a suis non abhorrerent. Cum tanta pecuniae facta esset accessio, nihil de quotidiano cultu mutavit, nihil de vitae consuetudine tantaque usus est moderatione, ut neque in sestertio vicies, quod a patre acceperat, parum se splendide gesserit neque in sestertio centies affluentius vixerit, quam instituerat, parique fastigio
3 steterit in utraque fortuna. Nullos habuit hortos, nullam suburbanam aut maritimam sumptuosam villam, neque in Italia praeter Arretinum et Nomentanum rusticum praedium, omnisque eius pecuniae reditus constabat in Epiroticis et urbanis possessionibus. Ex quo cognosci potest usum eum pecuniae non magnitudine, sed ratione metiri solitum.

XV. Mendacium neque dicebat neque pati poterat. Itaque eius comitas non sine severitate erat neque gravitas sine facilitate, ut difficile esset intellectu, utrum eum amici magis vererentur an amarent. Quidquid rogabatur, religiose promittebat, *quod* non liberalis, sed levis arbitrabatur polli-

ceri, quod praestare non posset. Idem in nitendo, cum 2
semel annuisset, tanta erat cura, ut non mandatam, sed suam
rem videretur agere. Numquam suscepti negotii eum per-
taesum est: suam enim existimationem in ea re agi putabat;
qua nihil habebat carius. Quo fiebat, ut omnia Ciceronum, 3
Catonis, Q. Hortensii, Auli Torquati, multorum praeterea
equitum Romanorum negotia procuraret. Ex quo iudicari
poterat non inertia, sed iudicio fugisse rei publicae procu-
rationem.

XVI. Humanitatis vero nullum afferre maius testimonium
possum, quam quod adolescens idem seni Sullae fuit iucun-
dissimus, senex adolescenti M. Bruto, cum aequalibus au-
tem suis, Q. Hortensio et M. Cicerone, sic vixit, ut iudicare
difficile sit, cui aetati fuerit aptissimus. Quamquam eum 2
praecipue dilexit Cicero, ut ne frater quidem ei Quintus
carior fuerit aut familiarior. Ei rei sunt indicio praeter eos 3
libros, in quibus de eo facit mentionem, qui in vulgus sunt
editi, undecim volumina epistolarum ab consulatu eius usque
ad extremum tempus ad Atticum missarum; quae qui legat,
non multum desideret historiam contextam eorum tempo-
rum. Sic enim omnia de studiis principum, vitiis ducum, 4
mutationibus rei publicae perscripta sunt, ut nihil in his non
appareat et facile existimari possit prudentiam quodammodo
esse divinationem. Non enim Cicero ea solum, quae vivo
se acciderunt, futura praedixit, sed etiam, quae nunc usu
veniunt, cecinit ut vates.

XVII. De pietate autem Attici quid plura commemorem?
cum hoc ipsum vere gloriantem audierim in funere matris
suae, quam extulit annorum XC, annis VII et LX se numquam

cum matre in gratiam redisse, numquam cum sorore fuisse in
2 simultate, quam prope aequalem habebat. Quod est signum aut nullam umquam inter eos querimoniam intercessisse aut hunc ea fuisse in suos indulgentia, ut, quos amare deberet,
3 irasci eis nefas duceret. Neque id fecit natura solum, quamquam omnes ei paremus, sed etiam doctrina. Nam principum philosophorum ita percepta habuit praecepta, ut his ad vitam agendam, non ad ostentationem uteretur.

XVIII. Moris etiam maiorum summus imitator fuit antiquitatisque amator; quam adeo diligenter habuit cognitam, ut eam totam in eo volumine exposuerit, quo magistratus
2 ordinavit. Nulla enim lex neque pax neque bellum neque res illustris est populi Romani, quae non in eo suo tempore sit notata, et, quod difficillimum fuit, sic familiarum originem subtexuit, ut ex eo clarorum virorum propagines possimus
3 cognoscere. Fecit hoc idem separatim in aliis libris, ut M. Bruti rogatu Iuniam familiam a stirpe ad hanc aetatem ordine enumeraverit, notans, qui a quoque ortus quos honores
4 quibusque temporibus cepisset; pari modo Marcelli Claudii de Marcellorum, Scipionis Cornelii et Fabii Maximi Fabiorum et Aemiliorum. Quibus libris nihil potest esse dulcius iis, qui aliquam cupiditatem habent notitiae clarorum virorum.
5 Attigit quoque poeticen, credimus, ne eius expers esset suavitatis. Namque versibus, qui honore rerumque gestarum amplitudine ceteros Romani populi praestiterunt, exposuit
6 ita, ut sub singulorum imaginibus facta magistratusque eorum non amplius quaternis quinisque versibus descripserit: quod vix credendum sit, tantas res tam breviter potuisse declarari. Est etiam unus liber Graece confectus, de consulatu *Ciceronis.*

XIX. Hactenus Attico vivo edita a nobis sunt. Nunc, quoniam fortuna nos superstites ei esse voluit, reliqua persequemur et, quantum potuerimus, rerum exemplis lectores docebimus, sicut supra significavimus, suos cuique mores plerumque conciliare fortunam. Namque hic contentus 2
ordine equestri, quo erat ortus, in affinitatem pervenit imperatoris, divi filii, cum iam ante familiaritatem eius esset consecutus nulla alia re quam elegantia vitae, qua ceteros ceperat principes civitatis dignitate pari, fortuna humiliores. Tanta enim prosperitas Caesarem est consecuta, ut nihil ei 3
non tribuerit fortuna, quod cuiquam ante detulerit, et conciliarit, quod nemo adhuc civis Romanus quivit consequi. Nata est autem Attico neptis ex Agrippa, cui virginem filiam 4
collocarat. Hanc Caesar vix anniculam Ti. Claudio Neroni, Drusilla nato, privigno suo, despondit; quae coniunctio necessitudinem eorum sanxit, familiaritatem reddidit frequentiorem.

XX. Quamvis ante haec sponsalia non solum, cum ab urbe abesset, numquam ad suorum quemquam litteras misit, quin Attico mitteret, quid ageret, in primis quid legeret quibusque in locis et quamdiu esset moraturus, sed etiam, cum 2
esset in urbe et propter infinitas suas occupationes minus saepe, quam vellet, Attico frueretur, nullus dies temere intercessit, quo non ad eum scriberet, cum modo aliquid de antiquitate ab eo requireret, modo aliquam quaestionem poëticam ei proponeret, interdum iocans eius verbosiores eliceret epistolas. Ex quo accidit, cum aedis Iovis Feretrii 3
in Capitolio, ab Romulo constituta, vetustate atque incuria detecta prolaberetur, ut Attici admonitu Caesar eam reficiendam curaret. Neque vero a M. Antonio minus absens 4

litteris colebatur, adeo ut accurate ille ex ultimis terris, quid
5 ageret, curae sibi haberet certiorem facere Atticum. Hoc quale sit, facilius existimabit is, qui iudicare poterit, quantae sit sapientiae eorum retinere usum benevolentiamque, inter quos maximarum rerum non solum aemulatio, sed obtrectatio tanta intercedebat, quantam fuit incidere necesse inter Caesarem atque Antonium, cum se uterque principem non solum urbis Romae, sed orbis terrarum esse cuperet.

XXI. Tali modo cum VII et LXX annos complesset atque ad extremam senectutem non minus dignitate quam gratia fortunaque crevisset (multas enim hereditates nulla alia re quam bonitate consecutus est) tantaque prosperitate usus esset valetudinis, ut annis XXX medicina non indiguisset,
2 nactus est morbum, quem initio et ipse et medici contempserunt. Nam putarunt esse tenesmon, cui remedia celeria
3 faciliaque proponebantur. In hoc cum tres menses sine ullis doloribus, praeterquam quos ex curatione capiebat, consumpsisset, subito tanta vis morbi in unum intestinum prorupit, ut
4 extremo tempore per lumbos fistulae puris eruperint. Atque hoc priusquam ei accideret, postquam in dies dolores accrescere febresque accessisse sensit, Agrippam generum ad se accersi iussit et cum eo L. Cornelium Balbum Sextumque
5 Peducaeum. Hos ut venisse vidit, in cubitum innixus Quantam, inquit, curam diligentiamque in valetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, cum vos testes habeam, nihil necesse est pluribus verbis commemorare. Quibus quoniam, ut spero, satisfeci, me nihil reliqui fecisse, quod ad sanandum me pertineret, reliquum est, ut egomet mihi consulam.
6 Id vos ignorare nolui. Nam mihi stat alere morbum desinere. Namque his diebus quidquid cibi sumpsi, ita produxi

vitam, ut auxerim dolores sine spe salutis. Quare a vobis peto, primum, ut consilium probetis meum, deinde, ne frustra dehortando impedire conemini.

XXII. Hac oratione habita tanta constantia vocis atque vultus, ut non ex vita, sed ex domo in domum videretur migrare, cum quidem Agrippa eum flens atque osculans 2 oraret atque obsecraret, ne ad id, quod natura cogeret, ipse quoque sibi acceleraret, et quoniam tum quoque posset temporibus superesse, se sibi suisque reservaret, preces eius taciturna sua obstinatione depressit. Sic cum biduum cibo 3 se abstinuisset, subito febris decessit leviorque morbus esse coepit. Tamen propositum nihilo secius peregit. Itaque die quinto, postquam id consilium inierat, pridie calendas Aprilis Cn. Domitio C. Sosio consulibus, decessit. Elatus 4 est in lecticula, ut ipse praescripserat, sine ulla pompa funeris, comitantibus omnibus bonis, maxima vulgi frequentia. Sepultus est iuxta viam Appiam ad quintum lapidem in monumento Q. Caecilii, avunculi sui.

NOTES.

Preface, 1. Non dubito fore. This use of non dubito ('I have no doubt') with acc. and inf. is not found in Cic., Caes., or Sall.; but is common in Nep., and occurs in Livy, e. g. xxii. 55. Non dubitabant, deletis exercitibus, hostem ad pugnandam urbem venturum. Non dubito facere, dicere, &c. signifies 'I have no scruple;' we find, Hann. 2. 5, nemini dubium esse debeat quin, and 11. 2, nemo dubitabat quin.

Plerosque, 'very many.' This is an unusual meaning.

Scripturae, 'composition.'

Leve, 'trivial.'

Personis, 'character.' Persona is the legal term for social status, so jus personarum 'the law of status.'

Commode, 'well.'

2. Expertes, 'without knowledge of.'

3. Graiorum is rare in prose for Graecorum.

4. Sororem germanam, Elpinice, daughter of the same father. Germanus almost always implies the identity of both parents.

Nefas, 'incest.' Implying an offence against divine law.

Lacedaemoni may be considered as the locative, Donaldson, Varronianus 335; or as an old form of the ablative, Madvig L. G. 42. 3 d.

5. Caenam, to amuse the guests.

Fuit refers to the time of which the book treats.

Citari, 'to be proclaimed by the herald.'

Infamia denotes the condition of ἀτιμία, or loss of civic rights. Saint Augustine says, 'Romani hominibus scenicis nec plebeiam tribum, quanto magis senatoriam dehonestari sinunt.'

Ponuntur, 'are considered.'

6. Contra ea. So Nep. generally for contra. Found also in Caes. and Livy.

Pleraque, see above, 1.

Primum locum aedium, 'the first room in the house.' The atrium, which came immediately after the vestibule.

In celebritate versatur, 'goes into society.'

Gynaeconitis, γυναικωνῖτις, 'women's apartments,' opposed to ἀνδρωνῖτις.

MILTIADES.

Chap. 1. § 1. Miltiades. Nepos has confounded the uncle and the nephew. The genealogy of Miltiades was as follows:—

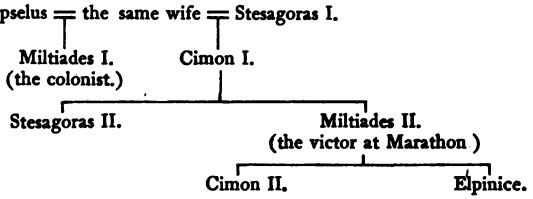

Antiquitate generis. The family sprang from Aegina, and traced their descent from Aeacus.

Modestia, 'sobriety of conduct,' *σωφροσύνη*. Cic. Tusc. 3. 8.

Unus omnium expresses the exclusive superlative. Madv. 310. obs. 2.

Accidit. The Athenians sent the colony at the request of the Dolonci, who inhabited the Chersonesus.

Chersonesum—i. e. Thraciam, to be distinguished from the Chersonesus Taurica, or Crimea.

2. Cujus generis = colonorum.

Ex his delecto. The story told by Hdt. (6. 36, 37) is that the Dolonci chose Miltiades by the advice of the oracle 'because he was the first man who offered them hospitality,' and that having received their offer he went himself to Delphi to ask whether he should go or not.

Deliberatum, 'to consult the oracle.' This sense is only found here and in Them. 2. 6.

Threces, the Absinthii, with whom the Dolonci were at war.

Cum quibus is found in Cic., but quibus cum is more correct.

4. Hoc responso, 'in consequence of.' Ablative of cause.

Profectus. The whole of this story is at variance with that of Hdt. 6. 137–140. But probably both are false; see Grote 4. 376.

Facerent. The ut may be omitted with words such as advise, beg, or persuade. Madv. 372. obs. 4.

5. Aquilone. Lemnos was one day's sail southwards from Elaeus, at the extremity of the Chersonese.

Adversum tenet, 'blows against.' Lit. holds the opposite to. *Adversum is a subst.* So Plin. N. H. 4. 25, 'a Maro adversa Bastarnae tenent.'

Chap. 2. § 1. Castellis belongs probably to 'idonea,' and if so is dative.

2. Res, 'government.'

3. Dignitate, 'position.'

Quamvis carebat. 'Quamvis' is found with the indicative only in poets and later writers.

Imperio, 'military rank.'

A quibus implies 'by whom he had been sent.'

4. Se autem. These are the reported words of Miltiades.

5. Cares. The inhabitants of Lemnos were at this time Pelasgi who had expelled the Minyae.

Dicto, 'overpowered not by the summons but by the good luck of their enemies.' 'Dicto' and 'secunda fortuna' both belong to 'adversariorum.'

Cyclades. There is no authority for this, but it is probable that Imbros fell with Lemnos.

Chap. 3. § 1. Eisdem temporibus. Grote places the Scythian expedition in 515 B.C., and supposes the conquest of Lemnos to have taken place during the Ionian revolt, 502–494 B.C.

Qua, adverb.

Singulis, 'respectively.'

Suarum, 'native.'

2. Cui .... crederetur—an analogous construction to 'sunt qui putent.' Madv. 365.

4. Transportarat is in the indicative because it is not part of the speech of Miltiades, but an addition of Nepos.

Periculo, 'the personal danger attending it.'

5. Obstitit, 'prevented.'

Quo, Dario.

6. Non dubitans: see above, preface, 1.

Tam multis consciis, ablative absolute.

Chersonesum reliquit. Herodotus attributes the departure of Miltiades from the Chersonesus to an invasion of Scythians, but Grote (4. 370 n.) thinks that the fear of the Persians was the true reason; that he resided little in the Chersonesus after 515 B.C., but did not leave it altogether till just before the battle of Marathon.

Ratio, 'plan.'

Chap. 4. § 1. Quingentarum. Herodotus gives the number as 600 without transports.

Interserens, 'alleging.' The usual word is 'interponens.'

Sardis. Aristagoras, who had been refused help from Sparta, obtained the assistance of twenty Athenian and five Eretrian ships.

2. Gentis, 'territory.' 'Gens,' like πόλις, signifies a political community. It is used by Cicero, Caesar, and Livy, of the inhabitants of a town.

Oppido. 'Oppidum' is not used of the capital so often as 'urbs,' but is applied to Livy 42. 36, and is used by Nepos for Sparta, Syracuse, and Thebes.

3. Tumultu, 'sudden invasion.' The meaning of the word is fully described in Cic. Phil. 8. 1, 2 foll.

Hemerodromoe; i. e. ἡμεροδρόμοι, one who runs all day. Livy 31. 24, 4 'nisi speculator (hemerodromos vocant Graeci) ingens die uno emetiens spatium.' This courier (who is generally called 'Phidippides') performed the 150 miles in forty-eight hours.

4. Praetores; i. e. στρατηγούς, a regular office.

Praeessent is in the past tense because 'creant' is the historical present. It might however have been the present subjunctive. Madv. 382. Obs. 3.

Contentio. Nepos is probably right in making this discussion take place before they left the city, and not, as Herodotus, on the fields of Marathon.

Defenderent, 'keep off;' that is, 'hostes.'

5. Primo quoque tempore, 'that they should take the field as soon as possible.' The phrase occurs in Cicero.

Eorum, as the principal subject of the sentence, is Miltiades: 'suus' would be more regular.

Chap. 5. § 1. Plataeenses. The Plataeans sent the whole force of their state without being invited. They joined on the field of battle, παυδημεί.

Mille with the genitive is rare, and only so used in the nominative and accusative.

2. Auctoritate, 'influence.'

3. Sub radicibus, 'at the foot.' Gr. ὑπώρεια.

Regione non apertissima, 'in very broken ground.'

Namque refers to 'regione non apertissima.'

Arborum tractu, 'the line of trees.'

4. Lacedaemonii. Leaving Sparta immediately after the full moon, they arrived at Athens on the third day, just after the battle was over.

5. Nihil adhuc exstitit, 'nothing has happened up to this time.'

Chap. 6. § 1. Victoriae, genitive after 'praemium.'

Civitatum seems to mean 'popular governments.'

2. Rari et tenues, 'seldom conferred,' 'of slight value.'

Nunc. Supply 'sunt' from 'fuerunt.'

Effusi atque obsoleti, 'lavish and worthless.'

3. Talis honos. The order of the words is unusual. Construe—'Talis *honos tributus* est ut cum in porticu quae Poecile vocatur pugna Mara*thonia depinge*retur in decem' etc.

Poecile, i. e. ποικίλη Στόα, the 'painted Stoa' of Milton. From it the Stoics derived their name. It was painted by Polygnotus and Micon at the order of Cimon about 462 B.C. 'Braccatis illita Medis Porticus' Persius.

Prima poneretur, 'occupied the chief place.'

Committeret, 'gave the signal for engaging.'

4. Largitione. It is not certain to what Nepos refers, perhaps to the misapplication of the Theoric fund in the time of Demosthenes.

Demetrius. He governed the city for ten years (317–307 B.C.) under Cassander; he was an accomplished man and a good ruler. The statues (really 360) erected to him were thrown down on the arrival of Demetrius Poliorcetes.

Chap. 7. § 1. Ut insulas. Herodotus says that Miltiades obtained seventy ships from the Athenians without saying where he was going, and that the object of his expedition was simply money.

Plerasque. There is no trace of his attacking or intending to attack any but Paros.

2. Oratione, 'by argument.'

Vineis. These and the 'testudines' were both sheds for covering the besiegers and the battering-rams; but the 'vineae' were smaller and more portable.

Muros is governed by 'propius.' Madv. 172. Obs. 4.

3. In eo esset ut, 'he was on the point of.'

Continenti, 'mainland,' which could scarcely have been visible from Paros. Ephorus says that the burning took place in Myconus, but Grote rejects his story.

Nescio quo casu, 'by some accident.'

In opinionem, 'each party believed.'

Regis, 'the king of Persia,' called in Greek βασιλεύς.

Datum: sc. 'esse.'

4. Adventaret, 'was on the point of coming.'

Operibus, 'siege works,' including the 'vineae,' &c.

Atque erat profectus, 'as he had started with.'

Magna cum offensione, 'to the great vexation.'

5. Proditionis, 'treachery.' Herodotus says, τῆς Ἀθηναίων ἀπατῆς εἵνεκεν.

Corruptus. Herodotus' account differs entirely from this. He says that Miltiades failed to take the town after a siege of twenty-six days.

Infectis rebus, 'without effecting his purpose,' ἄπρακτος.

5. Vulneribus. Herodotus says that he had received a wound in his thigh while *leaping over* the fence of the temple of Demeter.

Posset, as 'quoniam,' does not take the subjunctive. 'Posset' may be explained as the thought of Stesagoras which induced him to defend his brother.

6. Causa cognita, 'on the trial he was acquitted on the capital charge, but was fined a sum of money, which was fixed at fifty talents (each £243 15s.), the sum which the fleet had cost.' It was the custom at Athens, in those trials where the penalty was not fixed by law, for the accuser to name one penalty, which was often death, and the defendant to assign another. The judges were obliged to choose one or the other. Grote supposes this to have been done in this case.

In praesentia, 'at once.'

In vincla. Herodotus does not mention his imprisonment, and Grote does not believe it.

Chap. 8. § 1. Etsi crimine, 'although the affairs of Paros formed the ground of his accusation.'

Alia causa. There is no authority for this statement.

Paucis omnis. Pisistratus died in 527 B.C., and Hippias his son was expelled in 510 B.C. The death of Miltiades was about 488 B.C.

2. Multum in imperiis, 'having been employed in several commands of importance.'

3. Perpetuam, 'absolute,' opposed to authority delegated for a time only.

Bonitate, 'by his natural goodness of character.'

4. Cum summa, 'not only the greatest courtesy, but also remarkable affability.'

THEMISTOCLES.

Chap. 1. § 1. Neocli: this form of the genitive is common in the earlier writers. Hor. Od. 3. 16, 41 'regnum Alyattei.' Madv. 42. 2.

Atheniensis. Nepos often begins in this way with a title; so Suetonius, de Rhet. 2, L. Plotinus Gallus de hoc.

Huius is governed by 'vitia ineuntis adolescentiae,' 'the excesses of his early youth.'

2. Ordiendus: sc. 'ille.'

Generosus, 'of noble birth.'

Minus esset probatus, 'he incurred the displeasure of.'

3. Non fregit, 'did not dishearten but stimulated him.'

Serviens, 'devoting himself.'

Iudiciis privatis, 'private arbitrations.'

4. Instantibus, 'the present.'

Thucydides, 1. 138 τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής.

Illustraretur, 'he became distinguished.'

Chap. 2. § 1. Capessendae rei publicae, 'in political activity.'

Bello Corcyraeo: there was no war with Corcyra. The advice of Themistocles to build ships was given in the war with Aegina, which lasted 488–481 B.C.

Praetor. Themistocles was archon Eponymus in 481 B.C.

Ferociorem, 'more warlike.'

2. Metallis, the silver mines of Laurium, on the promontory of Sunium.

Largitione magistratuum quotannis interiret. There is no other authority for this statement. Herodotus says, 7, 144, that there was a large sum in hand, (according to Grote, arising from the fines paid on letting the mines,) and that this was about to be distributed among the citizens, ten drachmae to each man, when Themistocles advised its application to ship-building. See Grote 5. 75.

3. Maritimos praedones, a mistake.

In quo, 'by this means.'

4. Persico, the second Persian war, 480 B.C

Nam cum, this sentence is broken into by 'huius enim,' and is not completed.

6. Marathoniam: see Miltiades 4. 5.

Deliberantibus: see on Miltiades 1. 2. The first answer of the Priestess gave them no hope—on approaching a second time they were told:—

Τεῖχος Τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ εὐρύοπα Ζεύς
Μοῦνον ἀπόρθητον τελέθειν, τὸ σὲ τέκνα τ' ἀνήσει.

7. Quo valeret, 'what was the meaning.' There is a similar use in 4. 4.

8. Tali, nearly = 'hoc.' So Dion 8. 3, Datames 6. 8.

Deportant. This removal did not take place till after the battle of Thermopylae.

Arcem, the Acropolis.

Sacra procuranda, 'the care of performing the religious services.'

Chap. 3. § 1. Non paterentur, 'should prevent.' So οὐκ ἐᾶν in Greek.

2. Trecentarum. The real number was 271, of which 100 were Athenian, manned by Plataeans. Grote 5. 109.

Pari proelio discesserant, 'they had left the place of battle without decisive result.'

Superasset, 'should sail round.' 200 Persian ships had been despatched to sail round Euboea, but were wrecked in the passage. The real reason of

their retreat was the doubtful issue of the *second* battle of Artemisium, and the news of the disasters of Thermopylae. Grote 5. 139.

Chap. 4. § 1. Astu, 'the city' Athens. 'Astu' means that part of Athens not comprised in the Acropolis (πόλις) or the harbour.

Accedo with the accusative is not found in the best prose writers.

Nullis: this is not generally used as a substantive except in ablative and genitive singular.

2. Flamma: rather by the *news* of the destruction of the Acropolis. See Herodotus.

Discederent: their intention was to retreat to the Isthmus of Corinth.

Regi, rather, admiral.

3. De servis suis quem = 'servorum suorum eum quem.' 'The most trusty slave he had.' His name was Sicinnus.

Regem, of the Persians. See Miltiades 7. 3.

Suis verbis, 'in the name of Themistocles.'

4. Hoc eo valebat, 'the intention of this was.' See note on 2. 7.

5. Potuerit, the perfect subjunctive, here expresses a distinct historical fact. See Madv. 382. Obs. 1.

Consilio, 'cleverness.'

Chap. 5. § 1. Male rem gesserat, 'had been unsuccessful.'

Ab eodem, by Themistocles.

Gradu depulsus est, 'he was disconcerted.'

Id agi, 'that there was an intention'—namely on the part of the Grecian fleet. It is doubtful whether this intention was serious.

2. Sex mensibus, the real time occupied was four months. Nepos, in Agesilaus, makes it a year. The time of retreat was forty-six days.

Reversus est, 'revertit' is more usual.

3. Victoria, 'est' is omitted to give liveliness to the narrative. See Madv. 479. a.

Tropaeo, 'victory.'

Chap. 6. § 1. Triplex, namely the three harbours of Munychia, Zea, and Piraeus. The work was begun in 480 B.C., when Themistocles was στρατηγός.

Dignitate, 'beauty.'

2. Qua negarent, 'for denying.'

3. Longe alio atque, 'very different from.'

Principatu, the ἡγεμονία or headship of the Greek confederation.

4. Instrui, 'were being marked out.'

5. Ex sacellis constarent: this is an exaggeration. Nepos follows here the authority of Thucydides, but loosely and inaccurately. Thuc. 1. 93 πολλαὶ στῆλαι ἀπὸ σημάτων.

Chap. 7. § 2. Reliqui legati; these were Aristides and Abronichus.

Munitionis, 'the labour of fortification.'

Imperium. This would more probably be 'potestas,' because the kings had the 'imperium' or command in war.

3. Gestus est ei mos, 'his proposal was accepted.'

Praedixit = 'praecipit.'

4. Magistratum senatumque, probably the Ephors and the *γερουσία*—Thuc. 1. 91 *ἐπελθὼν τοῖς Λακεδαιμονίοις.*

Quod is the relative to the sentence 'deos . . . saepsisse.'

Deos publicos, the national gods of the Hellenes.

Patrios, the gods of Attica—penates, the gods of each family.

In eo, 'in so doing.' 'Quicquam' is understood before 'quod.'

5. Oppositum agrees with 'propugnaculum.' Madv. 217. Obs. 2.

Bis, at Marathon and Salamis.

6. Male et iniuste. Nepos follows Thucydides loosely. Themistocles' argument was, that to ensure equality and freedom among the allies all the cities must be fortified or none. Thucydides, loc. cit.

Essent recepturi. This ought to be 'recepturos esse,' or, 'ab iis receptum iri,' representing 'recipietis' in the oratio recta.

Chap. 8. § 1. Miltiades: see Miltiades, c. 8.

Testularum suffragiis, *ὀστρακισμῷ*. By a vote of ostracism one of two political rivals was banished from the state (without disgrace or loss of property) for ten years, that his quarrel might not be dangerous to the constitution. 6000 votes were necessary: see Grote 3. 196. Themistocles was exiled in 471 B.C. (Grote 5. 383.) He had been *previously* accused of receiving bribes from Persia.

2. Eius should be 'suas.'

Lacedaemonii. This was in 466 B.C. The Lacedaemonians wished him to be tried as a Panhellenic criminal before the synod of the allies at Sparta. Grote 5. 381.

Perse, more generally 'rex Persarum:' compare 'regem molossum' below.

3. Hospitium, 'ties of friendship.' This is not true: Thucydides (1, 136) represents Admetus as *ὄντα οὐ φίλον*, because Themistocles had thwarted him in some demand at Athens.

4. In praesentia, 'at the time:' see Miltiades 7. 6.

Tueretur: sc. 'Admetus.'

Caerimonia, 'veneration.'

5. Propinquo, so near the frontiers of Hellas.

Consuleret sibi, 'to take measures for his own safety.'

6. Escendit, 'embarked.' This word is used also for disembarking; Livy

29. 11. 'Ascendit' is more used in Nepos, Alcibiades 4. 3, Hannibal 7. 6: 'navem conscendit' in other writers.

Naxum. The island was in revolt against the confederacy of Delos. It was conquered by the Athenians, and reduced to the position of a tributary subject. Grote 5. 416.

Chap. 9. § 1. Plerosque, namely Ephorus, Deino, Clitarchus, and Heraclides.

Xerxe. He died in 465 B.C.

Artaxerxes, called Longimanus.

2. Graiorum: see preface, 3.

3. Ipse, understand 'caepi.'

Nam cum ... liberatus. These words are not in the original letter quoted by Thucydides, c. 137, but are added by him in explanation.

Circumiretur, that is, Xerxes.

4. Ea refers both to 'annuum ... des' and 'eoque ... patiaris.'

Quas colloqui. In the best writers we find only the accusative neuter of a pronoun or numeral adjective joined to intransitive verbs. Madv. 229.

Chap. 10. § 1. Veniam dedit, 'granted his request.'

Litteris sermonique, 'to the study of the Persian literature and language.'

Commodius, 'better:' so preface, 1.

2. Asiam, the Roman province of Asia Minor.

Magnesiae, on the Maeander, not far from the coast of Ionia.

3. Quinquaginta talenta: see on Miltiades 7. 6.

Opsonium, 'condiment for his bread,' which was always accounted the main nourishment, especially fish. Other historians say that Percote was given to them for bedding and Palaeskepsis for clothing. Themistocles had probably a right to the regal revenue or tribute in these cities. Grote 5. 300.

Oppidum, Magnesia.

Est sepultus, 'was buried,' his bones having been afterwards removed.

4. Multimodis, for 'multis modis,' found in Ennius, Plautus, Terence, and Lucretius.

Venenum. He is said to have died through drinking bull's blood, which is however not poisonous.

5. Memoriae prodidit. Thucydides mentions it only as a report (1. 138), and does not vouch for its truth. Grote 5. 391.

ARISTIDES.

Chap. 1. § 1. Themistocli may be either genitive or dative.

Principatu, 'the first position in the state.'

Obtrectarunt inter se, 'they were rivals,' *διεπολιτεύσαντο*.

2. Quanto antestaret, 'how much more powerful.' For the imperfect see Madv. 383.

Innocentiae, 'integrity,' used especially of blamelessness in money matters.

Abstinentia, 'disinterestedness.'

Quem quidem, 'at least of those whom.' For this construction see Madv. 364. Obs. 2. The accusative after 'audio' in this case is rare.

Iustus, *ὁ δίκαιος*.

Collabefactus. Grote considers the wish of Themistocles to turn Athens from a land into a sea power to have been the cause of their rivalry. 5. 70.

Testula illa, 'by that well-known vote of ostracism:' see Themistocles 8. 1.

3. Cedens, 'as he was retiring from the struggle.'

Scribentem, writing the name of Aristides on the voting tablet. No name was officially proposed for ostracism, any one might be selected.

4. Ignorare, 'did not know,' = 'non nosse.'

Praeter ceteros: jealousy of Aristides' reputation had probably much to do with his ostracism.

5. Quam, more fully 'postquam.' According to Grote 5. 151, Aristides was recalled after the battle of Thermopylae, in the third year of his banishment, on the proposal of Themistocles.

Chap. 2. § 1. Facta est prius. He joined the Athenians for the first time the night before the battle. It is not clear whether Herodotus 8. (79) considers him to have been recalled or not. He slaughtered the Persians on the island of Psyttaleia.

Praetor, *στρατηγός*: see Miltiades 4. 4.

Fusus and interfectus seem to have changed positions. The latter would more properly refer to Mardonius, the former to the army.

2. Summa imperii maritimi. The *ἡγεμονία* of the Grecian confederation. This transfer took place at Byzantium in the year 477 B.C.

3. Intemperantia, 'arrogance.'

Chap. 3. § 1. Sunt collata, 'were paid in.' We do not know the details of the assessment—460 talents would be £106,000.

Id agrees with 'aerarium' the predicate, according to the usual rule in Latin.

Postero tempore, before 449 B.C. The precise date is not known. Grote 5. 464.

2. Cum tantis rebus praefuisset, 'although he had held such important commands.'

Qui, an old form of the ablative, used most commonly in the word 'quicum'='quocum,' also common in Plautus.

3. Collocarentur, 'were given in marriage.' τὰς θυγάτερας ἐξέδωκεν ὁ δῆμος. Aeschines cont. Ctesiphon.

Decessit: in the year 468 B.C.

PAUSANIAS.

Chap. 1. § 1. Varius, 'inconsistent.'

Obrutus, 'obscured.' 'Quantum virides Venus addita Nymphas obruit' Stat.

2. Huius illustrissimum, 'his most illustrious action.'

Mardonius: he was a Persian, (which 'Medus' may signify,) and had married the daughter of Darius, Artozostre.

Manu, 'in action.'

cc milibus. Herodotus says 300,000 without the Grecian auxiliaries, which were 50,000.

Haud ita magna. The number of the Greeks at Plataea was 110,000. Hdt. 9. 30.

3. Plurima miscere, 'to cause great confusion,' συγκυκᾶν.

Epigrammate. The inscription, as given by Thucydides 1. 132, runs,

Ἑλλήνων ἀρχηγὸς ἐπεὶ στρατὸν ὥλεσε Μήδων
Παυσανίας Φοίβῳ μνῆμ' ἀνέθηκε τόδε.

Sententia, 'purport.'

Ergo, 'on account of,' used only in antiquated style, and put after its case. Madv. 173. Obs. 5.

Dedisse, that is, 'se.' These changes of subject are contrary to good usage, *but not* uncommon in Nepos.

4. *Exsculpserunt*, 'erased,' ἐξεκόλαψαν.

Chap. 2. § 2. Maiores res, 'a higher position.'

Gongylum, governed by 'misit,' understood from 'remisit.' Gongylus, an Eretrian exile, was now a subject of Persia, and was governor of a district in Mysia.

Thucydides, I. 128, gives this letter verbatim, as well as Xerxes' reply. They begin in the third person and end in the first.

4. Geri, 'to be done,' *εἰ οὖν τι τούτων ἀρέσκει.*

Certum hominem, 'some one who can be depended upon,' *ἄνδρα πιστόν* Thuc.

Face, for 'fac,' common in Plautus and Terence, also in Catullus.

5. Tam necessariorum, 'so closely connected with him.'

Artabazus. He had been second in command in Boeotia, and is now sent to supersede Megabates in the satrapy of Doskylium.

Ne cui rei parcat, 'to spare no efforts.'

Pollicetur is put in the indicative to add liveliness to the narration.

6. Quo facto, 'in consequence of which.'

Remissus non est. Dorcis was sent in his place, but on his arrival found the hegenony, or leadership, transferred to the Athenians..

Chap. 3. § 1. Post non multo, more usually 'non multo post.'

Sua sponte: he came out as a volunteer in a trireme belonging to Hermione.

Cogitata, 'his designs.'

2. Apparatu regio, 'the state of a Persian king.'

Satellites, *δορύφορον.* Thucydides, from whom these statements are taken, refers them (I. 130) to the time before Pausanias' first recall.

3. Aditum conveniundi, 'audience,' *δυσπρόσοδον αὐτὸν παρεῖχε.*

4. Clava, 'staff,' *σκυτάλη.* The Ephors in Sparta kept a cylindrically shaped piece of wood, of which a counterpart was given to the commander in the field. If an order was to be sent, it was written on writing material rolled round the stick, along the whole length of the stick. When unrolled the writing was illegible, when rolled round a stick of the same size it could easily be read again. The wood and the despatch were both called *σκυτάλη.*

5. In vincula publica, *ἐς τὴν εἱρκτὴν.*

Licet: we should expect 'licebat,' but Nepos has copied servilely the very words of Thucydides.

Regi. Pausanias was not king, but regent (*ἐπίτροπος*) for the young king Pleistarchus.

Neque eo magis, 'but he was not therefore.'

6. Quod: we should expect 'qui vocantur.'

Hilotae, εἱλῶται. The Helots were serfs, 'adscripti glebae,' and could not be sold like slaves. The derivation of the name is uncertain. See Grote 2. 503 foll. The Helots did revolt in the year 464 B.C. Grote 5. 428.

Chap. 4. § 1. Argilius from Argilus in Macedonia. 'An Argilian slave.'

Eique in suspicionem venisset, 'and he suspected.' Miltiades 7. 3.

Vincula, the string tied round the letter, and fastened by a seal.

2. Convenerant, 'had been agreed upon.'

3. Gravitas ... hoc loco, 'the deliberate conduct of the Lacedaemonians under these circumstances.'

Se ipse indicasset, 'he had borne witness against himself.'

4. Hanc iuxta. It is rare to find this preposition after its case. Madv. 469. Obs. 1.

Locum ... sub terra. Nepos has probably misunderstood Thucydides, who says that the Argilian made a kind of double hut in which he hid the Ephors: *σκηνησαμένου διπλῆν διαφράγματι καλύβην εἰς ἣν τῶν ἐφόρων ἐντός τινας ἔκρυψε* (1. 133). Diodorus gives the same account.

5. Causae quid sit, 'what was the reason.'

6. Modo magis perturbatus, 'only the more troubled.'

Tantis rebus, 'in such difficulties,' or, 'in such important intrigues.'

Chap. 5. § 1. In eo esset, 'was on the point of:' see Miltiades 7. 3.

Admoneri, 'that he should receive a warning.'

2. Chalcioicos, 'of the brazen house,' *χαλκίοικος*.

Valvas eius aedis. He did not take refuge in the temple itself but in a small building which formed part of it. He was safe as soon as he was inside the *τέμενος*. Thuc. 134.

3. Dicitur, with the accusative and infinitive, should not be imitated. Nepos follows the Greek servilely.

Magno natu is unusual, but is found in Livy.

Comperit is as it were taken out of the obliqua oratio and put back to the recta: so Miltiades 3, 4 'transportarat,' and Pausanias 2. 5 'pollicetur.'

Imprimis. This story is told by Diodorus and Polyaenus, but not by Thucydides. It is believed by Grote, 5. 369.

5. Eodem. Thuc. 1. 134 *ἐς τὸν Καιάδαν οὗπερ τοὺς κακούργους ἐμβάλλειν.*

Ii should be 'eos.' It is attracted by 'qui.'

Ad supplicium dati is an older form of expression for 'supplicio affecti.' So in Plautus, 'ad mortem dare.'

Procul, 'at a little distance,' *πλησίον*.

Dei Delphici, Apollo. Thucydides, *ὁ θεὸς ὁ ἐν Δελφοῖς*.

CIMON.

Chap. 1. § 1. Usus est, 'experienced.'

Cum pater eius: see on Miltiades 7. 6.

Litem aestimatam, 'the fine determined by the law courts.' The sum was fixed at fifty talents.

Eadem custodia tenebatur. On this subject see Grote 4. 469, note. It is doubtful if Miltiades was imprisoned at all. Cimon neither was nor could be in prison by the Attic law for an unpaid fine of his father; but after his father's death he became liable for the fine, in this sense, that he remained disfranchised (*ἄτιμος*) and excluded from his rights as a citizen until the fine was paid.

2. Germanam: see on preface, 4. The story of his marriage with Elpinice is probably untrue.

3. Callias was not connected with the great family who assumed alternately the names of Callias and Hipponicus.

Ex metallis, of Laurium in Attica.

Egit, 'treated.'

4. Condicionem, 'terms.'

Seque: we must apply 'dixit' from the preceding 'negavit.'

Chap. 2. § 1. Principatum: see Aristides 1. 1.

Prudentiam, 'experience.'

Quum ... tum, 'not only ... but also.'

Plurimum valuit auctoritate, 'had the greatest influence.'

2. Primum is answered by 'iterum' in the next sentence.

Apud flumen Strymona. Nepos apparently confuses two events. The conquest of Eion on the Strymon and the death of the Persian governor Boges was one of the first acts of the new Hellenic Confederation about 476 B.C. The first attempt to found a city on the Strymon was during the blockade of Thasos by Cimon about 464 B.C.

Apud Mycalen. This must refer to the great battle at the river Surymedon, 465 B.C., which was the final blow to the Persian power in Greece.

3. Barbarorum maximam vim, 'a very large body of Persians.'

4. Nonnullae insulae.... defecerant. The first revolt amongst the confederation was that of Naxos in the year 467 B.C. Scyros was certainly taken before 469, probably 470 B.C. Grote 413, n.

Acerbitatem imperii, 'the harshness of the Athenian rule.' Their ἡγεμονία was gradually changed into an ἀρχή.

5. Contumacius, 'with insubordination,' the real reason was that they had been guilty of piracy.

Sessores 'inhabitants,' an unusual meaning.

Thasios. The revolt of Thasos lasted two years, 464–463 B.C., so that 'suo adventu' is an exaggeration.

Opulentia. Their wealth was derived from the gold mines of Mount Pangaeus in Thrace, which were the cause of their quarrel with Athens.

Manubiis. This word signifies money derived from the sale of booty.

Arx ... ornata est. Plutarch says, τῇ ἀκροπόλει τὸν νότιον τεῖχος κατεσκεύασεν. He built the south wall of the Acropolis.

Chap. 3. § 1. Unus maxime: see on Miltiades 1. 1.

Quam. If the demonstrative and the relative are governed by the same preposition, and the same verb is understood in the relative sentence which is expressed in the demonstrative, the preposition may be omitted before the relative. Madv. 323. 6. Obs. 1.

Principes, 'leading men.'

Quod refers to the idea expressed in the sentence: we should expect 'quem,' agreeing with ὀστρακισμόν. See on Themistocles 8. 1.

2. Celerius: this is not exactly true. Cimon asked to be allowed to join his countrymen in the battle of Tanagra, but was refused, 456 B.C.

3. Post annum quintum. Cimon was recalled between the battles of Tanagra and Oenophyta, on the proposal of Pericles.

Hospitio ... utebatur, 'was connected by ties of hospitality,' πρόξενος ἦν. He was expected to help and befriend any Lacedaemonian who came to Athens.

Pacem. The peace was concluded for five years, chiefly through the interest of Cimon, in the year 452 B.C.

4. In oppido Citio, he died during the siege of Citium.

Chap. 4. § 1. In eis: we should expect 'in eis posuerit,' or, 'eis imposuerit.'

Fructus, 'produce.'

2. Offensum fortuito, 'whom he had met by accident.'

3. Invocatos, 'uninvited,' ἀκλήτους. This is an exaggeration; he only shewed this kindness to people of his own 'deme.'

Facere. This is a confusion of two constructions, 'quin faceret nullum *diem praetermit,*' and 'facere nullo die praetermit.'

Nulli, &c., 'his protection, his assistance, his wealth were at the disposal of all.'

Unde efferrentur: compare Aristides 3. 2 'qui efferretur.'

4. Sic se gerendo: we should rather expect 'cum se gereret.'

Acerba, 'lamented.' This word with 'mors' generally means 'untimely'—'mors acerba infantum, immatura iuvenum, naturalis senum.'

LYSANDER.

Chap. 1. § 1. Virtute, 'merit.'

Sexto et vicesimo. The Peloponnesian war began 431 B.C., and the battle of Aegospotami was fought 405 B.C.

Confecisse: sc. 'eum.'

2. Sui brings out the contrast with 'adversariorum.' See Madv. 490.

Immodestia, 'insubordination,' or 'carelessness.'

Dicto audientes, 'obedient.' 'Dicto' is the ablative absolute, and 'imperatoribus' is the dative after 'audio.'

Dispalati is a very unusual word. For an account of the battle see Alcibiades, c. 8.

Dediderunt. The final surrender of Athens took place 404 B.C.

3. Audax, 'unscrupulous.'

Sibi indulsit, 'threw off restraint.'

4. Impotentem, 'excessive.'

Classis, 'potior' is seldom in prose found with a genitive except in the phrase 'potiri rerum.'

5. Decem. They were called δεκαρχίαι.

Aut se illius fore proprium, 'or whom he had devoted to his interests by an oath,' the indicative 'confirmarat' expresses the simple fact.

Chap. 2. § 2. Pervertere, 'destroy.'

3. The end of this chapter is lost. Polyaenus tells us that there was a numerous party devoted to the Athenians, whom Lysander caused to be allured out of their place of safety into the temple of Hercules under the false assurance of an amnesty: when assembled under this pledge they were all put to death. Grote 8. 353.

Chap. 3. § 1. Hi: the Lacedaemonians.

Sustulerunt. The decarchies died out gradually. Some still existed in 395 B.C.

Quo dolore, 'with grief at this.'

Consilia iniit = 'constituit,' and so governs the infinitive 'tollere.'

2. Delphicum: sc. 'oraculum.'

Potuisset: sc. 'corrumpere.'

Quae solveret, 'which he must pay.'

3. Fefellerunt, 'disappointed his expectations.'

4. Accusatus. Grote thinks it untrue that he was tried and acquitted. 9. 333.

Occisus est. 395 B.C.

Quam vere, 'how false was.'

Foret in a better writer would be 'esset.'

Iudicatum, in his recent acquittal.

Scripta, 'composed in such a way.'

Chap. 4. § 1. Praefectus. This was in a second expedition in 403 B.C. See Grote 9. 283.

Perlatum, 'that information had been given.'

Sanctitate, 'conscientiousness.'

Accurate, 'in detail.'

2. Liberaliter, 'courteously.'

Signatum, 'which had been previously sealed.'

Subiecit, 'substituted.'

3. Maximum magistratum = 'summum,' 'the chief magistrates,' i.e. the Ephors.

Cognossent, 'had read,' *ἀνέγνωσαν*.

Imprudens, 'unwittingly.'

ALCIBIADES.

Chap. 1. § 1. For the beginning see Themistocles 1. 1.

Natura is the subject to the sentence: we should expect 'posset' instead of 'possit.' Madv. 383.

Amplissima, 'most eminent.'

Consilii, 'ability.'

Tanta erat, 'so great was the attraction of his delivery and his style.'

3. Cum tempus, 'whenever the occasion demanded.'

Patiens, 'enduring.'

Non minus vita, 'both in his relations with others and in his own style.

of living.' 'Victus' refers to his manner of dress, diet, &c., 'vita' to his general conduct in life.

Temporibus, 'adapted himself most skilfully to circumstances.' Plutarch compares him to the chameleon.

4. Remiserat, the pluperfect, shews that the action was repeated.

Chap. 2. § 1. Pericli: compare Themistocles 1. 1.

Privignus. Pericles was not his stepfather. The grandfather of Alcibiades and Pericles' mother were brother and sister.

Ut refers to all the advantages which have been enumerated in this and the preceding chapter.

Fingere vellet, 'had wished to invent.'

Comminisci, 'imagine.'

Tribueret is the subjunctive because it is the thought of Alcibiades.

Chap. 3. § 1. Auctoritate, 'suggestion.'

Syracūsanis. 415 B.C.

Nicĭă, changed from Nicias.

2. Id cum, 'when preparations were being made for this.'

Deiicerentur. This is not true; they were only mutilated. Grote 7. 228.

Andocidi is the genitive, as Pericli above. He was supposed to have been the originator of the outrage, and gave an account of all he knew about it in the oration de Mysteriis in 400 B.C. See Grote 7. 279.

3. Vis, 'deed of violence.'

4. Hoc, 'this suspicion seemed to centre itself.'

Opera forensi, 'by his assistance given in the law-courts,' a Roman manner of speaking.

Mysteria: the Eleusinian mysteries.

Chap. 4. § 1. Hoc crimine. He was accused in the last *ἐκκλησία*, held before the setting out of the expedition, by Pythonicus, of having caricatured the Eleusinian mysteries.

Compellabatur, 'he was accused.'

Consuetudinem, 'the habitual temper.' Nepos often makes this accusation of fickleness.

Invidiae crimine, 'an accusation founded upon jealousy.'

2. Itaque='et ita.' Compare Cic. pro Cluentis 19 'Ita constitui fortiter esse agendum, itaque feci.'

3. Provinciae, 'the duty with which he was charged;' contracted from providentia.

Trierem, the Greek form of 'triremem.' The ship sent out was the Salaminian, one of the two state triremes. Thucydides 6. 53.

Deportandum, 'to fetch him home.'

4. Erga in the best writers is only used of friendly feeling.

Elidem. This statement rests only on the authority of Nepos, but is very likely true. See Grote 7. 320.

5. Bonis publicatis. The ablative absolute, although with the pf. part. pass., expresses here an action contemporaneous with his condemnation. This use is found in Livy and later writers. Madv. 431. Obs. 2.

Eumolpidae: they were a distinguished priestly family dedicated to the worship of Demeter at Athens and Eleusis. They had judicial power in cases of impiety (ἀσεβεία), but could not pronounce a curse unless ordered to do so by the people.

Se: Alcibiades.

Exemplum, 'a copy.'

7. Perse rege: see on Themistocles 8. 2. The alliance with Tissaphernes the Persian satrap was made at the advice of Alcibiades in the winter of 412–411 B.C., after the failure of the Sicilian expedition.

Deceleam. Alcibiades advised the fortification of this post in 415, but it was not done till 413 B.C.

Ioniam, the cities subject to Athens on the coast of Asia Minor.

Chap. 5. § 1. Cum, 'although.'

Acerrimi, 'most energetic.'

Interficiundi. The Spartans sent a formal command to Astyochus to kill him, who very likely gave him warning of it. Grote 8. 5.

2. Diutius, 'very long.'

Praefectum. He was satrap of Lydia and Caria.

Darii. Nothus, he reigned from 424 to 404 B.C.

3. Praetore, 'general.'

4. Ab exercitu. The army at Samos, discontented with the establishment of an oligarchy at Athens, had constituted themselves a δῆμος, and passed a formal vote to recall Alcibiades. His exile was repealed at Athens on the proposition of Critias, seconded by Theramenes, when the Five Thousand was established in place of the Four Hundred, the 'populi scitum,' mentioned below. Grote 8. 104.

Suffragante, 'with the support of.'

Theramene. He did not arrive at Samos till long afterwards.

Pari imperio is the ablative.

Praeficitur, 'is made commander.'

Simul, 'jointly with.' 'Simul' is generally only used of time.

5. Pacem peterent. This was after the battle of Cyzicus in 410 B.C. *On this occasion* Hippocrates, the secretary to the late admiral Mindarus, sent

home the despatch. Ἔρρει τὰ καλά. Μίνδαρος ἀπεσσούα· πεινῶντι τῶνδρες· ἀπορέομες τι χρῇ δρᾷν. 'All honour and advantage is gone from us; Mindarus is slain; the men are starving; we are in straits what to do.' We may read τὰ κᾶλα = our timbers.

Victi. Nepos employs a tone of vague exaggeration. The chief battles won were those of Cynossema, Abydos, and Cyzicus—Chalcedon and Byzantium were taken.

6. Consilio, 'prudent conduct.'

7. Praeda onusti, the contributions from the cities who had previously revolted from Athens.

Venerunt. Alcibiades returned to Athens on the 25th of Thargelion (end of May), 407 B.C.

Chap. 6. § 1. Exspectatio, 'impatience.' Nepos' account of Alcibiades' reception is not true. See Grote 8. 197. The enthusiasm for him was not expressed until his arrival at Athens, and his appearance before the βουλὴ and ἐκκλησία.

2. Opera: see above, 4. 7.

Amissum, found in this passage only for 'amissionem.'

4. Astu: see Themistocles 4. 1.

Casu, dative.

Sacrilegii, the violation of the mysteries.

5. Resacrare, 'to free him from the curse.'

Chap. 7. § 1. Thrasybulus. Xenophon says that Aristocrates and Adimantus were appointed κατὰ γῆν στρατηγοί.

Apud Cymen. He demanded an unauthorized contribution from the citizens, and upon their refusal attacked the city.

Minus ex sententia, 'he had failed in his purpose.'

Recidit. The cause of his being superseded was the defeat of Antiochus his pilot at Notium, his failing to obtain the assistance of the Persians, and conduct at Cyme. On this subject see the remarks of Grote 8. 213.

3. Magistratum, 'his command.'

Alium. Ten generals were appointed, of whom Conon was the chief.

4. Pactyen, a town of the Thracian Chersonesus, on the coast of the Propontis.

Primus Graecae, 'first from any Grecian state:' but see Miltiades 2. 1.

Chap. 8. § 1. Neque tamen, 'but yet he could not forget his love for his country.'

Praetor. Philocles was στρατηγὸς, Lysander ναύαρχος.

Duceret, 'protract.'

Ipsis implies 'him' and 'his.'

Erat super = 'supererat.'

This offer of Alcibiades does not correspond with the account of Xenophon, and Grote does not think it likely that Alcibiades would have offered to attack with a Thracian force Lysander, who was on the other side of the Hellespont. 8. 296.

Praesente vulgo, 'made propositions in the presence of the common soldiers.'

Spondet, 'he answers for it.'

3. Deducere, 'induce.'

Conflicturum: sc. 'Lysandrum.'

4. Se unum, 'that he would have to bear the whole blame of the failure.'

5. Immodestia, 'insubordination.' Lysander 1. 2.

6. Rei gerendae, 'for action.'

Eoque impetu, 'and by that blow put the finishing stroke to the whole war.'

Chap. 9. § 1. Threciam. Alcibiades went directly to Bithynia.

Fortunam = 'pecuniam.'

3. Tutum: sc. 'esse.'

Humanitate, 'amiability.'

Grynium is scarcely likely to have been Gryneum in Lydia.

Castrum, 'fort.'

Quinquagena, 'fifty every year.'

Omni ferebatur, 'he devoted all his thoughts.'

5. Rege: Artaxerxes Mnemon, who had just succeeded Darius Nothus.

Conveniundi, 'of an interview with him.'

Cyrum. He was at this time satrap of Lydia, Phrygia, and Cappadocia, and commander of the troops which mustered in the plain of the Castolus.

Bellum parare: this was the expedition of the ten thousand Greeks, the famous *ἀνάβασις*.

Chap. 10. § 1. Tyranni. These 'thirty tyrants' formed the oligarchal government established by Lysander at Athens, corresponding to the decarchies in the other cities. Grote thinks that Alcibiades' death was not due to them, but to the combined influence of Agis, king of Sparta, and Cyrus.

Certos, 'trustworthy.'

2. Accuratius, 'more decidedly.'

Renuntiat, 'he declares the alliance between the king and the Lacedaemonians to be at an end.' The alliance is mentioned, 4. 7.

3. *Non tulit*, 'would not allow.'

4. Quiescebat, 'was sleeping.'

5. Eripuit, 'tore from its sheath.'

Quod in praesentia, 'the clothes which he had at hand.'

6. Eiectis. He seems to have damped the fire by adding fresh fuel.

Mulier. Her name was Timandra.

Sic. Alcibiades was at least forty-five years old in 404 B.C.

Chap. 11. § 1. Gravissimis, 'of great authority.'

Thucydides only praises his abilities as a general, and not his moral character.

Theopompus lived 378–304 B.C. He wrote, amongst other works, 'Ιστόριαι Ἑλληνικαί, or Grecian History from 411 to 394 B.C., the Battle of Cnidus.

Aliquanto, 'considerably.'

Natus: we must supply 'fuit' from the previous clause.

Timaeus lived 352–256 B.C. He wrote the history of Sicily from the earliest times to 264 B.C.

Maledicentissimi, 'very much given to abuse.'

2 Dignitate, magnificence.

3. Studiis inservisse, 'devoted himself to these pursuits.'

4. Patientia, 'endurance.'

Duritiae, 'hardiness.'

Parsimonia, 'simplicity of life and dress.' Victus refers to his personal habits, cultus to his surroundings.

Rebus veneris, 'lust.'

6. Princeps, 'first.'

Ordiamur, 'let us go on to describe.'

THRASYBULUS.

Chap. 1. § 1. Virtus, 'merit.'

Dubito an, 'I think.'

3. Nobilitate, 'in reputation.'

Ille nullam rem. Alcibiades did much without Thrasybulus, and was a much greater general.

Quae ille, 'for all which by some innate good fortune he got the credit.'

4. Quod in *proelii*, 'for in the struggle of the fight the event depends

less on the ability of the general than on the strength and energy of the combatants.'

Hic, 'in this.'

5. Praepositi. The thirty so-called tyrants formed the oligarchal government established at Athens by Lysander after the battle of Aegospotami in 404 B.C.

Parserat, an old form for 'pepercerat.'

Solus. His companions were Anytus and Archinus.

Chap. 2. § 1. Phylen. This place, still called Fili, stands on a steep rock commanding the pass across Mount Parnes, on the road from Athens to Thebes, about fifteen miles from Athens.

Plus habuit. The number is variously stated at 30, 60, 70, and 100.

Actaeorum, poetical for 'Atheniensium.'

Robur, 'support.'

2. Contemptus est. The thirty tyrants were prevented from attacking Phyle by a fall of snow. Grote 8. 363.

5. Hinc, 'after leaving Phyle.'

Munychiam. This harbour was more easily defended than the larger space of Piraeus. See Grote 8. 367 ff.

Bis. There was only one attack, in which Critias was killed.

6. Prudentia, 'discretion.'

Quisquam. Thrasybulus, for strategical reasons, waited for his enemies to begin the attack. See Grote l. c.

Iacentem, 'slain.'

Chap. 3. § 1. Hoc deiecto, 'after his fall.'

Atticis. The Athenian oligarchy in the town: we should have expected 'Atheniensibus.'

Fecit pacem. Pausanias did not make peace directly, but both sides sent ambassadors to Sparta, who sent fifteen commissioners to arrange the terms of a treaty. Grote 8. 381.

Decem. These ten were established instead of the thirty after their defeat, one was taken from each tribe.

Praetores in Nepos generally means *στρατηγοί*, but here only 'chief magistrates.' The eleven (*οἱ ἕνδεκα*), the public executioners, were also excepted from the amnesty.

2. Praeclarum, 'is greatly to the honour of.'

Illi = 'Athenienses.'

Oblivionis, Gr. *ἀμνηστίας*.

Chap. 4. *§ 1.* Huic. Grote says that a crown was given to each of the *defenders of Phyle*, and 1000 drachmae for a common sacrifice. 7 425.

Expresserat, 'extorted,' can only apply to 'vim.'

2. Pittacus lived about 600 B.C. He was lawgiver and governor of Mitylene.

Septem sapientum. The number and names of these are very differently given. See Grote 4. 126 ff.

Animi aequitatem, 'contentedness.'

Voluntatem, 'good will.'

Propria, 'secure.'

4. Sequenti tempore. 389 B.C.

Ciliciam. He met with his death at Aspendus in Pamphylia. Grote 9. 509.

CONON.

Chap. 1. § 1. Accessit ad rem, 'began his public career.' He is first heard of as commanding at Naupactus in 413 B.C.

Insulis praefuit. This can only refer to his driving out the Spartan harmosts from the islands after the battle of Cnidus in 324 B.C.

Potestate, 'office.'

Pheras, in Messenia, near the sea coast, now called Kalamata. It is generally spelt Pharae. Conon attacked it in 393 B.C.

Coloniam, in the Roman sense. It was not a Grecian colony (ἀποικία), but a conquered town, in the possession of Spartan citizens.

2. Aegos flumen: compare Lysander 1, Alcibiades 8. This battle was in 405 B.C.

Afuit. Conon was present at the battle, but got safely away to Evagoras, prince of Cyprus, with whom he remained seven years, 405-398 B.C.

Diligens, 'careful.'

Chap. 2. § 1. Rebus afflictis, 'after their defeat.'

Quaesivit. This is not true. He remained at Cyprus because he was ashamed of returning to Athens after his defeat at Aegospotami.

Contulit se. Conon collected a Phoenician and Cilician fleet for the service of the king in 398, but was not joined by Pharnabazus till 394 B.C.

Satrapem. Pharnabazus was satrap of Phrygia, Tissaphernes of Lydia and Ionia.

2. Societate. This is referred to in Alcibiades 10. 2.

Agesilaum, king of Sparta.

Qui ex intimis, 'who having been one of the king's trusted ministers.'

Hunc adversus. Agesilaus was sent into Asia in 396, and Tissaphernes was ordered to resist him, but in consequence of his inefficiency and the intrigues of Parysatis he was beheaded in 295 B.C. Conon never commanded against him.

Habitus est, 'was considered.'

3. Neque vero non, 'and in fact.'

4. Bellum indixerant. Agesilaus was recalled in 394 B.C.

Praefectos, 'governors.'

Chap. 3. § 1. Officio, 'allegiance.'

Cyrum fratrem. Killed at Cunaxa 401 B.C. Parysatis was probably jealous against Tissaphernes because he had been the cause of the defeat of her favourite son.

2. Chiliarchum, probably the commander of the thousand δορύφοροι or body-guard.

Secundum gradum, 'the second place in the government.'

Ostendit, 'declares.'

Sine hoc; without first communicating with the chiliarch.

3. Nulla mora est, 'there is nothing to prevent it.'

Cogitas: sc. 'agere.'

Venerari, 'do reverence,' bend down and kiss the ground.

Illi, the Greeks.

Per me editis mandatis, 'by making known the object of your mission through me.'

4. Opprobrio: this word is not found in good prose writers.

Chap. 4. § 1. Huic: sc. 'tradere.'

Scripta, 'in waiting.'

Cognitis, 'having been read:' see Lysander 4. 3.

Iusserit: sc. 'Cononem.'

Sui esse consilii, 'within his province.'

2. Hinc, 'from the capital.' Conon had probably collected the fleet before he went to Persia.

3. Rem administrant, 'they made their preparations.'

4. Cnidum: this battle was fought in 394 B.C.

Liberatae. Athens had been freed by Thrasybulus in 403 B.C. Conon and Pharnabazus overthrew in many towns the harmosts which had been established by Lysander.

5. Muros. The two walls from Athens to Piraeus were rebuilt 393 *B.C.*

Chap. 5. § 1. Neque tamen ea, 'but yet it was patriotic and praiseworthy that.'

2. Graecae civitatis, 'of the Graecian name:' compare Alcibiades 7. 4.

Aeolia, generally Aeolis, the Aeolic and Ionic colonies on the coast of Asia Minor.

3. Tiribazus was satrap of Lydia, Caria, and Ionia, he succeeded Tithraustes, who succeeded Tissaphernes.

Evocavit, 'invited.'

4. Dinon was father of Clitarchus, who wrote an account of Alexander the Great's expedition. He wrote a history of Persia. Grote believes that Conon escaped and lived at Cyprus with Evagoras, where he died about 390 B.C.

DION.

Chap. 1. § 1. Utraque tyrannide Di = 'tyrannide utriusque Dionysii.'

Regnum, 'dominion.'

2. Artes, 'accomplishments.'

Corporis, 'of person.'

3. Intimus, 'an intimate friend.'

Mores, 'character.'

Necessitudinem, 'relationship.'

Suorum, 'his family.'

Aderat, 'he assisted him.'

4. Illustriores, 'of more than ordinary distinction.'

Crudelissimum nomen, 'reputation for extreme cruelty.'

5. Ut: we must understand 'ita' before 'suspexerunt.'

Chap. 2. § 1. Indulgeret, 'shewed him favour.'

2. Platonem. He had gone to Sicily to see Mount Aetna in 387 B.C.

Accerseret, another form of 'arcesso.'

Ambitione, 'splendour.'

3. Iussisset: sc. 'Dionysius.' This change of subject is unusual.

Rediit. He returned to Syracuse in 367 B.C., just after the death of the elder Dionysius.

4. Gravi is the predicate—'as the disease with which he struggled became severe.'

Maiori ... periculo, ablative: we should expect 'in.'

Quod putabat is the remark of Nepos, and therefore in the indicative.

Agendi, 'of speaking with him.'

Soporem, 'sleeping potion.' Cp. Tibull. 4. 4, 9—

'Sancte veni tecumque feros quicunque sopores.
Quicunque et cantus corpora fessa levant.'

Dionysius died of fever, and this story is probably untrue.

Chap. 3. § 2. Philistum, a great historian, whose works have been lost. He imitated but was inferior to Thucydides. Cicero says of him, ad. Q. Fr. II. 13 'capitalis, creber, acutus, brevis, paene pusillus Thucydides.' Quintilian, Inst. Or. 10. 1. § 74 'imitator Thucydidis et ut multo infirmior ita aliquatenus lucidior.' He was a flatterer of the Dionysian dynasty, and lived 435–356 B.C. He had been banished to Thurii by Dionysius the elder.

Historicis Graecis. Nepos' whole work was called 'de Viris Illustribus,' and was probably divided into sixteen books, of which the eleventh was 'de historicis Graecis' and the twelfth 'de historicis Latinis.' See Introduction.

3. Libertatem. Dionysius' intention was to convert the government of Syracuse into a limited monarchy. Dion had previously persuaded him to do this, but he was prevented by the unseasonable severity of Plato. See Grote II. 102 foll.

Voluntate, 'policy,' = Gr. *προαίρεσις*.

Aliquanto, 'considerably.'

Chap. 4. § 1. Triremem dedit. Dionysius had intercepted a letter of Dion's to the Carthaginian commander in Sicily. He invited Dion into the Acropolis, led him unsuspectingly down to the harbour, where there was a boat ready for starting, charged him with treason, pressed him on board, and told the rowers to take him to Italy. Grote II. 108.

2. Odio hominis, 'from personal hatred.' Plutarch's account is that Dionysius at first remitted Dion's property to Greece, but afterwards confiscated it, and that it was not till after this and the following outrages that Dion thought of employing force. See Grote loc. cit.

3. Alii. He was called Timocrates.

Indulgendo, 'by indugence.'

5. Commutatum: the change of life enjoined by his father on his return.

Illuc, 'to my subject.'

Chap. 5. § 1. Heraclides had been commander of the mercenary *troops, and was exiled* 361 B.C.

2. *Multorum* annorum refers to his father's government as well as his

own. Dionysius the younger had now reigned ten years. Dionysius the elder reigned thirty-eight, 'the head of a long-established government.'

Pauci. 800 soldiers were collected at Zacynthus at Midsummer 357 B.C.

3. Maximo animo, 'with the greatest courage.'

Duabus. His squadron consisted of five merchant-men, two of them vessels of thirty oars.

Attigerat. He landed at Heraclea Minoa. He then heard that Philistus was watching the coast of Italy, and that Dionysius had left Syracuse.

4. Benevolentia, 'the good-will of the citizens.'

5. Iis ipsis: sc. 'copiis.'

Regios spiritus, 'the pride of the despotic party.'

6. Arcem et insulam, the citadel and island of Ortygia.

Pactionibus. Dionysius offered to retire to Italy if he might enjoy the revenues of Gyasta, a fertile district near Syracuse. The offer was rejected, and Dionysius fled to Locri, leaving his eldest son Apollocrates behind. Nipperdey thinks that some account of this is lost from the end of the fifth chapter.

Chap. 6. § 1. Est adorta: see Thrasybulus 2. 5.

2. Parens, 'the heaviest wound a father could receive.'

3. Optimates. Dion rather was supported by the nobles and Heraclides by the common people. Grote II. 141.

Consensu. Heraclides was appointed admiral by Dion.

4. Non posse. Iliad. 2. 304 *οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω.*

5. Interficiundum. The death of Heraclides did not take place till after the banishment of Dion to Leontini, his second return, and other events of importance, which have been possibly lost from the narrative of Nepos.

Chap. 7. § 2. Quotidiani sumptus: the expenses of pay and largesses to the soldiers.

Id eiusmodi. His conduct was of such a nature, that in proportion as he gained the favour of the soldiers (by bribes) he lost that of the nobles (by extortion).

3. Male audiendi, 'to be badly spoken of.'

Dictitabat, 'called him.'

Chap. 8. § 1. Evaderent: here the object of 'sedaret' is the subject of 'evaderent.'

Callicrates. The name was really Calippus. 'He had been his companion in exile at Athens, had accompanied him to Sicily, and entered Syracuse at his side.' Grote.

Religione, 'conscience.'

2. Offensionem, 'estrangement.'

Quod: sc. 'periculum.'

Qui, 'that he should.'

Quem si, 'if he should find anybody suited to his purpose.'

3. Excepit has partes, 'undertook to play this part,' a theatrical term.

Convenit, 'has an interview with.'

Coniuratione confirmat, 'strengthens their purpose by a mutual oath.'

4. Multis consciis, ablative absolute.

Quae, 'because.'

Conveniunt: sc. 'eum cuius.'

Sed: 'ait' must be supplied from 'negat.'

5. Deducunt, 'one of the most solemn and terrific oaths recognized in Grecian religion: going into the sacred grove of Demeter and Persephone, touching the purple robe of the goddess, and taking in his hand a lighted torch.' Grote II. 175.

Religione, 'by this solemn rite.'

Chap. 9. § 1. Hac mente: see Conon 4. 4.

Die festo, the Koreia, 'the festival of these very two goddesses in whose name and presence Kalippus had forsworn.' Grote.

Conventu, 'public throng.'

Domum, of Dion.

2. Agitari, 'to be rowed about.'

3. Eant: on the omission of 'ut' see note on Miltiades 1. 4.

Conveniundi eius, 'of an interview with him.'

Viderentur, the historical present, can be followed either by the present or imperfect.

4. Notitiam, 'their being well known,' a rare usage.

5. The order is involved: construe—'His cuivis facile intellectu fuit sicut ante saepe dictum est quam invisa sit singularis potentia [despotism] et miseranda (sit) vita (eorum) qui se metui quam amari malunt.'

Ante saepe refers to the lost books.

Illi ipsi custodes may refer to 'custodiis saepit,' the guards with which Calippus surrounded the house, or may be suggested by 'metui,' the guards with which Dion surrounded himself; the *δορυφόροι* who were indispensable to a *τύραννος*.

6. Propria fuissent voluntate, 'if their affection had been devoted to *him.*'

Gladium, 'a short sword of the Laconian sort and of peculiar workmanship.' Grote.

Chap. 10. § 2. Praedicabant, 'proclaimed him,' properly used of heralds.

Sic belongs to 'successerat.'

Acherunte, 'the grave,' from Acheruns, a less usual form of Acheron.

Possent, for 'potuissent.' See Madv. 347. Obs. 2, and note on Themistocles 4. 3.

Donatus est. As Calippus reigned at Syracuse for more than a year after this, Grote thinks this statement untrue. 11. 181.

Diem obiit. 353 B.C.

IPHICRATES.

Chap. 1. § 1. Disciplina militari, 'knowledge of the art of war.'

Maioribus natu, 'those of earlier generations.'

3. Pedestria, 'of the infantry.'

4. Peltam was a light shield in the shape of a half-moon, the 'parma' was a round, heavier shield.

Postea: πελτασταί existed long before Iphicrates.

Modum, 'the length.'

Loricarum: we must supply 'mutavit' from the beginning of the previous sentence.

Sertis, 'chain-armour.'

Quo facto, 'by this means.'

Curavit, 'provided.'

Chap. 2. § 1. Gessit. Nepos has confused the chronological order. The exploits of Iphicrates in Thrace took place 389–387 B.C., his command at Corinth 393–390 B.C.

Seuthes is mentioned in Alcibiades 8. 3.

2. Singuli, 'in their several positions.'

3. Moram, 'a regiment.'

Iterum, 'a second time;' this is untrue.

4. Artaxerxes Mnemon.

Voluit: this Aegyptian expedition was 377–374 B.C.

Fabiani, after Fabius Cunctator, who commanded in the second Punic war.

5. Impetus. The march of Epaminondas against Sparta was in 368 B.C. The credit of defending Sparta is given in Agesilaus 6. 1 to Agesilaus.

Chap. 3. § 1. Imperatoria forma, 'commanding appearance.'

2. Remissus, 'indolent:' patiens, 'hardy.'

Amyntae, father of Philip and grandfather of Alexander the Great.

Opibus, 'assistance.' Iphicrates was then (368 B.C.) commanding an Athenian force in Thrace.

3. Causam capitis dixit, 'defended himself on a capital charge;' in 355 B.C.

4. Coti, 'of Cotys:' this genitive is from the Latin form 'Cotus:' see Madv. § 33. Obs. 3.

CHABRIAS.

Chap. 1. § 1. On the beginning see Themistocles 1. 1.

Elucet. Nepos entirely omits the chief exploit of Chabrias, the naval victory at Naxos, 376 B.C.

Fecit. 369 B.C.

2. Agesilaum: there is no verb to govern this accusative. Nepos intended to write 'perterruit,' but changed the form of the sentence: others read 'fidente summo duce Agesilao.'

Obnixo genu scuto, 'resting the shield against the knee.' 'Genu' is dative. They knelt on their right knee, and rested the shield against the left so as to cover the whole body.

Id novum, 'this new device.'

3. Artifices, 'performers in public.'

Chap. 2. § 1. Nepos has again confused the chronology. The expedition to Cyprus was in 388 B.C., the first expedition to Egypt in 377 B.C., the second, in conjunction with Agesilaus, in 361 B.C.

Sua sponte, 'on his own account,' as 'Condottiere.'

3. Artaxerxe Mnemon.

Magnas praedas, 'great advantage:' see Agesilaus 6. 8.

Chap. 3. § 1. Cum, 'in alliance with.'

Rediit. Chabrias was recalled from his first expedition to Egypt, but not from the second.

3. Intuuntur, from 'intuor,' an old form of 'intueor.'

4. Fecerunt idem. This is refuted by Grote.

Chap. 4. § 1. Periit. 357 B.C.

Bello sociali, the revolt of Chios, Rhodes, Byzantium and other allies against Athens 357–355 B.C. See Iphicrates 3. 3.

2. Iubet depends on 'dum.'

Rostro, 'by the beak of an enemy's ship.'

3. Suberat, 'was close at hand.'

Quae exciperet, 'to pick up.'

TIMOTHEUS.

Chap. 1. § 1. On the beginning see Themistocles 1. 1.

Virtutibus, 'deeds of valour.'

2. Subegit. 364 B.C. The chronology of Nepos is very inaccurate, as we have before seen.

Cepit. 365 B.C.

Oppugnando. Samos was taken and plundered by Pericles in 440 B.C., during the Peloponnesian war.

Praedae. This is an exaggeration; the expedition probably took place in 364 B.C.

Liberavit. 364 B.C.

3. Ariobarzani. He was satrap of Phrygia, and had revolted against the king of Persia 366 B.C.

Laco, Agesilaus.

Chap. 2. § 1. These events took place in 375 B.C., ten years before those previously related.

Mare illud: we should expect the dative after 'adiacent.'

2. Principatum, 'supremacy;' the Athenians had lost it after the Peloponnesian war, 404 B.C.

Legibus, 'conditions.'

Tum primum. Altars sacred to Peace had existed before, but in celebration of this treaty yearly sacrifices were instituted to her.

3. Huic uni = 'nulli alii.'

Chap. 3. § 1. Defecerat Samus. Samos had not revolted, but was being blockaded by the revolted allies.

Cui oppositus. Chares was sent, not against Philip, but to reduce Byzantium.

2. Usu, 'experience.'

3. Suppresserunt, 'stopped.'

4. Temeraria usus ratione, 'with inconsiderate rashness.'

Publice, 'officially.'

5. Acer, 'passionate.'

Adversarius, 'fond of opposition.'

Etiam potentiae, 'even their power was made the ground of accusation;' 'potentiae' is nominative plural, and refers to Timotheus and Iphicrates.

Chap. 4. § 1. Mortem. He died 359 B.C., soon after his condemnation.

Multae, dative.

2. Adolescentulus, 'a young man;' he was then about forty years old. 'Adolescentia' lasted from 17 to 40 B.C., but there is no reason here for the diminutive.

3. De fama: if condemned he would have become ἄτιμος.

5. Maximique consilii, 'and of the greatest prudence.'

6. Quorum nisi ratio, 'unless the manner in which they happened is explained, the facts themselves cannot be made clear.'

DATAMES.

Chap 1. § 1. Scythissâ, proper name.

Primum, 'at first.'

Artaxerxen: sc. 'Mnemon.' Reigned 405–362 B.C.

Manu: see Pausanias 1. 2.

Multis locis, 'on many occasions.'

2. Fungens, found with the accusative in 'the older poets and some few prose writers.' Madv. § 265. Obs. 2.

Cadusios: they lived on the S.W. shores of the Caspian. This war occurred 382 B.C.

Magni fuit, 'his assistance was of great importance.'

Chap. 2. § 2. Erat, 'there lived.'

Dynastes, 'prince.'

Ortus a, 'descended from,' expresses a distant relationship. Madv. § 269 Obs.

Patroclo. Homer, Il. 5. 576, says he was killed by Menelaus.

Dicto audiens: cp. Lysander 1. 2.

3. Eique rei praefecit, 'entrusted that business to.'

Ex fratre et sorore, 'their father and mother were brother and sister:' they were first cousins: cp. § 4.

Ut: 'si' is more usual.

Praesidio: cp. Themistocles 8. 5.

4. Monuit='admonuit.'

5. Praefecto, 'satrap:' Conon 2. 4. Ariobarzanes was satrap of Phrygia, Autophradates of Lydia and Ionia.

Nihilo segnius, 'with undiminished energy.'

Thuyn. The Greek *θοῦς θοῦνος* makes the accusative *θοῦν* and *θοῦνα*. Nepos uses the accusative Thuyn and Thuym (c. 3. 3) and Thuynem (c. 3. 2).

Chap. 3. § 1. Facie, 'appearance.'

Niger, 'swarthy.'

Aureis belongs to both substantives.

Regio, Thuys had called himself king.

2. Ipse ... circumdatus... gerens is the nominative to 'texit' and 'ornavit' which precede, 'while he himself was clothed.'

Agresti duplici amiculo, 'the thick double cloak of a peasant.'

3. Novitatem ornatus, 'the strangeness of the costume.'

4. Accredidit, 'bring himself to believe it.'

Admitti: sc. 'Thuyn et Datamen.'

5. Misit. 379 B.C.

Tithrauste, mentioned in connection with Pharnabazus. Conon 3. 2.

Imperio, 'authority.'

Chap. 4. § 1. Hic, 'at this time.'

Quae gens iacet, 'a tribe which is situated.'

2. Saltuosam, 'mountainous.'

Portarentur, 'should have been brought.'

3. Quamvis magno, 'ever so great.'

4. Hac: sc. 'nave.'

Speculatur, 'whilst he is considering the truth.'

Pisidas lived to the west of Aspis. He hired them as mercenaries.

5. Ferentem, 'hastening,' participle of deponent 'ferri.'

Chap. 5. § 1. Convenit, 'met:' sc. 'eos qui.'

2. Excepit, 'incurred.'

Consenserunt, 'conspired.'

3. Datami, genitive.

Perscripta ei mittit, 'informs him of in a letter.'

4. Consuetudinem regiam, 'the habit of kings.'

Quorum ductu, 'whose command they hear has been unsuccessful.'

Quibus rex, 'by whom the king was chiefly influenced.'

5. Cognitis, 'having read.'

Fide, 'honesty.'

6. Qua voluntate esset, 'how he was disposed.'

Chap. 6. § 1. Haec, 'these preparations.'

Non ita cum = 'cum non ita:' cp. Pausanias 2. 5.

De male re gesta, 'of the reverse.'

2. Iis locis, 'in such a position.'

Manum . . . expeditam, 'his troops ready.'

3. Praefectus, 'in command of.'

Si in turbam exisset, 'if it became known in the army.'

4. Omnes . . . sequi, governed by 'par esse.'

6. Composito = 'ex composito,' 'by agreement.'

7. Reliquos, 'the rest of the Pisidians,' some had been killed by deserters.

8. Perculit, 'crushed.'

Cogitatum, 'designed.'

Cogitatum, 'stratagem.'

Chap. 7. § 1. Tamen, 'notwithstanding.'

Maximo natu: see Pausanias 5. 3.

3. Quin ancipitibus, 'without being attacked in a dangerous sition.' 'Anceps locus' admits of an attack on both sides. See Themisto 3. 3.

Eo: sc. 'loco.' Vellet: sc. 'adversarius.'

Chap. 8. § 1. Quam: supply 'potius.'

Tam diu, 'so long,' intelligible in English but unusual in Latin.

2. Barbarorum includes all who were not Greeks.

Cardacas were a body of standing infantry, hereditary like the Turk Janissaries.

3. Consistebat, 'rested.'

Huius: sc. 'Autophradates.'

Hominum mille: cp. Miltiades 5. 1.

4. Callide cogitanti, 'full of skilful stratagems.'

5. Hortatus est, 'he advised him to conclude peace and friendship w himself (Autophradates) that he might have an opportunity of becomi reconciled with the king.' The use of 'hortor' with the accusative is genera limited to a neuter pronoun. Madv. § 228. c.

6. Quam: 'gratiam.'

Chap. 9. *§ 2.* Inimici, *their* enemies.

3. In quo itinere, 'on the road where.'

Ornatu vestituque militari, 'with the equipment and dress of a common soldier.'

4. Insidiatores, 'assassins.'

Vidissent: 'facere.'

5. Concurrentes, 'running towards him.'

Animum advertit = 'animadvertit.'

Chap. 10. § 1. Captus, est, 'was overcome.'

Mithridates is probably mentioned before, 4. 5.

Ei: Mithridati: we should expect 'sibi.'

Fidem, 'promise.'

2. Hanc: 'dextram.' The Greeks spoke of δεξιὰν πέμπειν, but it is doubtful whether the pressure of the hand was given by proxy, or whether a symbolical hand of gold or silver was sent.

Absens, 'without a personal meeting.'

Quarum, governed by 'partim,' as is not uncommon.

3. Infinitum, 'implacable.'

Absens, 'at a distance.'

Susceperant should be 'suscepissent:' cp. Pausanias 2. 5.

Chap. 11. § 1. Id, 'that idea,' that he was an enemy of the king.

Cum ipso rege: before it is said 'regis provincias vexat,' which were governed by satraps.

Quo conveniretur, 'for the rendezvous:' 'quo' is an adverb.

2. Ante aliquot dies: we should expect 'aliquot ante diebus.'

Utrique should be 'uterque,' as only two persons are spoken of.

3. Suspicionem, that he was going to his own men for assistance.

4. Telum, 'a sword:' there were several.

Qui erat in conspectu; a remark of Nepos.

5. Consilio: see Themistocles 4. 5.

EPAMINONDAS.

Chap. 1. § 1. Epaminondas: see on Themistocles 1. 1.

Ad suos referant, 'measure by the standard of their own.'

Leviora, 'somewhat trivial.'

Fuisse: 'leviora.'

2. Abesse a principis persona, 'is inconsistent with the character of a *great man*.' *For 'princeps'* see Themistocles 8. 3.

3. Exprimere imaginem, 'to portray.'

Consuetudinis, 'habitual principles.'

Pertineat, 'may serve.'

Eam refers both to 'consuetudinem' and 'istam.'

4. Disciplinis, 'method of instruction.'

Chap 2. § 1. Natus: 'est' is omitted: see Themistocles 5. 3.

Pauper iam, 'he inherited the poverty which had been the lot of his ancestors.'

Pervulgata. We read of Damon chiefly in the Dialogues of Plato, he was pupil of Lamprus, and the intimate friend of Pericles.

2. Lysim. He had been driven out of Italy, and had taken refuge at Thebes.

Tristem ac severum, 'severe and strict.'

Doctrinis, 'various kinds of learning.'

Artibus, 'accomplishments.'

3. Ad, 'measured by.'

Erant is attracted as it were into the past tense by 'utique olim.'

4. Servivit, 'study to obtain.'

Illam, 'he thought that one was *necessary* for athletes, the other *useful* in war.'

5. Ad eum finem, 'to such an extent that standing up he could clasp his antagonist and prove his match.'

Chap. 3. § 1. Temporibus, 'circumstances.'

2. Continens, 'full of self-command.'

In primis, 'remarkable for keeping secrets.'

3. De re publica, 'about politics.'

4. Caruerit, 'made no use of.'

Idem, 'but at the same time.'

Usus est: 'amicorum facultatibus.'

5. Nubilis: 'esset.'

Pro facultatibus, 'in proportion to their means.'

6. Fecerat, 'had made up.'

Ipsi, nominative.

Ea res, 'that assistance.'

Chap. 4. § 1. Abstinentia, 'disinterestedness.'

Voluntatem, 'purpose.'

2. Pro, 'as the price of.'

3. Magistratui: cp. Themistocles 7. 4.

4. *Istud*, '*what* you ask.'

Ereptum, '*by* robbery.'

Delatum, 'as a present.'

5. Escenderet, 'embark' for his return to Asia.

Chap 5. § 1. Concinnus, 'terse.'

Perpetua oratione, 'set speech.'

2. Ut Thebanum scilicet, 'for a Theban at least.'

3. Florere, 'gaining distinction.'

Imperatoris, 'as general.'

Concilias, 'you inflict upon them.'

4. Principes, 'the leaders,' ἡγέμονες.

5. Habebat suspicionem, 'was suspected of.'

6. Quod, 'if,' inasmuch as.

Dieque uno, at Leuctra, 371 B.C.

Chap 6. § 1. Conventum, 'public assembly,' called in Arcadia *οἱ μύριοι*. 366. B.C. Grote 10. 395.

Atticorum: see Thrasybulus 3. 1.

2. Posuisset, 'had made this assertion.'

3. Perorasset, 'had finished what he had to say.'

4. Legati, 'when he was envoy.' The congress was held at Sparta in June, 311 B.C. See Grote 10. 222 foll.

Sociorum. The congress included the members of the Lacedaemonian confederation, and envoys from Thebes and Athens.

Coarguit, 'exposed.' He shewed that the Spartan supremacy was only maintained by the power of the sword. Grote 10. 228.

Chap. 7. § 1. Invidiam, 'jealousy.'

Noluissent. 366 B.C. The army was sent to Thessaly to rescue Pelopidas, who had been captured by Alexander of Pherae. See Grote 10. 388.

Dux. The army was commanded by Cleomenes and the other Boeotarchs.

Diligentia, 'skill.'

Privatus numero militis, 'in a private capacity as a common soldier.'

3. Hoc, i. e. 'suorum iniurias tulit.'

Maxime autem, 'but this quality was chiefly conspicuous:' supply 'hoc.'

Duxisset. 370 B.C.

Peloponnesum: see Miltiades 1. 1, and note.

Praetores, 'generals,' *Βοιωτάρχοι*. Nepos' account is inaccurate. The command of the whole body of Boeotarchs expired naturally, and Epaminondas persuaded them to retain it for four months longer: on their return

to Thebes they were acquitted with great ease, although technically guilty of death. See Grote 10. 327 foll.

5. Foret = 'esset:' see Lysander 1. 3.

Conferre, 'to turn it.'

Chap. 8. § 1. Omnem causam, 'the whole responsibility.'

Quid diceret, 'would not know what to say.' 'Non habeo *quod* dicam,' 'I have nothing to say.'

2. Periculo, 'sentence,' a rare use. Grote exposes the falsehood of this silly boast (10. 350).

3. Ante se should be 'ante eum,' as Epaminondas is not speaking.

Ausus fuit, the perfect with 'fui' expresses a lasting condition. Madv. § 344.

4. Salvi esse possent, 'could secure their own safety.'

5. Obsidione clausit. Epaminondas marched up to Sparta in 370 B.C., but did not seriously attack it till 362 B.C.

Risus omnium, 'general laughter and merriment.'

Chap. 9. § 1. Mantineam. 362 B.C.

Hostes, the accusative after 'insto,' is not Augustan.

Universi. Nepos suddenly changes the subject from Epaminondas to the Lacedaemonians.

Sparo. Virgil, Aen. 11. 682, speaks of 'agrestis sparus,' which Servius explains, 'rusticum telum in modum pedi recurvum.' It had a wooden handle, a curved blade on one side, and a sharp point at the extremity. It was probably not a regular weapon, but used on emergency at a sudden rising.

Chap. 10. § 2. Ex me natam, 'as my daughter.'

3. Quo tempore. 379 B.C. Grote 10. 3.

Civilem, 'gained over citizens.'

4. It infitias, 'denies,' found in Livy, not common in the best writers for 'infitiatur.'

Paruisse. Thebes was not a subject state before Epaminondas, but it was only during his time that it held the ἡγεμονία of Greece.

PELOPIDAS.

Chap. 1. § 1. Historicis is generally used as an adjective with '*hominibus.*' *Cic.* Muraena 7. 16 'hominibus litteratis et historicis.'

Vulgo, '*the* world at large.'

Virtutibus, 'exploits.'

Res explicare, 'to give a full account,' opposed to.

Summas attigero, 'mention the chief points.'

Utrique rei occurram, 'will meet both difficulties.'

Medebor cum, 'will provide against both the impatience and the ignorance of my readers.'

2. Occupavit. 382 B.C.

Paucorum, probably a translation of ὀλίγων, the oligarchy.

3. Obsideri, 'should be kept in a state of siege,' by the surveillance of the garrison in the Cadmea.

Adversus, 'face to face.'

4. Potestates, 'positions of authority.'

Carebat, 'was deprived of.'

Chap. 2. § 2. Consuerant. Two of the polemarchs were invited to dinner by Phyllidas on going out of office.

3. Duodecim: Xenophon says seven; Plutarch twelve. See Grote 10. 112.

Paucitate, 'this small number.'

Percussa est, 'suffered a shock.'

4. Principes, ἡγέμονες: cp. Epaminondas 5. 4.

Ita multo post. The taking of the Cadmeia was 379 B.C., the battle of Leuctra 371 B.C.

Perculsa est, 'received its death-blow.'

5. Exierunt. Nepos forgets that he had written 'cum exiissent' before.

Chap. 3. § 1. Seiunctum ab re, 'foreign to my subject.'

2. Archino: his name was Archias, a hierophant.

Sicut erat signata, 'just as it was, with the seal unbroken.'

Res severas = 'serias,' 'matters of business.'

3. Obsidione: cp. 'obsideri' c. 1. 3.

Chap. 4. § 1. Supra; in the life of Epaminondas.

Pelopidae, genitive, governed by 'propria.'

2. Delectae manus, the Ἱερὸς λόχος, a sacred band of three hundred picked men, maintained and exercised at the public expense. Grote 10. 162.

3. Oppugnavit, Epaminondas: tenuit, Pelopidas. This invasion was 370 B.C.

In Persas. Pelopidas went as ambassador to Persia 367 B.C. The Messenians were brought back from exile and the city of Messene built 370 B.C.

Denique, foll., 'in short he was the second important person in Thebes, but so little inferior as to come very near to Epaminondas.'

Chap. 5. § 1. Thessaliam. 366 B.C.

2. Violatus, 'wronged.'

Persuasit. 363 B.C.

3. Summa, 'the direction.'

4. Secunda victoria, 'as the victory was inclining to his side:' compare the death of Cyrus at Cunaxa.

AGESILAUS.

Chap. 1. § 1. Socratico, 'the pupil of Socrates.'

2. Lacedaemoniis, dative.

Haberent depends on the preceding perfect. In the time of Xenophon the kings no longer existed.

Nomine, 'king in name rather than in authority.'

Procli, genitive of 'Procles:' so 'Neocli' Themistocles 1. 1.

Principes, 'the first.'

3. Fieri: sc. 'regem.'

4. Natum, 'at his birth.'

5. Suffragante, 'by the support.'

Chap. 2. § 1. Bellumque regi facerent. The Lacedaemonians were already at war with the Persians.

Dimicari, impersonal.

Quos refers to 'classis' as well as to 'exercitus.' See Madv. 214. b.

2. Offenderet, 'found.'

3. Id, the arrival of Agesilaus.

Praefectos, 'satraps.'

5. In eo, 'by doing so.'

Conservata religione, 'by respecting religious scruples.'

Confirmare, 'gave confidence to.'

Iis studere, 'to take the side of those.'

Chap. 3. § 1. Dies, 'the time.'

Domicilia, 'palaces.'

2. Usquam, 'in any direction.'

Studiosius armarentur, 'that they might arm themselves with greater *ease, and* equip themselves with greater splendour.'

Egregia, '*conspicuous.*'

5. Consilio, 'in manoeuvring.'

6. Sui fecit potestatem, 'exposed himself to attack.' The three battles of Agesilaus were all fought in the plain, and in two of them the Persians were the conquerors. Nepos is constantly in the habit of loose and foolish exaggeration.

Versatus est, 'conducted himself.'

Chap. 4. § 1. In Persas, 'into Persia,' = in Persida.

Venit, in the spring of 394 B.C.

2. Pietas, 'sense of duty.'

Potiundi, a gerundive, may be formed from 'potior,' because in older Latin it had a transitive form.

Comitio, 'senate-house,' the ἐφορεῖον or place of meeting for the Ephors at Sparta.

Nostri. Nepos refers to Julius Caesar, Antonius, and Augustus, who when once at the head of their troops paid little attention to the orders of the Senate.

Illuc, 'to my subject.'

4. Hac mente, 'with these feelings.'

Anno vertente, 'in the course of a year.' Nepos, in Themistocles 5. 2, makes the time six months; it was really four. See the note, loc. cit.

5. Gravi, 'decisive.'

6. Plerique, 'many.'

8. Supplicibus eorum, 'those who had fled to them for refuge,' i. e. the 'simulacra arasque.'

Chap. 5. § 1. Collatum est, 'was concentrated.'

2. Agesilao duce. He was not present at this battle, but heard of it on his return to Asia.

Illa multitudine, 'by that number of men,' 'decem millibus.'

Supplicium dare potuisse, 'might have been thoroughly punished.'

3. Suae virtuti, 'to his character.'

4. Illis: sc. 'barbaris.'

Chap. 6. § 1. Calamitas. 371 B.C.

Quo ne proficisceretur is superfluous, as the meaning is fully expressed by the following 'exire noluit.'

Oppugnaret. 369 B.C.

2. Se: we must supply 'dixit' from the preceding 'laudavit.'

3. Expertes, 'ignorant of.'

Eoque libentius, i. e. 'se non commoverunt.'

Quae cogitaverant, 'their design:' so 'cogitata' Pausanias 1. 3.

Chap. 7. § 3. Dynastis: see Datames 2. 2.

Nihil de victu, 'he made no difference in his manner of living or dress, which was that of an ordinary Lacedaemonian.'

4. Eurysthenes. Agesilaus was descended from Procles. Nepos' statement is of course absurd.

Progenitor, 'the founder of his race,' not used in good Latin.

Libidinis, 'licence.'

Patientiae, 'hardiness.'

Abstinentiae, 'self-denial.'

Cuiusvis, governed by 'domus' understood.

Chap. 8. § 1. Ut, 'in proportion as.'

Fautricem, 'on his side.'

Ignoti, 'those who did not know him.'

2. Acta, 'beach,' ἀκτή.

Ornatus, 'costume.'

Non beatissimos, 'by no means well off.'

3. Regios, 'the king's servants,' i. e. of Tachos, king of Egypt.

4. Eiusmodi genera obsonii is a confusion between 'ea genera obsonii' and 'eiusmodi obsonia.'

6. Nectanabide: he had revolted against Tachos, and got Agesilaus to help him.

7. Mel: the bodies of kings who died abroad were always embalmed in honey and brought home.

EUMENES.

Chap. 1. § 1. On the beginning see Themistocles 1. 1.

Virtuti, 'merit.'

Quod refers to 'non maior (fuisset).'

2. Florerent, 'were powerful.'

3. Etsi, 'and yet.'

Domestico, 'in his own country.'

Aliquando, 'sometimes.'

Calliditate: sc. 'ingenii.'

4. Peradolescentulus, a vicesimo anno: c. 13. 1.

5. Indoles virtutis, 'the natural excellence of his character.'

Ad manum, 'by his side.'

Graios: see preface, 3.

Honesto loco, 'honourable position.'

Participem, 'confidant.'

6. Illo interfecto. 336 B.C.

Alterae for 'alteri.'

Hetaerice, *ἑταιρικὴ ἵππος*. The 'Companions' were the heavy cavalry. There may have been sixteen squadrons of heavy cavalry and eight of Sarissophori or light cavalry, each squadron from 180 to 250 men. Grote 12. 85.

Chap. 2. § 1. Mortuo. 323 B.C.

Tuenda, 'to be held in trust,' as *ἐπίτροπος*.

2. In suam tutelam, 'had attained their majority.'

Aberat. Craterus was in Cilicia, Antipater in Macedonia.

Unum, 'above all:' see on Miltiades 1. 1.

Dicta, 'assigned.' It was then held by Ariarathes.

3. In magnis imperiis, 'in the possession of great powers.'

4. Leonnatus was satrap of the Asiatic territory bordering on the Hellespont. See Grote 12. 432.

5. Ex praesidiis eius, 'from the power of his garrisons.'

Chap. 3. § 1. Cupidior, 'shewed more regard for.'

3. Firmas, 'to be depended on.'

Claritate, 'reputation.'

4. Summam is not the Augustan usage.

Eumenes is repeated on account of the length of the sentence.

Simul cum nuntio = 'simulac nuntium accepissent.'

6. Locorum, 'the ground.'

Quo erat deteriore, 'in which he was inferior.'

Chap. 4. § 1. Accerrimo concursu, 'in most violent conflict.'

Concurrit, 'engages:' cadit is in anticipation of the event.

2. Intellegi possent. This personal construction is rare. See Madv. § 400. c.

Hostis: see Epaminondas 9. 1.

4. Amplo, 'honourable.'

Chap. 5. § 1. Interficitur: his own army mutinied and slew him. See Grote 12. 453.

Qui Deseruerant: sc. 'Perdiceam' = 'desertores.'

Perculsus, 'greatly shocked.'

Exiles res, 'the difficulty of his situation.'

2. Antigonus was placed in command by Antipater.

3. Castellum, 'fortress.'

Phrygiae. Nora is in Cappadocia, on the borders of Lycaonia.

4. Agitandi, 'for exercising them.'

Iumentum, 'an animal,' any beast used for riding, drawing, or carrying.

Concalfieri, 'sweated.'

Et: we must supply 'ut' from 'quo,' 'neve' would be better.

5. Caput: the straps must have gone under the fore-feet.

Plane, 'at all.'

Post, 'behind,' belongs to 'exsultare.'

Spatio, 'race-course' or exercising ground.

6. Aeque nitida, 'in as good condition.'

7. In hac conclusione, 'whilst shut up in this fortress,' more than a year. Grote 12. 455.

Apparatum, 'siege-train.'

Alias, partly, adverb.

Incolumis, accusative.

Chap. 6. § 1. Fuerat, pluprf. shews that Alexander was dead.

Utrum is seldom found in a single question like this.

Eas res, 'that government.'

2. Filius. Alexander had two sons, Heracles and Alexander. Nepos here refers to the second.

Aliqua cupiditate, 'by any feelings of ambition.'

4. Quam veniam si daret, 'if he consented to this,' Pausanias 4. 6.

Uterentur, 'should follow his advice.'

Chap. 7. § 1. Corporis custos, 'one of the body-guard.' The σωματοφύλακες were Alexander's chief generals, or rather aides-de-camp.

Phalanx: they were also called ἀργυρασπίδαι from their silver shields.

Summi imperii: see Lysander 1. 4.

Principiis, 'the middle of the camp.' In the Roman camp the 'principia' was the position of the general's tent, the altar and the eagles, but the Greeks had no similar arrangement.

2. Invidia, 'unpopularity:' for the ablative comp. Dion 2. 4 'maiori periculo.'

3. Quod effecit, 'he succeeded in his purpose,' i. e. 'ut minore invidia esset.'

Principia, 'head-quarters.'

Latebat, 'he escaped notice.'

Chap. 8. § 1. Paraetacis, in the north of Persia.

Acie instructa, 'in a pitched battle.'

Male acceptum, 'roughly handled.'

Finitima, i. e. Mediae.

2. *Inveterata*, 'grown old both in glory and in insubordination.'

Nunc. The events referred to by Nepos must be decided by the opinion we form of the date of the work. There were many mutinies under Julius Caesar, Antony, and Augustus; but at a later period the Praetorian guards were the masters of Rome, and the words of Nepos seem to refer not so much to the insubordination of the troops as to their passion for command; and the next sentence seems to have reference to civil wars, such as those between Otho and Vitellius.

4. Paratis, 'whilst on their guard.'

Novi consilii, 'unusual stratagem.'

5. Copiosa, 'well-supplied.'

7. Culleos, 'leather bags.'

Quo habeat, 'by which he marched.'

Chap. 9. § 1. Ex fumo: the soldiers had lighted fires to warm themselves in spite of the orders of Antigonus.

2. Titubantibus, 'uncertain.'

De rebus summis, 'of their safety.'

Quod is the relative to 'imperata facere.'

Rem expediturum, 'would find a way out of the difficulty.'

3. Infimos montes, 'the foot of the mountain.'

Obvii erant, 'were in the way.'

Prima nocte, 'the beginning of the night.' The Greeks divided the night into three watches, the Romans into four.

6. Sedandam, 'to refresh.'

Iumenta, 'animals:' see 5. 4.

Chap. 10. § 1. Macedonum veteranorum: cp. 'Halicarnassiam civem' Themistocles 1. 2.

2. Nonnullorum, 'the jealousy which some felt against merit.'

3. Summis rebus, 'for empire.'

4. Maximarum rerum, 'of the greatest success.'

Chap. 11. § 2. Oculis, 'for their eyes,' dative.

Formam, 'appearance.'

3. Deuteretur, 'treat so badly.'

5. Falsum: after this word there is a lacuna which Nipperdey proposes to fill up as follows:—'Nam cum in proeliis acerrime cominus pugnare consuesset nemo eorum qui manum cum eo conseruerunt par ei esse potuit. Id quod mirabilis eius aspectus faciebat.'

Dignitate honesta, 'an honourable and dignified appearance.

Chap. 12. § 1. Retulit, 'brought the question before.'

Perturbati admirarentur, 'in dismay expressed their astonishment.'

2. In quo uno, 'one who was of so much importance.'

3. Aliquando, 'at one time.'

Chap. 13: § 1. Apparuisset, 'had acted as secretary,' 'apparitor.'

Talem, repeats the 'sic' of the beginning of the sentence.

2. In quo, 'about him.'

Eumene vivo. The successors of Alexander assumed the name of king in 306 B.C., when Eumenes had been dead some time, and when the children of Alexander had been already killed.

Praefectus, 'governor.'

4. Comitante toto exercitu is untrue.

PHOCION.

Chap. 1. § 1. Saepe. Plutarch says forty-five times.

Notior: sc. 'est.'

Ex quo, 'in consequence of which.'

Bonus, *ὁ χρηστός*.

2. Potestatesque summas, 'commands of the highest importance.'

A rege depends upon 'munera:' we should expect a participle such as 'missa.'

3. Careret, 'do without.'

4. Dignitatem, 'position.'

Chap. 2. § 2. Primo quod should be followed by 'postea' or 'deinde quod,' but the sentence is left unfinished.

Consenserat: he was sent as ambassador to Antipater, with Demades and Xenocrates, after the battle of Crannon. See Grote 12. 435.

Auctus adiutusque, 'by the influence and assistance.'

Eum (Phocionem), 'subornaret' (Demosthenes).

4. Summum imperium, 'the chief influence.'

Cassandri praefectum, 'placed by Cassander as governor' (in Munychia).

Dercylo: he was then *στράτηγος*.

Negavit depends upon 'quod,' which follows 'concidit.' Phocion is introduced on account of the length of the sentence.

Obsidem fore, 'would stand surety.'

5. Sine quo: sc. 'Piraeo.' Grote finds great fault with Phocion for his conduct in this respect. 12. 468.

Chap. 3. § 1. Agebat, 'supported.'

Utebatur, 'enjoyed.'

3. Hoc = 'huc,' 'to this same place.'

Philippum, Arrhidaeus, half-brother of Alexander the Great.

Verbo, 'ostensibly.'

4. Agnone, an orator of Athens of the democratic party, whose real name was Agnonides.

Chap. 4. § 1. Cum, 'although.'

Commoda, 'interests.'

2. Legitimis quibusdam confectis, 'after certain formalities had been gone through.'

Undecimviris, *τοῖς ἕνδεκα*, the official executioners at Athens.

Ad supplicium depends upon 'tradi.'

4. In hoc, 'against him.'

Sepultus est. His body was carried out of Attica and burnt in the Megarid by Konopion an undertaker. He brought his ashes back to Athens. Grote 12. 480.

TIMOLEON.

Chap. 1. § 1. On the beginning see Themistocles 1. 1.

Exstitit, 'shewed himself.'

Nescio an, 'I think.'

2. Non simplici, 'with various changes of fortune.'

3. Posset: sc. 'Timoleon.'

4. Haruspicem. The prophet was called Orthagoras, the brother-in-law Aeschylus.

Communem, common to Timophanes and Timoleon.

Eisdem refers to both of them.

Dum conficeretur, 'until the deed should be accomplished.' Madv. § 360.

Procul in praesidio, 'he was keeping watch at a little distance.' Plutarch says that he covered his head and wept.

5. Pietatem, 'brotherly affection.'

Invidia, 'unpopularity.'

Mater, Demariste: for a full account of this see Grote 12. 192 fol.

Detestans, 'with curses.' Plutarch says, *φώνας τε δείνας καὶ κατάρας κατ' αὐτὸν ἀρωμένη φρικώδεις.*

Chap. 2. § 1. Dione: comp. Dion 10. 2. The younger Dionysius returned to Syracuse in 346 B.C. Timoleon's expedition was in 344 B.C.

Syracusarum: see Lysander 1. 4.

Felicitate: he sent Dionysius to Corinth within fifty days after he had landed in Sicily. See Grote 11. 214.

2. Utrorumque: cp. Datames 11. 2.

Adiuti fuerant: see Madv. § 344. Obs. 1.

Exstare, 'survive.'

Detulisset, 'he had reduced.'

3. Hiceta, tyrant of Leontini, who had first assisted Timoleon against Dionysius, but was now in alliance with the Carthaginians to make himself despot.

Dissensisse: sc. 'a Dionysio.'

Cupiditate, 'ambition:' cp. Eumenes 6. 2.

Fugavit. 341 B.C. For a graphic account of this battle see Grote 11. 246 foll.

Mamercum, tyrant of Catana.

Chap. 3. § 1. Regiones, 'the country.'

His, i.e. Corinthians, understood in 'Corintho:' cp. Alcibiades 11. 3.

2. Deduxerant, 'who had led the first colonists,' the *οἰκισταί*.

3. Dionysius the elder.

Disiecit: he erected courts of justice on its foundations.

Propugnacula, 'strongholds.'

4. Obtinere, 'posset.'

5. Imperite, 'without foresight.'

Sententia cognita, ablative absolute.

Benevolentia, 'his popularity,' the goodwill of others towards him.

Chap. 4. § 2. Theatrum, the usual place for public assemblies.

3. Recreare, 'to restore.'

4. Numine, 'influence.'

Automatias, 'fortune,' *αὐτοματίας*.

Sanctissime, 'with the greatest reverence.'

Chap. 5. § 1. Natali suo die. The battle of Crimessus was fought on the 27th of Thargelion, about the middle of May.

2. Vadimonium imponere, 'to make him give bail.'

Speciem, 'his idea,' or the ideal.

Legibus experiri, 'to appeal to the laws.'

3. Voti esse damnatum, 'his prayer was fulfilled.'

4. Gymnasio: a sepulchral monument was built, and porticoes and palaestrae added to it. The whole was called Timolonteum. Grote 11. 276.

Tota celebrante, 'attended by a concourse from the whole of *Sicily*.'

DE REGIBUS.

Chap. 1. § 1. Graecae gentis, 'of Greek origin.' Datames was not a Greek.

Separatim. The first book of the de Viris Illustribus was probably de Regibus Exterarum Gentium: see Introduction.

2. Spartani, i.e. 'reges.'

Qui dominatum imperio, 'who in their office were possessed of supreme power.'

Cyrus reigned 570–529 B.C.

Darius reigned 521–485 B.C.

Hystaspi, genitive, as 'Neocli' Themistocles 1. 1.

Virtute, 'merit.'

3. Generis, i.e. 'Persarum.'

Xerxes reigned 485–465 B.C.

Macrochir = Longimanus, reigned 465–424 B.C.

Mnemon, 405–359 B.C.

Xerxi, genitive.

4. Amplissimae, 'most noble.'

Manu, 'in action.'

Floruit, 'was distinguished.'

Tantum, 'only so far.'

Eum: 'dolorem:' pietas, 'filial affection.

5. Praefecto, 'satrap.'

Chap. 2. § 1. Philippus reigned 359–336 B.C.

Alexander 336–323 B.C.

Epirotes: we must supply 'ceteros Epirotas antecessit.'

Pyrrhus 297–272 B.C.

2. Siculus: see above.

Dionysius reigned 406–367 B.C.

Cupidus, 'ambitious.'

Singularis, 'absolute.'

Studuit, the perfect, is unusual with 'dum.' See Madv. § 336. Obs. 2.

Eius: sc. 'imperii.'

3. Maior: supply 'quam.' Madv. § 306. Obs. 1.

In, unusual. Madv. § 276.

Ex tribus. Dionysius had no children by his first wife.

Chap. 3. § 1. Antigonus, killed at Ipsus 300 B.C.

Demetrius Poliorcetes, died 283 B.C.

Lysimachus, killed in battle against Seleucus 281 B.C.

Ptolemaeus, son of Lagus, called Soter, father of Ceraunus and Philadelphus.

4. Filio: Ptolemaeo Philadelpho. He was not killed by him.

5. Constat, 'it is agreed.'

HAMILCAR.

Chap. 1. § 1. Barca, ablative of Barcas.

Poenico = 'Punico.'

2. Eius adventu: see Madv. § 276. Obs. 2. He arrived in Sicily 247 B.C.

Ipse: these statements are exaggerated in the usual manner of Nepos.

Quo facto, 'which being the case.'

3. Interim. 242 B.C.

C. Lutatio Catulo, by which name he is mentioned below.

Paci serviundum, 'devote himself to obtaining peace.'

4. Mente agitaret, 'take measures.'

Donicum = 'donec.'

5. Ferocia, 'high spirit.'

Tenuerunt is in the indicative, as the remark of the writer: so 'transportarat' Miltiades 3. 4.

Chap. 2. § 2. Primo, the order is, 'qui fuerant mercenarii milites adversus Romanos.'

3. Impetrarunt: the Romans sent them no troops, but assisted them in other ways.

Imperatorem. 239 B.C.

4. Removit, 'drove back.'

5. Propagavit is untrue.

Chap. 3. § 1. Bellandi, with the Romans.

Duxit. 237 B.C.

Chap. 4. § 3. Obtestationibus, 'adjurations.'

Experiri, 'measure himself with.'

HANNIBAL.

Chap. 1. § 1. On the beginning see Themistocles 1. 1.

Ut: we should expect accusative and infinitive: see Madv. § 374. Obs. 2.

2. Congressus est: Hannibal. The battle of Nola is an exception.

Civium suorum: the leader of the party who opposed him was Hanno.

Obtrectatio, 'jealousy.'

3. Deposuerit, 'surrendered.'

Chap. 2. § 1. Philippum, king of Macedonia 220–179 B.C. Philip conducted two wars against the Romans, 211–205 and 200–196 B.C.

Antiochus, the great king of Syria 223–187 B.C. He fought against the Romans 192–189 B.C.

2. Venissent. 192 B.C.

Voluntate, 'intentions.'

Consiliis, 'communications,' belongs to 'adducerent.'

3. Iovi: Hamilcar of course sacrificed to his own god Baal.

4. Divina res, 'religious ceremony.'

Conficiebatur unusual after 'dum:' see de Regibus 2. 2.

Fidem, 'promise.'

Chap. 3. § 2. Minor: this construction is unusual: see de Regibus 2. 3. Hannibal was at this time twenty-six years old.

Foederatam, 'was in alliance with the Romans.'

Expugnavit. 219 B.C.

3. Saltum, 'chain.' 218 B.C.

4. Graium, 'the Graian.' Hannibal crossed the Alps either by the Little St. Bernard, or the Little Mont Cenis, both of which are in what are now called the Graian Alps. The name is not derived from the Grecian Hercules.

Loca, 'the country.'

Itinera muniit, 'he made roads.'

Ornatus, 'fully equipped.'

Chap. 4. § 1. Pepulerat. This is not true, the Romans routed the Numidian cavalry at the mouth of the Rhone.

Clastidi. Nepos seems to have confounded the battles of Ticinus and Clastidium.

2. Utrosque: see Datames 11. 2.

3. Praetorem: he was 'legatus pro praetore.'

4. Hinc. *The events* of Hannibal's succeeding campaigns are narrated

in complete disorder and confusion: we see from this how untrustworthy an historian Nepos is to be considered.

Fugavit: this was at Cannae, 216 B.C.

Paulum Aemilium.

Chap. 5. § 1. Profectus est. Hannibal's march to Rome did not take place till five years later, 211 B.C.

Fabius Maximus was appointed dictator in 217 B.C., the year before Cannae. The defeat of Minucius took place in the same year.

2. Dedit verba, 'deceived.'

Extra vallum, the rampart which formed the boundary of the camp. His real intention was to give the idea that the Carthaginians were retreating by torch-light.

3. Gracchum. This happened in 212 B.C. Gracchus was not Consul at the time of his death, but Marcellus was: the proper Latin would therefore be, 'bis consulem' and 'quintum (adv.) consulem.'

Interfecit: the defeat of Marcellus was 208 B.C.

4. Est, 'it would be:' cp. Epaminondas 4. 6.

Nemo, it is only true that Hannibal was never beaten.

Chap. 6. § 1. Revocatus. 203 B.C.

Rhodanum: see on 4. 1.

Padum, i.e. Ticinum.

2. Impraesentiarum, colloquial expression for 'in praesentia rerum.' Cp. 'in praesentia' Miltiades 7. 6, 'under the circumstances.'

3. Zamam: the battle was probably fought in the spring of 201 B.C. The exact place is not known.

Chap. 7. § 1. Consules. 200 B.C.

2. Cum his: we should rather expect 'secum,' and 'obsides sui' below, but the ambassadors speak of the Carthaginians as a third party.

3. Acceptum, 'welcome.'

Obsides (eo loco) futuros quo (ut essent) rogarent.

4. Praetor, 'praetor,' a civil magistracy at Carthage answering to the praetorship at Rome.

Rex is the Latin equivalent for 'suffete.'

6. His senatus daretur, 'an audience of the Senate was given them.'

Chap. 8. § 1. Consulibus. 193 B.C.

Si forte; the expression is colloquial, and not quite accurate.

Antiochi, 'in Antiochus,' governed by 'spe fiduciaque.'

2. Memoria, 'account.'

Interfectum can only belong properly to 'servulis,' and is joined to 'naufragio' by zeugma.

3. Eius: 'Hannibalis.'

Propius is seldom found with the dative.

Thermopylis: Antiochus was defeated there by the Romans in 191 B.C.

4. Quo: 'praelio.'

Chap. 9. § 1. Fugato: at Magnesia, near mount Sipylus in Asia Minor, 190 B.C.

Dederetur. Antiochus was bound by the terms of the treaty to surrender him.

2. Quid providisset, 'took some precautions.'

Chap. 10. § 1. Prusiam, king of Bithynia.

2. Ab eo: 'Prusia.'

3. Utrobique: 'et mari et terra.'

5. Tantum satis, a pleonastic expression for 'satis.'

Chap. 11. § 1. Utrisque: see Miltiades 7. 3.

Quarum: 'classium.'

4. Praesidia, 'fortifications' = 'castra nautica.'

Chap. 12. § 2. Flamininum: not Lucius but Titus.

3. Prusia: cp. 'Nicia' Alcibiades 3. 1.

4. Puer, 'slave.'

5. Neque...retinendam, 'could not be preserved:' possibility is often expressed by the gerundive after a negative or 'vix.'

Chap. 13. § 1. Septuagesimo. Hannibal was sixty-three years old at the earliest of these dates.

Consulibus: the three years are 183, 182, 181 B.C.

Atticus, according to Cicero, Orator, c. 34 'annorum septingentorum memoriam uno libro conligavit.'

2. Vulso conquered the Galatians in Asia Minor in 189 B.C., and made peace with Antiochus.

3. Huius: 'Hannibalis.'

Silenus. Cicero says of him, de Divin. 1. 24 'is diligentissime res Hannibalis persecutus est.'

CATO.

Chap. 1. § 1. Municipio, 'country town.'

Honoribus, 'to obtaining public offices.'

Perpenna was Consul 92, Censor 86, and died 49 B.C., at the age of ninety-eight; so that he might have known friends of Cato and Nepos personally.

Censorius, 'who had held the office of Censor.'

2. Consulibus. 214 B.C.

Senam: commonly called the battle of the Metaurus, fought 207 B.C.

3. Quaestor. 204 B.C.

Obtigit, 'he fell to the lot of:' the Quaestors cast lots to decide the Proconsul or Propraetor to whom they should be attached.

Pro sortis necessitudine, 'as the closeness of the connection demanded.' Cicero says that a Consul and his Quaestor should live together like father and son.

4. Aedilis. 199 B.C. Plebi, genitive from 'plebes.'

Praetor. 198 B.C.

Ex qua: he had passed through Sardinia in coming from his quaestorship in Africa.

Chap. 2. § 1. Consulatum, 195 B.C. Triumphum, 194 B.C.

2. Cum quidem, 'although.'

Potentia, 'personal influence.'

3. Censor. 184 B.C.

Praefuit, 'administered.'

Edictum. The Censor issued an edict at the beginning of his term of office in which he declared the principles upon which he intended to act.

4. Octoginta: this is an exaggeration. He died 149 B.C., and was then only eighty-five years old.

Tentatus, 'attached.'

Chap. 3. § 1. Probabilis, 'tolerable.'

3. Capitulatim, 'summarily.'

4. Praeturam. 150 B.C.

Doctrina, 'cultivation.'

5. Studiosas Catonis, 'those who are interested in Cato.'

ATTICUS.

Chap. 1. § 1. Ab origine ultima, 'from the earliest beginning.' At a time when the great families of Rome sought to trace their descent from high antiquity, the Pomponii were said to have been derived from Pompo, a son of Numa, and they bore Numa's name and face on their coins.

Perpetuo obtinuit, 'always maintained.'

2. Usus est, 'he enjoyed.'

4. L. Torquatus was Consul 65 B.C., C. Marius, son of the famous Marius, Consul 82 B.C. M. Cicero is the famous orator.

Consuetudine, 'intercourse.'

Chap. 2. § 1. Decessit: before 88 B.C.

Sulpicii; he belonged to the Marian party.

2. Se contulit. 86 B.C.

4. Gratiam, 'popularity.'

Se interposuit, 'offered his assistance.'

5. Inveterascere, 'to become confirmed.'

Multiplicandis usuris, 'by a higher rate of interest.'

Chap. 3. § 1. Communis, 'affable.'

2. Midiae was the chief of the Roman party in Athens.

3. Domicilium governs 'imperii.'

Chap. 4. § 1. Decedens. Sulla left Asia in the year 84 B.C., after the end of the Mithridatic war.

Humanitate, 'cultivation.' Atticus was then five-and-twenty.

Suavitas, 'sweetness.'

2. Deducere, 'to take him home.'

Officio, 'sense of duty.'

3. Rei familiari. Atticus made a large fortune by lending money to foreign towns on good security, that they might be able to pay their tribute.

Urbana, 'in the city (of Rome) itself.' This must refer to a later period, when he returned to help Cicero in his election.

4. Comitia eorum, 'their elections.'

Fugienti, 58 B.C., after Atticus' return.

HS='sestertiorum.' 'Sestertius' means $2\frac{1}{2}$, and is derived from 'semis tertius.' The symbol means II=two and S='semis,' half.

5. Remigravit: he returned to Rome at the end of 65 B.C., when matters had long been quiet in the state.

Prosecuta est, 'spent.'

Chap. 5. § 2. Ex dodrante, 'of three-fourths of his estate:' 'dodrans' is derived from 'de quadrans,' $1-\frac{1}{4}=\frac{3}{4}$.

Centies: 'centena millia sestertiorum,' ten millions of sesterces.

3. Quinto, the brother of Marcus the orator.

4. Obtrectatio, 'jealousy:' this is not quite true.

Chap. 6. § 1. Optimarum = 'optimatium,' the conservative party.

2. In tam effusi, 'in the prodigality of such unrestricted bribery.'

E re publica, 'to the advantage of the state.'

3. Hastam publicam, 'public auction,' where the property of the proscribed was sold: a spear was set up to mark the place of sale.

Nullius rei. He never in any way became farmer of the State revenues, or surety for those who did. The 'manceps' paid a certain sum to the State for the privilege of collecting the revenues, the 'praes' became surety for him if he could not pay.

Subscribens, 'supporter,' by writing his name on the indictment after that of the accuser.

4. Praefecturas, 'governorships.'

Asiam: Q. Cicero went as Propraetor into Asia in 61 B.C.

5. Observantia, 'attentions:' carior, 'more valued.'

Chap. 7. § 1. Incidit. 49 B.C.

Aetatis vacatione, 'the freedom from service accorded to his age.'

2. Coniunctum, 'who was a friend of his.'

Offendit, by staying at home.

Ornamentum, 'mark of favour.'

3. Instituto, 'principles.'

Chap. 8. § 1. Illud occiso Caesare, 'that condition of affairs after the death of Caesar,' 44 B.C.

Brutos: M. Junius Brutus and D. Junius Brutus.

2. Principem consilii, 'as his first adviser.'

Convictu, 'daily intercourse.'

4. Factione, 'party spirit.'

Consensionis globus, 'knot of associates.'

5. Provinciarum, 'commission' to buy corn from the capital, Brutus in Asia, Cassius in Sicily.

Dicis causa, 'for form sake,' that they might have an excuse for *leaving Rome.*

A consule: Antonio; we must suppose the words 'destituta administratione' to have dropped out.

6. Iussit dari: we learn from Cicero that the money was only lent.

Chap. 9. § 1. Mutinam. 43 B.C.

Divinus, 'prophetic.'

3. His indulsit, 'gave way to them.'

4. Volumnio, a creature of Antony's.

Litibus distineretur, 'marked out for prosecution.'

Sponsor: Atticus.

5. In diem, to be paid for on a certain day.

7. Sui iudicii, 'depending on his own judgment,' genitive after 'ille.'

Chap. 10. § 1. Putarat, 'would have thought.'

2. Imperatorum, 'the generals,' the triumvirs Antonius, Octavius, and Lepidus.

Simillimum, 'of the same opinions.'

3. Ludo, 'school.'

4. Multis hortantibus, 'although many urged him to do so.'

5. Ut: 'ita petiit ut.'

6. Incolumitatem, 'security.'

Chap. 11. § 1. Se emersit: 'emergere' is generally intransitive.

Praemiis imperatorum, 'in consequence of the reward offered by the generals.'

2. Qui, 'for he,' Atticus.

Instituerit, 'undertook.'

3. Temporariam neque callidam, 'was not prompted by circumstances or by interest.'

6. Sui cuique, an Iambic line by an unknown poet. 'Sui' is one syllable, 'hominibus' is scanned like 'ōmnĭbŭs.'

Prius fortunam, 'he formed himself before he made his fortune.'

Chap. 12. § 1. Caesari: Octavianus, afterwards Augustus.

Nullius condicionis, 'might have contracted any marriage he liked.'

Generosarum, those of patrician or senatorial rank.

2. Celandum: this is added because Octavius and Antony afterwards became enemies.

Deprecandis, 'averting by entreaty.'

3. Perillustre, 'very evident.'

Attici labore = 'Atticus labore atque industria sua fecit.'

4. Idem. There is no verb expressed, as Nepos changes the construction; he must have intended to write 'expedivit' without the relative.

Elegantissimum, 'most accomplished.'

Equitum: the knights were especially obnoxious to the triumvirs, as partizans of Caesar's murderers.

Fabrum, 'sappers and miners;' they were attached to each legion.

5. Laboriosius, 'more dangerous.'

Chap. 13. § 1. Neque tamen non, 'nevertheless' he was as well housed as any one.

2. Silva, 'park.'

Salis, 'taste.'

3. Litteratissimi, 'very well educated.'

Librarii, 'copyists.'

Apprime boni, 'were first-rate.'

4. Factum, 'trained.'

Videas: 'concupisci.'

Parare, 'to obtain anything.'

5. Elegans, 'tasteful.'

Splendidus, 'brilliant, but not costly.'

6. Scimus, 'we know from his account-books that he was accustomed to set aside for his expenses a regular sum of not more than 3,000 sesterces a month.'

Chap. 14. § 1. Acroama, 'entertainment.'

2. Parique fastigio, 'maintained the same standard.'

3. Hortos, 'pleasure-grounds.'

Reditus. Nepos does not mention that Atticus lent money on usury, copied books at a profit, and dealt in gladiators.

Non magnitudine, 'not by its amount, but by the manner of its employment.'

Chap. 15. § 1. Facilitate, 'affability.'

2. Nitendo, 'in his exertions.'

3. Iudicio, 'from principle.'

Chap. 16. § 1. Humanitatis, 'amiable qualities.'

3. Undecim: we possess now sixteen: the earliest letters are five years before Cicero's consulship. Perhaps additional letters were published after the death of Atticus.

Contextam, 'continuous.'

4. Divinationem, 'power of prophecy.'

Cecinit, 'predicted.'

Chap. 17. § 1. Pietate, 'affection for his family.'

Annis; he was then sixty-seven years old.

3. Doctrina, 'from principle.'

Chap. 18. *§ 1.* Ordinavit. This refers to the 'liber annalis' mentioned

in Hannibal 13. 1, and published 47 B.C. It treated of the history of Rome till 54 B.C.

2. Subtexuit, 'intercourse.'

Propagines, 'origin,' rarely used in prose.

Chap. 19. § 1. Edita sunt, 'we had published.'

2. Divi filii, 'son of the divine Julius.'

3. Caesarem: Octavianum.

4. Vix anniculam, 'hardly a year old.'

Ti Claudio, afterwards the Emperor Tiberius.

Necessitudinem, 'relationship.'

Chap. 20. § 5. Maximarum rerum, 'about the most important interests.'

Chap. 21. § 2. Tenesmon, 'dysentery.'

3. Fistulae puris, 'ulcers.'

Chap. 22. § 2. Temporibus superesse, 'get over the crisis.'

July, 1868.

Clarendon Press Series.

Books already Published.

All in Cloth Boards.

1. GREEK VERBS.

Greek Verbs, Irregular and Defective. By VEITCH. Price 8*s.* 6*d.*

2. GREEK POETRY.

Golden Treasury of Ancient Greek Poetry. By WRIGHT. Price 8*s.* 6*d.*

3. GREEK ACCENTUATION.

Elements of Greek Accentuation. By CHANDLER. Price 2*s.* 6*d.*

4. SOPHOCLES.

Oedipus Rex, Dindorf's Text, with English Notes. By JONES. Price 1*s.* 6*d.*

5. LATIN PROSE.

Passages for Translation into Latin. For the use of Passmen and others. By SARGENT. Second edition. Price 2*s.* 6*d.*

6. CICERO.

The Philippic Orations, with English Notes. By KING. Price 10*s.* 6*d.*
[*Just Published.*

Clarendon Press Series.

7. CORNELIUS NEPOS.

With English Notes. For Schools. By BROWNING. Price 2*s.* 6*d.*
[*Just Published.*

8. OVID.

Selections for the use of Schools. Being a new edition of the Selection made by the late Professor Ramsay. Edited by RAMSAY. Price 5*s.* 6*d.* [*Just Published.*

9. CORNEILLE AND MOLIÈRE.

Corneille's 'Cinna' and Molière's 'Les Femmes Savantes.' By GUSTAVE MASSON. Vol. I. Price 2*s.* 6*d.*

10. SÉVIGNÉ.

Selections from the Correspondence of Madame de Sévigné. Intended more especially for girls' schools. By the same. Price 3*s.*

11. MODERN FRENCH AUTHORS.

Selections from Modern French Authors: TÖPFER and ABOUT. By MASSON. Price 2*s.* 6*d.* [*Just Published.*

12. EARLY ENGLISH.

Specimens of Early English. By MORRIS. Price 7*s.* 6*d.*

13. CHAUCER.

The Prologue to the Canterbury Tales; The Knightes Tale; The Nonne Prest his Tale. Edited by MORRIS. Price 2*s.* 6*d.*

14. SPENSER. FAERY QUÈENE.

Book I. By KITCHIN. Price 2*s.* 6*d.*

15. Book II. By KITCHIN. Price 2*s.* 6*d.*

16. HOOKER.

Ecclesiastical Polity, Book I, with an Introduction, Table of Historical Events, Notes, Glossary, and Index of Authors cited. By CHURCH. Price 2*s.*

Clarendon Press Series.

17. PRINCIPLES OF GRAMMAR.

On the Principles of Grammar as taught in English. By THRING. Price 4*s*. 6*d*.

18. DEDUCTIVE LOGIC.

Elements of Deductive Logic. By FOWLER. Second edition. Price 3*s*. 6*d*.

19. POLITICAL ECONOMY.

A Manual of Political Economy. By ROGERS. Price 4*s*. 6*d*.

20. CHEMISTRY.

Chemistry for Students. By WILLIAMSON. With Illustrations, price 7*s*. 6*d*.

21. HEAT.

Elementary Treatise on Heat. By STEWART. With Illustrations, price 7*s*. 6*d*.

22. QUATERNIONS.

Elementary Treatise on Quaternions. By TAIT. Price 12*s*. 6*d*.

23. NATURAL PHILOSOPHY.

A Treatise on Natural Philosophy. By THOMSON and TAIT. Vol. I. Price 25*s*.

24. DESCRIPTIVE ASTRONOMY.

A Handbook of Astronomy, with 224 Illustrations. By CHAMBERS. Price 21*s*.

25. PICTORIAL ART.

A Handbook of Pictorial Art, with numerous Illustrations and Diagrams. By TYRWHITT. Price 18*s*.

26. HARMONY.

A Treatise on Harmony, with full Examples and Illustrations. By OUSELEY. Price 10*s*.

Clarendon Press Series.

Volumes in the Press.

27. Selections from the less known Latin Poets.

By the REV. NORTH PINDER, M. A., formerly Fellow of Trinity College, Oxford.

28. Livy.

Books I—X. By J. R. SEELEY, M.A., Fellow of Christ's College, Cambridge; Professor of Latin, University College, London.

Also a small edition for Schools.

29. Forms of Animal Life.

By G. ROLLESTON, M.D., F.R.S., Linacre Professor of Physiology, Oxford. Illustrated by Descriptions and Drawings of Dissections.

30. Exercises in Analysis.

Designed to serve as an Exercise and Composition Book in the English Language. By the Rev. E. THRING, M.A., Head Master of Uppingham School.

31. Natural Philosophy.

A Smaller Treatise introductory to No. 23. By the same Authors.

32. A System of Physical Education.

Theoretical and Practical. By ARCHIBALD MACLAREN, The Gymnasium, Oxford. With 320 Illustrations.

33. Bacon. Advancement of Learning.

By W. ALDIS WRIGHT, M.A., Trinity College, Cambridge.

34. German Classics.

Schiller's Wilhelm Tell, with a Life of Schiller; an historical and critical Introduction, Arguments, and a complete Commentary. By PROFESSOR BUCHHEIM, King's College, London.

Goethe's Egmont, with a Life of Goethe. By the same.

35. Shakespeare. Select Plays.

I. Merchant of Venice. With Notes. By W. G. CLARK and W. ALDIS WRIGHT, Cambridge. [*Nearly Ready.*